

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ "ΔΙΚΑΙΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ"

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Δημόσια Ασφάλεια και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: **Ισμήνη Κριάρη, Πρύτανης Πάντειου
Πανεπιστημίου**
Μεταπτυχιακός Φοιτητής: **Ευάγγελος Καλομοιράκης**
Αριθμός Μητρώου: **7116Μ111**

ΑΘΗΝΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ	2
Εισαγωγή	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Βασική Ορολογία	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Σχέση Δικαιώματος προσωπικότητας και Δικαιώματος προστασίας από επεξεργασία προσωπικών δεδομένων	12
2.1 Το δικαίωμα της προσωπικότητας.....	12
2.2. Το δικαίωμα προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο δημόσιας δράσης.....	15
2.3. Η αναγκαιότητα θέσπισης του άρθρ. 9Α Σ και του Ν.2472/1997	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Το δημόσιο συμφέρον ως εξαίρεση στο κανόνα της απαγόρευσης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.....	24
3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	24
3.2. Το Δημόσιο Συμφέρον.....	28
3.2.1. Συνοπτική Περιγραφή	28
3.2.2. Η διάκριση του ιδιωτικού συμφέροντος και η σύγκρουση με το δημόσιο	29
3.2.3. Το Δημόσιο συμφέρον ως έννοια.....	30
3.2.4. Το Δημόσιο Συμφέρον ως λόγος περιορισμού συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων. Οι τάσεις της ελληνικής νομολογίας.....	31
3.3. Η δημόσια ασφάλεια ως λόγος εξαίρεσης από το κανόνα απαγόρευσης της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, όπως αποτυπώνονται στη καθημερινότητα, την νομολογία και στις αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ.....	33
3.3.1. Φύση της Δημόσιας Ασφάλειας.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ζητήματα Δημόσιας Ασφάλειας και Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην εποχή μας	45
4.1. Οι τηλεφωνικές υποκλοπές - Ιστορική αναφορά.....	45
4.2. Η Βιντεοεπιτήρηση.....	54
4.2.1 Συνοπτική Περιγραφή	54
4.2.2. Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα.....	55
4.2.3. Η βιντεοεπιτήρηση και ο περιορισμός του Δικαιώματος Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων του ατόμου.....	56
4.2.4. Αναζήτηση Ισοροπίας μεταξύ Βιντεοεπιτήρησης και προσωπικών δεδομένων	58
4.3. Προστασία Δημόσιας Υγείας και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων	59

4.3.1. Η προστασία Προσωπικών Δεδομένων στην κρινόμενη υπόθεση	59
4.3.2. Τα απειλούμενα συνταγματικά αγαθά	60
4.3.3. Η σύγκρουση Συνταγματικών Αγαθών	61
4.3.4. Σύνομη κριτική.....	62
4.4. Ποινική Δίκη και Προσωπικά Δεδομένα	62
4.4.1. Δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων σε περιπτώσεις ποινικών διώξεων ή καταδίκων	63
4.4.2. Ζητήματα Συνταγματικότητας	63
4.4.3. Η Πρακτική Εναρμόνιση της Δημοσιοποίησης με την Συνταγματική Προστασία Προσωπικών Δεδομένων.....	65
4.5. Το DNA ως Αποδεικτικό Στοιχείο στην Ποινική Νομοθεσία και Δίκη στη Χώρα της Ελλάδος	66
4.5.1 Το DNA (δεσοξυριβονουκλεϊκό οξύ) ως Βιομετρικό Χαρακτηριστικό	66
4.5.2 Το DNA ως Αποδεικτικό Στοιχείο σε Νομοθετικές Περιπτώσεις	68
4.6. Δεδομένα Υγείας σε συνάρτηση με την απονομή δικαιοσύνης	71
4.6.1. Χορήγηση Εγγράφων για Δικαστική Χρήση	71
4.6.2. Αντι Επιλόγου	72
5. Προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας προσωπικών του δεδομένων από φορείς του Δημοσίου	73
5.1. Δικαιώματα του πολίτη- Υποχρεώσεις του Δημοσίου σύμφωνα με το ν.2472/1997.....	73
5.2.Περιορισμοί στο δικαίωμα προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος.	74
Α) Περιορισμός του δικαιώματος πληροφόρησης του υποκειμένου των δεδομένων	74
Β) Αυξημένη ποινική απαξία της παράνομης επεξεργασίας που θέτει σε κίνδυνο το δημοκρατικό πολίτευμα και την εθνική ασφάλεια	79
Γ) Αστική Ευθύνη του Δημοσίου σε περίπτωση παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.....	80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο Νέος Κανονισμός.....	85
6.1. Ιστορική Αναδρομή	85
6.1.1. Στόχοι του Κανονισμού	86
6.1.2. Η Επιλογή του Κανονισμού ως ρυθμιστικό μέσο και οι έννομες συνέπειες του.....	87
6.2. Νεωτερισμοί του Κανονισμού	88
Α. Διεύρυνση εννοιών-προσθήκη ορισμών (άρθρο 4)	88
Β. Διεύρυνση πεδίου εφαρμογής: Δικαστικές και Εισαγγελικές Αρχές	88

Γ. Διεύρυνση εδαφικού πεδίου εφαρμογής (άρθρο 3).....	88
Δ. Επικαιροποίηση , συγκεκριμενοποίηση και προσθήκη Αρχών επεξεργασίας δεδομένων στον νέο Κανονισμό (άρθρο 5)	89
Ε. Βασικός πυλώνας του Κανονισμού: Αρχή της Λογοδοσίας (άρθρο 5 παρ. 2)	89
ΣΤ. Ενδυνάμωση δικαιωμάτων υποκειμένων και αντίστοιχα ανάληψη αυστηρότερων υποχρεώσεων των υπευθύνων - νέες ρυθμίσεις	89
6.3. Κριτική του Νέου Κανονισμού	91
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	92
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	94

Εισαγωγή

Ο κατ' εξοχήν φορέας συλλογής, επεξεργασίας και διατήρησης πλήθους πληροφοριών είναι το Κράτος. Το Κράτος συλλέγει πληροφορίες που αφορούν τους πολίτες της επικράτειάς του, καθώς οι περισσότερες εκφάνσεις της κοινωνικής, οικονομικής και πολιτιστικής ζωής εκτυλίσσονται εντός των ορίων, υπό την προστασία αυτού, πάντα υπό την νομοθεσία που το ίδιο θεσπίζει. Οι δημόσιες φορολογικές, αστυνομικές, υγειονομικές και ασφαλιστικές αρχές συλλέγουν και επεξεργάζονται δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα σχετικά με την οικονομική κατάσταση, την υγεία, τις θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις, την εθνότητα, τις διοικητικές και ποινικές κυρώσεις που αφορούν κάθε πολίτη¹. Με το άρθρο 5^{A2} του Συντάγματος αναγνωρίζεται το δικαίωμα στην πληροφόρηση αλλά και η ύπαρξη της Κοινωνίας τη Πληροφορίας, στην οποία και το ίδιο το Κράτος μετέχει διά της αξιοποίησης από μέρους των υπηρεσιών του των νέων επιτευγμάτων της τεχνολογίας, με στόχο τη δημιουργία πληροφοριακών βάσεων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία σε ελάχιστο χρόνο και με ελάχιστο κόστος μπορούν να συσχετισθούν και να οδηγήσουν στην εξαγωγή περαιτέρω προσωπικών δεδομένων. Με τον τρόπο αυτό, καθίσταται εφικτός ο σχηματισμός μιας ανάγλυφης εικόνας της προσωπικότητας του ατόμου, όπως αυτή προκύπτει από τις ιδιότητες του ως πολίτη, εργαζόμενου, ασφαλισμένου, καταναλωτή³.

Η συγκέντρωση προσωπικών πληροφοριών και κατ' επέκταση η αποκλειστικότητα ελέγχου και διαχείρισης πολλών από αυτές από την πλευρά του Δημοσίου εγείρει προβληματισμό ως προς τον ενδεχόμενο περιορισμό της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας του πολίτη, ιδίως ως προς την ελεύθερη ή μη άσκηση των

---

¹Α.Γέροντα, Πληροφορική και Δίκαιο: συλλογή μελετών, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα 1999, σελ. 156.

² « 1. Καθένας έχει δικαίωμα στην πληροφόρηση, όπως νόμος ορίζει. Περιορισμοί στο δικαίωμα αυτό είναι δυνατόν να επιβληθούν με νόμο μόνο εφόσον είναι απολύτως αναγκαίοι και δικαιολογούνται για λόγους εθνικής ασφάλειας, καταπολέμησης του εγκλήματος ή προστασίας δικαιωμάτων και συμφερόντων τρίτων. 2. Καθένας έχει δικαίωμα συμμετοχής στην Κοινωνία της Πληροφορίας. Η διευκόλυνση της πρόσβασης στις πληροφορίες που διακινούνται ηλεκτρονικά, καθώς και της παραγωγής, ανταλλαγής και διάδοσής τους αποτελεί υποχρέωση του Κράτους, τηρουμένων πάντοτε των εγγυήσεων των άρθρων 9, 9Α και 19.»

³ Εισηγητική έκθεση του Ν. 2472/97 υπό Α 1.

θεμελιωδών του δικαιωμάτων. Ειδικότερα, στην Ελλάδα, δημόσιοι φορείς οι οποίοι τηρούν βάσεις δεδομένων είναι μεταξύ άλλων το Ε.Φ.Κ.Α., το Ν.Σ.Κ., η Δ.Ε.Η., ο «Δημόκριτος», ο Ε.Ο.Φ., ο Ο.Α.Ε.Δ., η Γ.Γ.Π.Σ., το Γ.Γ.Ε.Τ., το Ε.Β.Ε.Α., το Γ.Ε.Ε.Θ.Α., οι Ο.Τ.Α. αλλά και ορισμένα πανεπιστημιακά ιδρύματα. Δεν είναι δυνατόν, βέβαια, να παραγνωρίσουμε την σπουδαιότητα της δυνατότητας διαχείρισης των προσωπικών δεδομένων από τις υπηρεσίες αυτές, καθώς η ορθή παροχή υπηρεσιών και την εξυπηρέτηση σκοπών δημοσίου συμφέροντος συχνά απαιτεί την πρόσβαση σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των πολιτών. Διά του τρόπου αυτού υλοποιείται η ιδέα της συνταγματικής αρχής του Κοινωνικού Κράτους Δικαίου⁴.

Επίσης, η κατοχύρωση του Δικαιώματος στην Πληροφόρηση με το άρθρο 5^Α του Συντάγματος επιβάλλει την κυκλοφορία και αξιοποίηση των δεδομένων. Η ηλεκτρονική καταγραφή των δεδομένων αυξάνει την παραγωγικότητα των δημόσιων υπηρεσιών, επιταχύνει την εξυπηρέτηση και πληρέστερη ενημέρωση των πολιτών και εγγυάται την ασφάλεια των συναλλαγών τους. Χωρίς την γνώση των αναγκαίων πληροφοριών και τη δυνατότητα επεξεργασίας τους, ο σχεδιασμός και η υλοποίηση της κρατικής πολιτικής φαντάζει ως δυσχερώς επιτεύξιμος στόχος.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, συμπεραίνουμε ότι ως καίριος στόχος τίθεται η εναρμόνιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων των πολιτών με την σύννομη επεξεργασία τους από τους δημόσιους φορείς, στο πλαίσιο υλοποίησης της δημόσιας αποστολής τους. Η επίτευξη του στόχου αυτού εντάσσεται στο γενικότερο ζήτημα αρμονικής σύνδεσης της προστασίας από την αθέμιτη επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων και της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων αυτών, όπως εύστοχα αποτυπώνεται και στον τίτλο της Οδηγίας 95/46 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου «Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών»⁵. Ειδικότερα, ο κοινοτικός νομοθέτης, στην εν λόγω Οδηγία θέτει ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας των δεδομένων προσωπικού

---

⁴ BverfGE 15-12-1983, NJW 1984, Heft 8, σελ.419 επ.

⁵ Βλ. και άρθρο 1§1 οδ 95/46/EK όπου ορίζεται «Τα κράτη μέλη εξασφαλίζουν, σύμφωνα, με τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας, την προστασία των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, και ιδίως της ιδιωτικής ζωής, έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

χαρακτήρα, παρέχοντας ταυτόχρονα την ευχέρεια στον εθνικό νομοθέτη να θεσπίζει τους σχετικούς κανόνες εσωτερικού δικαίου, οι οποίοι θα υλοποιούν τις επιταγές της κοινοτικής οδηγίας κανόνες οι οποίοι όμως θα είναι σύμφωνοι με τις αρχές του κοινοτικού δικαίου⁶.

Η οδηγία 95/46 υπήρξε μεγάλης σπουδαιότητας για την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα⁷ και οι επιταγές της εισήχθησαν στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν. 2472/1997. Στην αιτιολογική έκθεση, ως αιτιολογία θέσπισης του νόμου αναφέρεται ότι «για την προστασία του ατόμου από την πληροφορική δεν αρκούν οι γενικές διατάξεις περί προστασίας της προσωπικότητας»⁸. Σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση, η καθιέρωση κανόνων προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων θεωρήθηκε υποχρέωση του νομοθέτη, πηγάζουσα από τις συνταγματικές διατάξεις περί προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (Σ 9⁹), της ανθρώπινης αξίας (Σ 2§1¹⁰), το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας και το απόρρητο των επικοινωνιών (Σ 19)¹¹. Σπουδαίο είναι, επιπλέον, να αναφερθεί ότι από 25 Μαΐου 2018 τίθεται σε

---

⁶ Οδ 95/46/ΕΚ σημείο 68.

⁷ Βλ. ΕισΕκθ ν.2472/1997 υπό Α3 όπου αναφέρεται και η θέσπιση της Σύμβασης 108/28.1.1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης, η οποία ήταν το πρώτο δεσμευτικό διεθνές κείμενο και κωδικοποίησε τις αρχές που αποτελούσαν τον «σκληρό πυρήνα» της προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Η Σύμβαση 108/1981 του Συμβουλίου της Ευρώπης κυρώθηκε με τον Ν. 2068/1992 χωρίς όμως η Ελλάδα να θεσπίσει ειδικούς κανόνες περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

⁸ Βλ ΕισΕκθ υπό Α.2.

⁹ «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.»

¹⁰ «Ο σεβασμός και η προστασία της αξίας του ανθρώπου αποτελούν την πρωταρχική υποχρέωση της Πολιτείας».

¹¹ «1) Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης ανταπόκρισης ή επικοινωνίας με οποιονδήποτε άλλο τρόπο είναι απόλυτα απαραβίαστο. Νόμος ορίζει τις εγγυήσεις υπό τις οποίες η δικαστική αρχή δεν δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. 2) Νόμος ορίζει τα σχετικά με τη συγκρότηση, τη λειτουργία και τις αρμοδιότητες ανεξάρτητης αρχής που διασφαλίζει το απόρρητο της παραγράφου 1. 3) Απαγορεύεται η χρήση αποδεικτικών μέσων που έχουν αποκτηθεί κατά παράβαση του άρθρου αυτού και των άρθρων 9 και 9Α».

εφαρμογή ο Κανονισμός 679/2016, ο οποίος θα επιφέρει καίριες αλλαγές στο σύστημα προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καλύπτοντας και νέες πλευρές του ζητήματος που προέκυψαν λόγω του ιλιγγιώδους ρυθμού ανάπτυξης της τεχνολογίας.

Σήμερα, μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 η διάταξη άρθρου 9^A Σ¹² κατοχυρώνει, πλέον, ρητά το ατομικό δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση των προσωπικών δεδομένων. Ο νομοθέτης, με τον Ν. 2472/1997, προκρίνει την προστασία των προσωπικών δεδομένων έναντι της ελεύθερης κυκλοφορίας τους. Η θέση αυτή γίνεται φανερή ήδη από το πρώτο άρθρο του Νόμου, με το οποίο ορίζεται ως αντικείμενο του Ν. 2472/1997 *«η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής»*. Γίνεται, φυσικά, αντιληπτό ότι δεν παραγνωρίζεται η σημασία της ελεύθερης κυκλοφορίας των δεδομένων. Ωστόσο, ο εθνικός νομοθέτης, αναγνωρίζοντας στους κατόχους των πληροφοριακών συστημάτων τη δυνατότητα επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων, επεμβαίνει με προστατευτικές για το υποκείμενο των δεδομένων διατάξεις, υπό τους όρους που επιβάλλει η αρχή της αναλογικότητας¹³.

---

¹² «Καθένας έχει δικαίωμα προστασίας από τη συλλογή, επεξεργασία και χρήση, ιδίως με ηλεκτρονικά μέσα, των προσωπικών του δεδομένων, όπως νόμος ορίζει. Η προστασία των προσωπικών δεδομένων διασφαλίζεται από ανεξάρτητη αρχή, που συγκροτείται και λειτουργεί, όπως νόμος ορίζει.»

¹³ Βλ. αρ. 25, παρ.1 Σ: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους. Όλα τα κρατικά όργανα υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκησή τους. Τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν. Οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απευθείας από το Σύνταγμα είτε από το νόμο, εφόσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Βασική Ορολογία

Στο σημείο αυτό, κρίνεται απαραίτητο να αναλυθούν συνοπτικά ορισμένοι όροι που σχετίζονται άμεσα με το θέμα της εργασίας και θα αναφερθούν αρκετές φορές στη συνέχεια.

➤ **«Δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα»**

Κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων. Δεν λογίζονται ως δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα τα στατιστικής φύσεως συγκεντρωτικά στοιχεία, από τα οποία δεν μπορούν πλέον να προσδιορισθούν τα υποκείμενα των δεδομένων¹⁴.

Σύμφωνα με τα οριζόμενα στο Νόμο, τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, που λέγονται αλλιώς και προσωπικά δεδομένα, είναι κάθε πληροφορία που αναφέρεται και περιγράφει ένα άτομο, όπως:

- Στοιχεία Αναγνώρισης (Ονοματεπώνυμο, ηλικία, καταγωγή)
- Προσωπικά Χαρακτηριστικά (Φυσικά χαρακτηριστικά, ενδιαφέροντα, στοιχεία προσωπικότητας)
- Οικογενειακές συνθήκες (Έγγαμος βίος, οικογενειακή κατάσταση)
- Εκπαίδευση (Δεδομένα εργασιακής δραστηριότητας)
- Οικονομική Κατάσταση (Έσοδα, Περιουσιακά Στοιχεία, δάνεια)
- Εργασία (Δεδομένα πρόσληψης, αμοιβή)¹⁵

➤ **«Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα»**

Είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη ανεξάρτητη Αρχή και έχει ως στόχο τη προστασία των δικαιωμάτων της προσωπικότητας και της ιδιωτικής ζωής του ατόμου στην Ελλάδα, σύμφωνα με τις διατάξεις των Ν. 2472/1997 και Ν. 3471/2006¹⁶.

¹⁴ Άρθρο 2, εδάφιο α' του Ν. 2472/1997

¹⁵ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ Ερμηνεία Ν. 2472/1997, Παναγιώτης Δ. Αρμαμέντος και Βασίλης Α. Σωτηρόπουλος, Εκδόσεις Σάκουλα, ΑΘΗΝΑ 2005.

¹⁶ <http://www.psychargos.gov.gr/Default.aspx?ID=31443&nt=19&lang=1>

➤ **«Ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα»**

Τα δεδομένα που αφορούν στη φυλετική ή εθνική προέλευση, στα πολιτικά φρονήματα, στις θρησκευτικές ή φιλοσοφικές πεποιθήσεις, στη συμμετοχή σε συνδικαλιστική οργάνωση, στην υγεία, στην κοινωνική πρόνοια και στην ερωτική ζωή, στα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες, καθώς και στη συμμετοχή σε συναφείς με τα ανωτέρω ενώσεις προσώπων.

Ειδικά για τα σχετικά με ποινικές διώξεις ή καταδίκες δύναται να επιτραπεί η δημοσιοποίηση μόνον από την εισαγγελική αρχή για τα αδικήματα που αναφέρονται στο εδάφιο β' της παραγράφου 2 του άρθρου 3 με διάταξη του αρμόδιου Εισαγγελέα Πρωτοδικών ή του Εισαγγελέα Εφετών, εάν η υπόθεση εκκρεμεί στο Εφετείο. Η δημοσιοποίηση αυτή αποσκοπεί στην προστασία του κοινωνικού συνόλου, των ανηλίκων, των ευάλωτων ή ανίσχυρων πληθυσμιακών ομάδων και προς ευχερέστερη πραγμάτωση της αξίωσης της Πολιτείας για τον κολασμό των παραπάνω αδικημάτων.¹⁷

➤ **«Υποκείμενο των δεδομένων»**

Το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα, και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί, δηλαδή μπορεί να προσδιορισθεί αμέσως ή εμμέσως, ιδίως βάσει αριθμού ταυτότητας ή βάσει ενός ή περισσότερων συγκεκριμένων στοιχείων που χαρακτηρίζουν την υπόστασή του από άποψη φυσική, βιολογική, ψυχική, οικονομική, πολιτιστική, πολιτική ή κοινωνική.¹⁸

➤ **«Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»**

Κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται, από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως η συλλογή, η καταχώριση, η οργάνωση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η τροποποίηση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση, η συσχέτιση ή ο συνδυασμός, η διασύνδεση, η δέσμευση (κλείδωμα), η διαγραφή, η καταστροφή.¹⁹

¹⁷ Άρθρο 2, εδάφιο β' του Ν. 2472/1997

¹⁸ Άρθρο 2, εδάφιο γ' του Ν. 2472/1997

¹⁹ Άρθρο 2, εδάφιο δ' του Ν. 2472/1997

➤ **«Αρχείο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα»**

Κάθε διαρθρωμένο σύνολο δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα οποία είναι προσιτά με γνώμονα συγκεκριμένα κριτήρια.²⁰

➤ **«Συγκατάθεση του υποκειμένου των δεδομένων»**

Κάθε ελεύθερη, ρητή και ειδική δήλωση βουλήσεως, που εκφράζεται με τρόπο σαφή, και εν πλήρη επίγνωση, και με την οποία, το υποκείμενο των δεδομένων, αφού προηγουμένως ενημερωθεί, δέχεται να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν. Η ενημέρωση αυτή περιλαμβάνει πληροφόρηση τουλάχιστον για τον σκοπό της επεξεργασίας, τα δεδομένα ή τις κατηγορίες δεδομένων που αφορά η επεξεργασία, τους αποδέκτες ή τις κατηγορίες αποδεκτών των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, καθώς και το όνομα, την επωνυμία και τη διεύθυνση του υπεύθυνου επεξεργασίας και του τυχόν εκπροσώπου του. Η συγκατάθεση μπορεί να ανακληθεί οποτεδήποτε, χωρίς αναδρομικό αποτέλεσμα.²¹

---

²⁰ Άρθρο 2, εδάφιο ε' του Ν. 2472/1997

²¹ Άρθρο 2, εδάφιο ια' του Ν. 2472/1997

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Σχέση Δικαιώματος προσωπικότητας και Δικαιώματος προστασίας από επεξεργασία προσωπικών δεδομένων

2.1 Το δικαίωμα της προσωπικότητας

Προσωπικότητα, με την ευρεία του όρου έννοια, είναι το σύνολο των στοιχείων που απαρτίζουν την ατομικότητα του ανθρώπου και αναφέρονται στη φυσική, πνευματική και ηθική του υπόσταση. Ενδεικτικά, ως εκδηλώσεις της προσωπικότητας θεωρούνται:

- α. Η φυσική υπόσταση, δηλαδή η ζωή, η σωματική ακεραιότητα και η υγεία (Σ 5 παρ.2²², 7 παρ.2²³, 21παρ. 2, 3²⁴),
- β. Η ψυχική υπόσταση, που αναφέρεται στην ψυχική υγεία και το συναισθηματικό κόσμο του ατόμου (Σ 7 παρ.2, 21 παρ.2,3),
- γ. Η ηθική υπόσταση, δηλαδή η τιμή και υπόληψη του (Α.Κ. 920²⁵, Π.Κ. 361²⁶, Σ 5 παρ.2),

---

²² «Όλοι όσοι βρίσκονται στην Ελληνική Επικράτεια απολαμβάνουν την απόλυτη προστασία της ζωής, της τιμής και της ελευθερίας τους, χωρίς διάκριση εθνικότητας, φυλής, γλώσσας και θρησκευτικών ή πολιτικών πεποιθήσεων. Εξαιρέσεις επιτρέπονται στις περιπτώσεις που προβλέπει το διεθνές δίκαιο. Απαγορεύεται η έκδοση αλλοδαπού που διώκεται για τη δράση του υπέρ της ελευθερίας.»

²³ «Τα βασανιστήρια, οποιαδήποτε σωματική κάκωση, βλάβη υγείας, ή άσκηση ψυχολογικής βίας, καθώς και κάθε άλλη προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας απαγορεύονται και τιμωρούνται, όπως νόμος ορίζει.»

²⁴ «2) Πολύτεκνες οικογένειες, ανάπηροι πολέμου και ειρηνικής περιόδου, θύματα πολέμου, χήρες και ορφανά εκείνων που έπεσαν στον πόλεμο, καθώς και όσοι πάσχουν από ανίατη σωματική ή πνευματική νόσο έχουν δικαίωμα ειδικής φροντίδας από το Κράτος. 3) Το Κράτος μεριμνά για την υγεία των πολιτών και παίρνει ειδικά μέτρα για την προστασία της νεότητας, του γήρατος, της αναπηρίας και για την περίθαλψη των απόρων.»

²⁵ « Όποιος, γνωρίζοντας ή υπαίτια αγνοώντας, υποστηρίζει ή διαδίδει αναληθείς ειδήσεις που εκθέτουν σε κίνδυνο την πίστη, το επάγγελμα ή το μέλλον άλλου, έχει την υποχρέωση να τον αποζημιώσει.»

²⁶ « 1) Οποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της Δυσφήμισης (άρθρα 367 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με Φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της Φυλάκισης.

δ. η ελευθερία και το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ 5, 6, 7, 11, 14, 16, 22),

ε. Τα στοιχεία που εξατομικεύουν το πρόσωπο όπως το όνομα (ΑΚ 58²⁷), η φωνή κ.α., και

στ. Το απαραβίαστο του οικογενειακού και ιδιωτικού βίου (Σ 9 παρ.1)²⁸.

Όπως παρατηρούμε, οι επιμέρους αυτές εκδηλώσεις της προσωπικότητας προστατεύονται με διατάξεις του ποινικού και του αστικού δικαίου αλλά τυγχάνουν και συνταγματικής προστασίας. Και σε διεθνές επίπεδο, η αξία του ανθρώπου και τα θεμελιώδη δικαιώματά του προστατεύονται από την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1948 (άρθρο 1²⁹ και 6³⁰) αλλά και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του 1950 (άρθρα 2 επ.).

Σύμφωνα με την επικρατούσα στην ελληνική θεωρία και νομολογία άποψη, τα ατομικά αγαθά και οι αξίες που συγκροτούν τη προσωπικότητα του ατόμου δεν αποτελούν αυτοτελή δικαιώματα και αξίες αλλά συνιστώσες του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας³¹. Συνεπώς, η προσβολή τους ισοδυναμεί με προσβολή του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας. Η απαρίθμηση των αγαθών που συνθέτουν το περιεχόμενο του δικαιώματος της προσωπικότητας δεν μπορεί να είναι εξαντλητική καθώς η προσωπικότητα είναι έννοια ρευστή και σ' αυτήν μπορούν να υπαχθούν και μελλοντικές εκφάνσεις της ανθρωπίνης

---

2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά, αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με Κράτηση ή με πρόστιμο.»

²⁷ «Αν σ' αυτόν που δικαιούται να φέρει ένα όνομα αμφισβητείται από άλλον το δικαίωμα αυτό, ή αν κάποιος χρησιμοποιεί παράνομα ορισμένο όνομα, ο δικαιούχος ή εκείνος που βλάπτεται, μπορεί να ζητήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα και με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται».

²⁸ Βλ. Μ. Αυγουστιανάκη, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΔτΑ, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, Αθήνα 2001, σελ.678.

²⁹ «Όλοι οι άνθρωποι γεννιούνται ελεύθεροι και ίσοι στην αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα. Είναι προικισμένοι με λογική και συνείδηση, και οφείλουν να συμπεριφέρονται μεταξύ τους με πνεύμα αδελφότητας.»

³⁰ «Καθένας, όπου και αν βρίσκεται, έχει δικαίωμα στην αναγνώριση της νομικής του προσωπικότητας.»

³¹ Βλ. Κ.Ανθίμου, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφραση του δικαιώματος της προσωπικότητας, Κριτ. Ε 1998/1, σελ 168.

δραστηριότητας³². Ο νομοθέτης του Αστικού Κώδικα θέλοντας να προστατεύσει όλες τις εκφάνσεις της προσωπικότητας, ακόμα και αυτές που θα προκύψουν μελλοντικά από την εξέλιξη της ζωής και της τεχνικής θέσπισε ήδη από το 1930 την γενική ρήτρα του άρθρου 57³³ η οποία αναφέρεται στο γενικό δικαίωμα της προσωπικότητας, αποφεύγοντας το νομοθετικό περιορισμό του περιεχομένου της και παρέχοντας σφαιρική προστασία σε όλες τις εκδηλώσεις της³⁴. Σύμφωνα με την διάταξη αυτή: *«Όποιος προσβάλλεται παράνομα στην προσωπικότητά του έχει δικαίωμα να απαιτήσει να αρθεί η προσβολή και να μην επαναληφθεί στο μέλλον. Αν η προσβολή αναφέρεται στην προσωπικότητα προσώπου που έχει πεθάνει, το δικαίωμα αυτό έχουν ο σύζυγος, οι κατιόντες, οι ανιόντες, οι αδελφοί και οι κληρονόμοι του από διαθήκη. Αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για τις αδικοπραξίες δεν αποκλείεται»*.

Στις διατάξεις των άρθρων ΑΚ 57επ., ο θιγόμενος ως προς την προσωπικότητά του εξοπλίζεται με μια σειρά αστικών αξιώσεων (αξίωση για άρση της προσβολής και παράλειψής της στο μέλλον, με την ΑΚ 57 παρ., αξίωση αποζημίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις για την αδικοπρακτική ευθύνη, με τις ΑΚ 57 παρ.2 και 914επ. και αξίωση ικανοποίησης ηθικής βλάβης με την ΑΚ 59³⁵). Μάλιστα στο ΑΚ 59 εδ.β' ο

---

³²Βλ.Α. Γεωργιάδη, Γενικές αρχές αστικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 1996, σελ.86.

³³ Βλ. Χ.Ακριβοπούλου, Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή-Από τη γένεση, στη σύγχρονη διαμόρφωση και προστασία του, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2012,σελ. 264.

³⁴ Στις ΗΠΑ από το 1960 έχει διαπλαστεί νομολογιακά το δικαίωμα στον ιδιωτικό βίο («right to privacy») το οποίο παρά την διευρυμένη εφαρμογή του δεν περιλαμβάνει όλες τις εκφάνσεις της προσωπικότητας του ατόμου αλλά αναφέρεται στον πυρήνα της ιδιωτικότητας του ατόμου. Στη Γαλλία το άρθρο 9 γαλλ.ΑΚ θεμελιώνει το δικαίωμα του ατόμου για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής προβλέποντας κυρώσεις σε περίπτωση προσβολής του. Στην Γερμανία, το γενικό δικαίωμα της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας, προστατεύεται από τη συνταγματική διάταξη του άρθρου 2 §1 σε συνδυασμό με το άρθρο 1 §1 του Θεμελιώδη Νόμου της Βόννης. Η μόνη χώρα που είχε από παλιά γενική διάταξη για την προστασία της προσωπικότητας είναι η Ελβετία με το άρθ. 28 ελβακ, το οποίο αποτέλεσε το πρότυπο για το άρθρ. 57 ελλακ.

³⁵ «Στις περιπτώσεις των δύο προηγούμενων άρθρων το δικαστήριο με την απόφασή του, ύστερα από αίτηση αυτού που έχει προσβληθεί και αφού λάβει υπόψη το είδος της προσβολής, μπορεί επιπλέον να καταδικάσει τον υπαίτιο να ικανοποιήσει την ηθική βλάβη αυτού που έχει προσβληθεί. Η ικανοποίηση συνίσταται σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις».

νομοθέτης έκρινε σκόπιμο να ρυθμίσει πως η ικανοποίηση μπορεί να συνίσταται «σε πληρωμή χρηματικού ποσού, σε δημοσίευμα, ή σε οτιδήποτε επιβάλλεται από τις περιστάσεις» *«δια να δύναται εκάστοτε το δίκαιον»* σύμφωνα με το Μαριδάκη *«να ανταποκρίνεται εις τας εξελισσομένας κοινωνικάς αντιλήψεις περί προσωπικότητας..... Τοιουτοτρόπως, καθίσταται ευχερής η προσαρμογή του δικαίου προς τα εκάστοτε αντιλήψεις περί του τρόπου της ηθικής ανορθώσεως της προσβληθείσης προσωπικότητας»*.

2.2. Το δικαίωμα προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο δημόσιας δράσης.

Η ανάπτυξη των πληροφοριακών συστημάτων και η εφαρμογή των νέων τεχνολογικών επιτευγμάτων στο πλαίσιο της δημόσιας δράσης αναβάθμισε την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών προς όφελος του πολίτη³⁶. Πλέον το Δημόσιο διαθέτει την πληροφοριακή υποδομή για συλλογή, αποθήκευση και επεξεργασία μεγάλου όγκου πληροφοριών που αφορούν το άτομο και ανάγονται σε εκδηλώσεις της προσωπικότητάς του. Αυτή η δυνατότητα όμως εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους για το πρόσωπο, καθώς ο συνδυασμός και η περαιτέρω ανάλυση αυτών των πληροφοριών επιτρέπει την παραγωγή μιας ανάγλυφης εικόνας της προσωπικότητάς του, όπως αυτή προκύπτει από τις ιδιότητές του ως πολίτη, εργαζόμενου, ασφαλισμένου, καταναλωτή, καθιστώντας τον «διαφανή» και κατά συνέπεια «ελέγξιμο» και «χειραγωγήσιμο»³⁷.

Οι κίνδυνοι από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ισοδυναμούν με κινδύνους που θίγουν πτυχές της προσωπικότητας του πολίτη και κυρίως το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητάς του (Σ 5 παρ.1)³⁸. Η χωρίς περιορισμούς και γνώση του υποκειμένου επεξεργασία των προσωπικών του δεδομένων εγκυμονεί κινδύνους που υποσκάπτουν και τα θεμέλια του δημοκρατικού μας πολιτεύματος, καθώς προσβάλλει θεμελιώδεις ελευθερίες των πολιτών και παραβιάζει συνταγματικώς κατοχυρωμένα δικαιώματα τους (π.χ. Σ 2

³⁶ Όπως επισημαίνεται και στην Εισ.Εκθ. του Ν.2472/97 υπό Α.1. «Τα πληροφοριακά συστήματα ανάγονται σε εργαλεία εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και γενικότερα του κράτους».

³⁷ Βλ ΕισΕκθ υπό Α.1.

³⁸ Βλ.Μ. Αυγουστιανάκη, όπ.παρ., σελ.680.

παρ. 1, 5 παρ.1, 9 παρ.1), την προστασία των οποίων εγγυάται το Κράτος. Όπως εύστοχα διατυπώνεται από τη νομολογία του γερμανικού ομοσπονδιακού δικαστηρίου BVerfG, ο πολίτης που δεν είναι σε θέση να γνωρίζει εάν αποκλίνουσες συμπεριφορές καταγράφονται και καταχωρούνται νόμιμα ως πληροφορίες οι οποίες μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο περαιτέρω επεξεργασίας, θα απόσχει από κάθε δραστηριότητα που μπορεί να θεωρηθεί ως αποκλίνουσα συμπεριφορά, παραιτούμενος έτσι από την άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων του³⁹.

Η ανάγκη στάθμισης των συγκρουόμενων συμφερόντων ανέδειξε την απαίτηση για θέσπιση ειδικής νομοθετικής ρύθμισης, η οποία θα οριοθετεί το θέμα της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων και έτσι διαμορφώθηκε ένα νέο αυτοτελές δικαίωμα του ατόμου και εκδήλωση της προσωπικότητάς του, το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού⁴⁰. Το πρώτο νομικό κείμενο περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων θεωρείται η απόφαση 2450/19 Δεκέμβριος 1968 της Γ.Σ. των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία του ατόμου από την εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και ειδικότερα των ηλεκτρονικών μέσων. Σε επίπεδο κρατών, το 1970 το ομοσπονδιακό κράτος της Έσσης, θέσπισε νόμο για την προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ενώ την ίδια περίοδο στις ΗΠΑ ψηφίστηκε σχετικός νόμος («Privacy Act») για το δημόσιο τομέα. Σε διεθνές επίπεδο, ο Ο.Ο.Σ.Α. εξέδωσε κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, ενώ το 1981 το Συμβούλιο της Ευρώπης με τη Σύμβαση 108/28 Ιανουάριος 1981 «για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα» κωδικοποίησε τις αρχές που αποτελούσαν το «σκληρό πυρήνα» της προστασίας των προσωπικών δεδομένων⁴¹. Η Ελλάδα κύρωσε την ανωτέρω Σύμβαση με το Ν. 2068/1992 χωρίς όμως να θεσπίσει κανόνες για την προστασία από την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων. Σταθμός στο δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων αποτέλεσε η κοινοτική οδηγία 95/46/Ε.Κ. «Για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία

---

³⁹ Βλ. Α.Γέροντα., Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με την νομολογία του ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου της Δ.Γερμανίας (BVerfGE65, 1), ΕΛΔνη 1989, σελ. 510.

⁴⁰ Βλ. Μ. Αυγουστιανάκη, οπ.παρ., σελ.680.

⁴¹ Βλ. Εισ.Εκθ υπο Α3.

των δεδομένων αυτών», η οποία εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν.2472/1997 «Για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα».

Η προστασία του Ν.2472/1997 αποτελεί ειδικότερη εκδήλωση, συγκεκριμενοποίηση του ευρύτερου κανόνα της προστασίας της προσωπικότητας⁴². Σύμφωνα με την άποψη αυτή, υπέρ της οποίας είχε ταχθεί η πλειοψηφία της θεωρίας, ο νόμος δεν κάλυψε κάποιο νομοθετικό κενό, αλλά εξειδίκευσε την προστασία του ατόμου από παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων του, προστασία που πριν το νόμο παρέχονταν βάσει συνταγματικώς κατοχυρωμένων δικαιωμάτων (όπως παραπάνω μνημονεύονται, Σ 2 παρ.1, 5 παρ.1, 9, 19) και κυρίως βάσει της γενικής ρήτηρας του ΑΚ 57⁴³.

Παράλληλα με την ανάγκη θέσπισης ειδικότερων ρυθμίσεων για την προστασία της προσωπικότητας του ατόμου και δη από την επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων προέκυψε και ο προβληματισμός για την γέννηση ενός νέου δικαιώματος. Ήδη από το 1983, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, στα πλαίσια της απόφασης του για την συνταγματικότητα νόμου σχετικά με την απογραφή του πληθυσμού⁴⁴, επικαλείται το δικαίωμα της πληροφοριακής αυτοδιάθεσης (informationelle Selbstbestimmungsrecht) το οποίο η θεωρία είχε ήδη αναπτύξει από την ψήφιση του ομοσπονδιακού νόμου για την προστασία του ατόμου «*από την κατάχρηση των προσωπικών πληροφοριών κατά την επεξεργασία τους*»⁴⁵. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης έγκειται στη δυνατότητα του ατόμου να γνωρίζει, να αποφασίζει και να συμπροσδιορίζει πότε και υπό ποιες προϋποθέσεις είναι δυνατή η επεξεργασία των πληροφοριών που το αφορούν. Το δικαίωμα θεμελιώνεται στην παραδοχή ότι όποιος δεν γνωρίζει και δεν είναι σε θέση να υπολογίζει ποιες πληροφορίες που τον αφορούν είναι γνωστές στον

---

⁴² Βλ. Μ.Σταθόπουλου, Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48/2000, σελ.7.

⁴³ Μ. Αυγουστιανάκη, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, ΔτΑ 11/2001, σελ.684.

⁴⁴ BverfGE 65, 1/43 Για την πλήρη παρουσίαση της οικείας νομολογίας βλ. Α. Γέροντα σελ 69 επ.

⁴⁵ Το δικαίωμα αναφέρεται και σε προηγούμενες αποφάσεις του δικαστηρίου και ειδικότερα στην Mikrozensus (BverfGE 27, 1/7) Lebach (BverfGE 35, 202/220), Gegendarstellungsrecht (BverfGE 63, 131/142).

κοινωνικό περίγυρο, είναι δυνατόν να περιορίζεται σημαντικά στην ελευθερία του να προγραμματίζει και να αποφασίζει αυτόνομα⁴⁶. Προκύπτει από τη συνταγματική διάταξη του άρθ. 2 παρ.1 (ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας) του θεμελιώδους Νόμου της Βόννης σε συνδυασμό με το άρθ. 1 (ανθρώπινη αξιοπρέπεια) του ίδιου Νόμου. Βέβαια, σύμφωνα με το BverfG, το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών δεν συνεπάγεται την απόλυτη και απεριόριστη κυριαρχία του ατόμου στα προσωπικά του στοιχεία αλλά μπορεί να υποβληθεί σε περιορισμούς στο πλαίσιο εξυπηρέτησης υπέρτερου γενικού συμφέροντος. Οι περιορισμοί αυτοί, για να είναι νόμιμοι και να μην οδηγούν σε αναίρεση του δικαιώματος, πρέπει να εισάγονται με σαφείς κανονιστικές ρυθμίσεις, σύμφωνα με την αρχή του κράτους δικαίου⁴⁷.

Την θέση του BverfG ότι το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών αποτελεί συγκεκριμενοποίηση του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας και όχι ένα νέο αυτοτελές δικαίωμα υιοθετεί και η ελληνική έννομη τάξη, σύμφωνα με την οποία η θέσπιση ενός νέου δικαιώματος δεν θα παρείχε μεγαλύτερη στο υποκείμενο των δεδομένων προστασία από αυτήν που του παρέχει το δικαίωμα της αυτοδιάθεσης των πληροφοριών, ως ειδικότερη εκδήλωση του γενικού δικαιώματος προστασίας της προσωπικότητας. Κάτι τέτοιο θα διασπούσε την ερμηνευτική συνοχή της γενικής ρήτηρας του ΑΚ 57 και θα στερούσε το νέο δικαίωμα από το θεωρητικό και νομολογιακό υπόβαθρο της διάταξης του αστικού κώδικα. Έτσι, ως συνταγματικές βάσεις της προστασίας των προσωπικών δεδομένων αναζητούνταν και ανευρίσκονταν είτε στο άρθρο 9 παρ. 1 Σ, είτε στο άρθρο. 5 παρ. 1 Σ, είτε στο άρθρο 19 Σ είτε στο συνδυασμό τους. Επίσης, σύμφωνα με την θεωρία, το αίτημα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων απηχούσε και τη συνταγματική επιταγή για σεβασμό της αξίας του ανθρώπου, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 2 Σ⁴⁸.

Κατά συνέπεια, το ΑΚ 57 σε συνδυασμό με το Ν.2472/97 κρίθηκε ότι αποτελούν ένα επαρκές έρεισμα για την προστασία του δικαιώματος του πληροφοριακού

---

⁴⁶ Ι. Ιγγλεζάκης σελ 52.

⁴⁷ Α. Γέροντα., όπ.παρ., σελ.511-512.

⁴⁸ Κ. Ανθίμου, όπ.παρ., ΚριτΕ 1998/1, σελ. 170 επ.

αυτοκαθορισμού του ατόμου⁴⁹. Η νομολογία με τη σειρά της, πριν από τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001, υπήγαγε το δικαίωμα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο δικαίωμα προστασίας του ιδιωτικού βίου και την προστασία της ανθρώπινης αξίας⁵⁰. Το ΣτΕ στην απόφαση 3545/2002 υποστηρίζει πως ο Ν.2472/1997 αποσκοπεί «στην προστασία της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και του απαραβίαστου της ιδιωτικής σφαίρας», αν και στην ίδια απόφαση παραπέμπει στην εισηγητική έκθεση του νόμου, σύμφωνα με την σκέψη Α2 της οποίας στις συνταγματικές βάσεις της προστασίας των προσωπικών δεδομένων συγκαταλέγεται και η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας (άρθρ. 5 παρ. 1 Σ) και το απόρρητο της επικοινωνίας (άρθρ. 19 Σ). Μετά την συνταγματική αναθεώρηση του 2001, το δικαίωμα προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων απέκτησε συνταγματική ισχύ, με αποτέλεσμα την ενίσχυση της προστασίας των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων και συνταγματικών ελευθεριών⁵¹.

2.3. Η αναγκαιότητα θέσπισης του άρθρ. 9Α Σ και του Ν.2472/1997

Η διαδικασία αναθεώρησης του Συντάγματος που οδήγησε στην νέα μορφή του (2001), αφορά την μεταβολή 79 άρθρων. Με την διαδικασία αυτή ο αναθεωρητικός νομοθέτης του 2001 εντόπισε και εισήγαγε τις διατάξεις εκείνες που αφορούσαν την προστασία των προσωπικών δεδομένων προκειμένου να δικαιολογήσουν τη συγκεκριλαιοτική - επιβεβαιωτική – τροποποιητική και ερμηνευτική λειτουργία της αναθεώρησης⁵².

Η κατοχύρωση της προστασίας προσωπικών δεδομένων υπό την μορφή ατομικού δικαιώματος (άρθρο 9Α Σ) αλλά και με την νομική φύση της εγγύησης-περιορισμού άλλων ατομικών δικαιωμάτων (βλ. άρθρα 5Α§2 και 19§3 Σ) επιτεύχθηκε με το ψήφισμα της 06.04.2001.

---

⁴⁹Δ. Τσάτσου, Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος, Γ' σ.222, όπου υποστηρίζει ότι το άρθρο Σ 5§1 είναι διάταξη ανοιχτή στις μελλοντικές εξελίξεις και η καταλληλότερη για την συνταγματική αντιμετώπιση νέων τομέων της ζωής, όπως η προστασία από την εκτεταμένη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών.

⁵⁰Λ.Μήτρου, «Τόμος τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας: 75 χρόνια», β' τόμος, σελ:347.

⁵¹Π.Δόνου-Λ.Μήτρου - Φ.Μίτλεπτον - Ευ.Παπακωνσταντίνου, Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση προστασίας των δικαιωμάτων. Σειρά: Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο αιώνα, τ.2, Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003, σελ. 11.

⁵² Για τις λειτουργίες αυτές της αναθεώρησης του 2001, βλ, Ε. Βενιζέλος, σελ 110 επ.

Το νέο δικαίωμα του άρθρ. 9Α Σ είναι ένα αμυντικό δικαίωμα που λειτουργεί ως προστατευτικό κέλυφος έναντι των απειλών «που προκύπτουν από την λειτουργία της κοινωνίας της πληροφορίας»⁵³. Η συνταγματική κατοχύρωσή του και η επιφύλαξη υπέρ της διάταξης του άρθρου 9Α Σ στο άρθρο 5Α Σ ενίσχυσε τον προστατευτικό χαρακτήρα του Ν.2472/1997. Το περιεχόμενο του άρθρου 9Α Σ χαρακτηρίζεται <<εγγύηση>> ακριβώς επειδή η προστασία προσωπικών δεδομένων ενέχει το χαρακτήρα νομικού όρου, η πλήρωση του οποίου θεμελιώνει την επιτρεπτή άσκηση πληροφοριακής ελευθερίας. Απέκτησε πλέον συνταγματική προστασία κάθε προσωπικό δεδομένο, δηλαδή κάθε πληροφορία που αφορά ένα πρόσωπο και όχι μόνο τα «απόρρητα», χωρίς να υπάρχει πλέον ανάγκη για αναζήτηση συνταγματικού «καταφυγίου» στο περιεχόμενο του ιδιωτικού βίου και καθιστώντας περιττό τον προβληματισμό περί των ορίων της στενής και της απόρρητης ιδιωτικής σφαίρας⁵⁴. Επίσης είναι αποδεκτό ότι με την γέννηση του άρθρου 9Α Σ ο νομοθέτης δεσμεύεται όσον αφορά το επίπεδο προστασίας που παρέχεται, το οποίο σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να μειωθεί αλλά αντιθέτως θα πρέπει να εξασφαλίζεται κάθε δυνατή βελτίωση του με λήψη κατάλληλων μέτρων. Με αυτό τον τρόπο οποιαδήποτε κατάργηση σχετικών ισχυουσών διατάξεων χωρίς αντικατάσταση τους από άλλες διατάξεις ικανές να παράσχουν παρεμφερή προστασία⁵⁵ θα καθιστούσε την νέα νομοθεσία ανίσχυρη ως αντισυνταγματική. Η μη αναστρέψιμη προστασία των προσωπικών δεδομένων αποτελεί και θεσμική εγγύηση.

Επίσης με το άρθρ. 9Α Σ η ειδική συνταγματική κατοχύρωση του δικαιώματος στα προσωπικά δεδομένα, έρχεται ως επιτεγάσμα μιας ήδη διαμορφωμένης διεθνούς⁵⁶

---

⁵³ Βλ. εισήγηση Ε.Βενιζέλου, Πρακτικά Βουλής (Ολομέλεια), Συνεδρίαση ΣΤ' της 24ης Ιαν 2001, σελ. 4069.

⁵⁴ Βλ. Α.Μήτρου, όπ.παρ., σελ. 346.

⁵⁵ Κατά την Α.Μήτρου, ο.π. σελ 475 και τον Ξ. Κοντιάδη, ό.π., σελ 216, το άρθρο 9Α διασφαλίζει έναν πυρήνα μη αναστρεψίμων από τον κοινό νομοθέτη αρχών και κανόνων, καθώς και τις οργανωτικές και διαδικαστικές εγγυήσεις εφαρμογής τους.

⁵⁶ Υπάρχει ήδη ένα αναλυτικό νομοθετικό πλαίσιο σε επίπεδο κοινοτικής νομοθεσίας που ορίζεται από τις οδηγίες 95/46/ΕΚ, 97/66/ΕΚ, 1999/93/ΕΚ, 2000/31/ΕΚ, 2001/29/ΕΚ, 2002/58/ΕΚ, την Σύσταση R (99) 5 (ιδιωτικότητα στο διαδίκτυο) καθώς και το άρθρο 286 ΣυνθΕΕ που ορίζει ότι όλες οι κοινοτικές πράξεις που κατοχυρώνουν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία και

και εγχώριας προστασίας, οι αρχές της οποίας εύρισκαν τη νομική τους δικαιολόγηση ήδη στο πριν την εισαγωγή του νέου δικαιώματος συνταγματικό πλαίσιο.

Φορείς του δικαιώματος είναι, όπως καθίσταται σαφές από την ίδια γραμματική διατύπωση του άρθρου, τόσο οι Έλληνες, οι αλλοδαποί και τα νομικά πρόσωπα, αφού και για αυτά υπάρχει κίνδυνος μέσω της λεπτομερειακής καταγραφής και στην συνέχεια της ανέλεγκτης και απεριόριστης διασταύρωσης των δεδομένων που αφορούν το καθένα, να φαλκιδευθεί η συμμετοχή στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας, σε αντίθεση με το Ν.2472/97 από το προστατευτικό πεδίο του οποίου εξαιρούνται, καθόσον κρίθηκε από τον έλληνα νομοθέτη ότι τα προσωπικά δεδομένα των νομικών προσώπων πρέπει να υπόκεινται σε διαφορετικές αρχές και κριτήρια⁵⁷.

Όσον αφορά το Ν.2472/1997 και συγκεκριμένα από το άρθρο 1 καθίσταται σαφές ότι διακηρύσσει μόνο το ζήτημα της προστασίας, αποσιωπώντας την ελευθερία που παρείχε στο υποκείμενο των δεδομένων ο κοινοτικός νομοθέτης με την οδηγία 95/46/Ε.Κ. Η δεύτερη, όπως προκύπτει και από την ονομασία της, όσο και από τους στόχους που υπαγόρευσαν την θέσπιση της (όπως αποτυπώνονται κυρίως στις σκέψεις 3-6 του προοιμίου της), θέτει καταρχήν ένα *minimum*⁵⁸ προστασίας προσωπικών δεδομένων και ότι, ως εκ τούτου τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίσουν νομοθετικά και υψηλότερο επίπεδο προστασίας σε σχέση με το προβλεπόμενο από την Οδηγία σε ίση μοίρα την προστασία του ατόμου και την δυνατότητα κυκλοφορίας των δεδομένων του. Γι αυτό και το ΔΕΚ στην υπόθεση C101/2001 (Linguist) διαπιστώνει ότι τα περιθώρια «ευελιξίας» του εθνικού νομοθέτη κατά την προσαρμογή της οδηγίας είναι περιορισμένα, καθώς οποιαδήποτε απόκλιση προς τη μία ή την άλλη κατεύθυνση θα προσέβαλε τα εξίσου κατοχυρωμένα από την οδηγία συμφέροντα υποκειμένου και υπεύθυνου επεξεργασίας.

την ελευθέρη κυκλοφορία δεδομένων εφαρμόζονται στα όργανα και τους οργανισμούς που έχουν ιδρυθεί από τις παρούσες συνθήκες.

⁵⁷ Βλ. ΕισΕκθ υπο Β2. Ομοίως και ο κοινοτικός νομοθέτης ενέταξε μόνο τα φυσικά πρόσωπα στο πεδίο εφαρμογής της οδ. 95/46/Ε.Κ. (άρθρ. 1 παρ. 1 και άρθρ. 2 περ.α'), διευκρινίζοντας όμως ότι δεν θίγονται οι νομοθεσίες περί προστασίας δεδομένων που αφορούν νομικά πρόσωπα.

⁵⁸ Βλ Λ.Μήτρου, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, Αθήνα Κομοτηνή 1999 σελ. 13.

Αντίθετα με την οδ. 95/46/E.K., ο Ν.2472/1997 εκκινεί από την προστασία πρωτίστως του υποκειμένου των δεδομένων, όπως προδίδει ο τίτλος του, το καταρχήν παράνομο της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων που θεσμοθετεί (άρθρο 5 παρ.1 και άρθρο 7 παρ.1) και γενικά ο προστατευτικός υπέρ του υποκειμένου χαρακτήρας του⁵⁹. Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του Νόμου, η θέσπιση ειδικών ρυθμίσεων κρίθηκε αναγκαία καθώς θεωρήθηκε πως οι γενικές διατάξεις περί προστασίας της προσωπικότητας δεν αρκούσαν για την προστασία του ατόμου, ενόψει των συνεχώς εξελισσόμενων πληροφοριακών μέσων επεξεργασίας των δεδομένων⁶⁰ και προς διασφάλιση μιας φιλελεύθερης και δικαιοκρατικής τεχνολογικής εξέλιξης.

Επίσης, η θέσπιση των ειδικών κανόνων υπαγορεύτηκε από τις διατάξεις του Συντάγματος που προστατεύουν την αξία του ανθρώπου (Σ 2 παρ.1), το δικαίωμα ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας (Σ 5 παρ.1), το απαραβίαστο της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής (Σ 9) και το απόρρητο των επικοινωνιών (Σ 9)⁶¹. Πράγματι, οι ρυθμίσεις του Ν.2472/1997 εξειδίκευσαν το περιεχόμενο της γενικής ρήτηρας του άρθρου 57 ΑΚ παρέχοντας έτσι στο υποκείμενο αίσθημα ασφάλειας δικαίου αφού μέσω αυτής της εξειδίκευσης περιορίστηκε η διαπλαστική εξουσία του εφαρμοστή του δικαίου και η προστασία προσαρμόστηκε στα νέες ανάγκες και κινδύνους της σύγχρονης τεχνολογίας⁶². Στο άρθρο 57 ΑΚ, για την προστασία του θιγόμενου, πέρα από την απόδειξη της προσβολής της προσωπικότητας, προαπαιτείται χωριστά η επίκληση και η απόδειξη του παράνομου το οποίο πρέπει να θεμελιωθεί από την παραβίαση μιας άλλης διάταξης, άγνωστης *a priori* και συνεπώς εν αμφιβολία μη εφαρμοστέας.

Αντίθετα, ο Ν.2472/1997 οριοθέτησε σαφώς τους επιτρεπόμενους και απαγορευμένους περιορισμούς του δικαιώματος προστασίας των προσωπικών δεδομένων, κλίνοντας μάλιστα υπέρ των τελευταίων, διευκολύνοντας έτσι τον

---

⁵⁹ Και άλλες εθνικές νομοθεσίες δεν υιοθετούν την ισοδυναμία των συγκρουόμενων εννόμων αγαθών αλλά τάσσονται υπέρ της μίας ή της άλλης κατεύθυνσης. Για την αντιμετώπιση αυτών των διαφοροποιήσεων ο ενωσιακός νομοθέτης προωθεί την Πρόταση «Γενικού Κανονισμού για την προστασία δεδομένων».

⁶⁰ Βλ. ΕισΕκθ υπο Α2.

⁶¹ Βλ. ΕισΕκθ υπο Α2.

⁶² Βλ.Μ. Σταθόπουλου, όπ.παρ., σελ. 7.

θιγόμενο στη θεμελίωση του παρανόμου. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο νομοθέτης του Ν.2472/1997 δίνει έμφαση στη πρόληψη των προσβολών με τη ρητή πρόβλεψη απαγορεύσεων και περιορισμών στη πηγή των κινδύνων ενώ αντίθετα το άρθρο 57 ΑΚ προβλέπει κατασταλτική προστασία του υποκειμένου⁶³.

Επίσης ο Ν.2472/1997 εξόπλισε το υποκείμενο με νέα μέσα προστασίας πέραν αυτών που του παρείχε το δίκαιο της προσωπικότητας. Στο άρθρο 22 του νόμου προβλέπονται ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης των διατάξεων του. Επίσης, μία από τις πιο σημαντικές καινοτομίες είναι η παροχή δυνατότητας στο υποκείμενο των δεδομένων να επιτύχει την προστασία των ιδιωτικών του δικαιωμάτων και μέσω της διοικητικής οδού, ήτοι με προσφυγές προς την Αρχή Προστασίας Προσωπικών δεδομένων, μιας ανεξάρτητης αρχής η σύσταση της οποίας προβλέφθηκε με το άρθρο. Σ 9Α και θεσμοθετήθηκε με το Ν.2472/1997.

---

⁶³ Βλ.Μ. Σταθόπουλου, όπ.παρ., σελ. 7

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Το δημόσιο συμφέρον ως εξαίρεση στο κανόνα της απαγόρευσης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων

3.1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στην παρούσα ενότητα θα εξετασθούν οι εξαιρέσεις που εισάγει ο Ν.2472/1997 στην καταρχήν απαγόρευση επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων⁶⁴ όταν αυτή εκτελείται από δημόσια αρχή και εξυπηρετεί λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Γενικά, οι λόγοι άρσης του άδικου χαρακτήρα της επεξεργασίας καταστρώνονται από τον νομοθέτη του Ν.2472/1997 με βάση τη διάκριση των προσωπικών δεδομένων σε απλά και ευαίσθητα, στις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 2 και 7 παρ. 2 αντίστοιχα⁶⁵. Σχετικές με την επεξεργασία από δημόσια αρχή είναι οι διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 2 περ. δ' για τα απλά δεδομένα και άρθρο 7 παρ. 2 περ. ε' για τα ευαίσθητα δεδομένα. Κατά πάγια νομολογία της ΑΠΔΠΧ, οι λόγοι άρσης του άδικου χαρακτήρα της επεξεργασίας του άρθρου 7 παρ. 2 εδ. ε' σύμφωνα με την αρχή «από του μείζονος εις το έλασσον», μπορούν να τύχουν εφαρμογής και στη περίπτωση που δημόσια αρχή προβαίνει σε επεξεργασία απλών προσωπικών δεδομένων⁶⁶. Βέβαια στην θεωρία έχει διατυπωθεί και η άποψη πως η εξαίρεση του άρθρου 7 παρ. 2 περ. ε' αφορά αποκλειστικά την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων και κατά συνέπεια δεν μπορεί να δικαιολογήσει την «ανεξέλεγκτη συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων»⁶⁷.

---

⁶⁴ Σύμφωνα με τον Κ. Χριστοδούλου, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Τόμος, Γ,' Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2013, σελ. 49, ο Ν.2472/1997, όσον αφορά το επιτρεπτό της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων εφαρμόζει το σύστημα «opt-in», δηλαδή η επεξεργασία απαγορεύεται, εκτός αν το υποκείμενο των δεδομένων επιλέξει να υποβάλει τα δεδομένα που το αφορούν σε αυτήν.

⁶⁵ Βλ. Κ. Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.45, παρ.98, όπου αναφέρεται δυνατότητα, αφενός του νομοθέτη να εισάγει με ειδικές διατάξεις και άλλους λόγους άρσης του άδικου χαρακτήρα της επεξεργασίας, με την προϋπόθεση ότι δεν θίγεται το κοινοτικό κεκτημένο, αφετέρου του εφαρμοστή του δικαίου να σταθμίζει in concreto το έννομο συμφέρον που προστατεύεται σε άλλα νομοθετήματα ως υπέρτερο (όχι απαραίτητα προφανώς υπέρτερο κατ' άρθρ. 5 παρ. 2 περ. 3 ε') και να κρίνει νόμιμη την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

⁶⁶ Βλ. Κ. Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.46-47, παρ.103, βλ. ΑΠΔΠΧ 80/2011, 81/2011, 88/2011, 90-92/2011, 111/2011, 12/2012, 155/2012.

⁶⁷ Βλ. Ι.Ιγγλεζάκη, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειές της, 2004, σελ. 238.

Η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 περ. ε' είναι συναφής με αυτή του άρθρου 5 παρ.2 περ. ε' καθώς και οι δύο εισάγουν απόκλιση από τον κανόνα της απαγόρευσης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος. Όμως, το άρθρο 7 παρ. 2 περ. ε' είναι στενότερο καθώς εξειδικεύει τους λόγους δημοσίου συμφέροντος στις τέσσερις κατηγορίες που απαριθμεί περιοριστικά και επιπρόσθετα προϋποθέτει ότι εκτελών την επεξεργασία είναι δημόσια αρχή⁶⁸ σε αντίθεση με το άρθρο 5 παρ. 2 περ. ε' όπου η αόριστη νομική έννοια του δημοσίου συμφέροντος περιορίζει περισσότερο την προστασία των απλών προσωπικών δεδομένων για χάριν σκοπών δημοσίου συμφέροντος χωρίς να απαιτεί η δημόσια αρχή να είναι ο εκτελών την επεξεργασία («...εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο»). Βέβαια, ο ευαίσθητος χαρακτήρας των προσωπικών δεδομένων που μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας κατά το άρθρο 7 παρ.2 περ. ε' δικαιολογεί και την θέσπιση αυστηρότερων προϋποθέσεων επεξεργασίας τους.

Θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι λόγοι άρσης του αδίκου χαρακτήρα της επεξεργασίας που θεσμοθετούνται στις ανωτέρω διατάξεις αίρουν απλά το παράνομο της επεξεργασίας που συντελείται χωρίς την συγκατάθεση του υποκειμένου χωρίς να καθιστούν άνευ ετέρου νόμιμη την επεξεργασία των δεδομένων. Η επεξεργασία για να είναι νόμιμη πρέπει να συντρέχουν και οι προϋποθέσεις νομιμότητας του άρθρου 4, Ν.2472/1997 ως εξειδικεύουσες την συνταγματική αρχή της αναλογικότητας⁶⁹. Επίσης, ανεξάρτητα από την μη απαίτηση συγκατάθεσης του υποκειμένου για το νόμιμο της επεξεργασίας στις ανωτέρω περιπτώσεις (όπως και στις άλλες περιπτώσεις των άρθρων 5 και 7 του Ν.2472/1997), η δημόσια αρχή θα πρέπει να ενημερώσει το υποκείμενο για την επεξεργασία, να γνωστοποιήσει στην ΑΠΔΠΧ την επεξεργασία ή να λάβει άδεια από αυτήν αν πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα⁷⁰. Η υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου μπορεί να αρθεί, κατά το άρθρο 11 παρ.4 Ν.2471/1997, εφόσον η συλλογή των δεδομένων γίνεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων.

⁶⁸ Βλ. Π. Αρμαμέντου- Β. Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ. 240-241.

⁶⁹ Βλ. Π. Αρμαμέντου-Β. Σωτηρόπουλου, όπ.παρ σελ. 113, 223,βλ. Ι. Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ. 238.

⁷⁰ Βλ. Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Προσωπικά Δεδομένα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2007, σελ.62-63.

Η επίκληση του δημόσιου συμφέροντος έχει αντιμετωπιστεί παλαιότερα από την θεωρία με μεγάλη επιφύλαξη ως γενική και αόριστη έννοια που εγκυμονεί τον κίνδυνο αυθαίρετων επεμβάσεων του κράτους στα ατομικά δικαιώματα των πολιτών. Παρ' όλα αυτά, στο δημόσιο συμφέρον προσφεύγει πολύ συχνά η νομολογία τόσο των ελληνικών δικαστηρίων όσο και του ΔΕΕ και του ΕΔΔΑ⁷¹ για να δικαιολογήσει περιορισμούς σε ατομικά δικαιώματα. Την νομολογία αυτή σχετικά με το δημόσιο συμφέρον επικαλείται και η ΑΠΔΠΧ στις αποφάσεις της.

Κατά την πάγια νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας ως προς τη συνταγματική αρχή της αναλογικότητας (άρθρο 25 παρ. 1 του Συν/τας εδ. δ'), οι περιορισμοί ατομικών δικαιωμάτων πρέπει να ορίζονται γενικώς και αντικειμενικώς με τυπικό νόμο ή κατόπιν ειδικής νομοθετικής εξουσιοδότησης με διάταγμα, να δικαιολογούνται από αποχρώσεις λόγους δημόσιου συμφέροντος, να είναι πρόσφοροι και αναγκαίοι για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού και να μη θίγουν τον πυρήνα του ατομικού δικαιώματος⁷². Όσον αφορά τον έλεγχο της προσφορότητας και αναγκαιότητας των μέτρων, που θεσπίζονται για την επίτευξη του εν λόγω σκοπού, ο νομοθέτης διαθέτει ευρύ περιθώριο εκτίμησης, για τον καθορισμό των ρυθμίσεων, που αυτός κρίνει πρόσφορες και αναγκαίες. Ως εκ τούτου, ο δικαστικός έλεγχος της τήρησης της αρχής της αναλογικότητας περιορίζεται στην κρίση για το εάν η θεσπιζόμενη ρύθμιση είτε είναι προδήλως απρόσφορη, είτε υπερβαίνει προδήλως το απαραίτητο για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού μέτρο⁷³.

Αντίστοιχα, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει δεχθεί, ιδίως κατά την ερμηνεία του άρθρου 8 παρ. 2 της ΕΣΔΑ, ότι οποιαδήποτε επέμβαση (περιορισμός) στην ιδιωτική ζωή του ατόμου από τη δημόσια εξουσία πρέπει να προβλέπεται σε νόμο, που φέρει τα ποιοτικά χαρακτηριστικά της προσβασιμότητας (accessibility) και της προβλεψιμότητας των συνεπειών του (foreseeability). Το ΕΔΔΑ, όπως προκύπτει από τη νομολογία του, την οποία παραθέτει η ΑΠΔΠΧ στις αποφάσεις της⁷⁴, αναγνωρίζει την ανάγκη αυξημένης

⁷¹ Βλ. Κ. Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.83.

⁷² Ολ. ΣτΕ 2112/1984, Ολ. ΣτΕ 3665/2005, Ολ. ΣτΕ 3037/2008.

⁷³ Ολ. ΣτΕ 3031/2008, σκέψη υπ' αρ. 9, και Ολ. ΣτΕ 2010/2010, σκέψη υπ' αρ. 24, Γνμδ ΑΠΔΠΧ 1/2011, 7/2011.

⁷⁴ Σχετικές ΑΠΔΠΧ 54/2011, 2/2010, γνμδ ΑΠΔΠΧ 4/2011.

προστασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Η ρύθμιση της επεξεργασίας ειδικών κατηγοριών δεδομένων σύμφωνα με το ευρωπαϊκό δικαστήριο αποσκοπεί στην προστασία του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής (άρθρο 8 ΕΣΔΑ) και όχι στην προστασία από τις δυσμενείς διακρίσεις (άρθρο 14 ΕΣΔΑ) ή την παραβίαση της αρχής της ισότητας. Από το σημείο αυτό διαφαίνεται και η σύνδεση της νομολογίας του ΕΔΔΑ με τη Σύμβ. 108/1981, στις διατάξεις της οποίας παραπέμπει ρητά το Δικαστήριο. Η νομολογία του ΕΔΔΑ που αφορά την ερμηνεία του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ είναι ιδιαίτερα σημαντική στο δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων λόγω της ιδιαίτερης θέσης την οποία κατέχει η ΕΣΔΑ στην ελληνική έννομη τάξη ως κείμενο με υπερνομοθετική ισχύ, το οποίο κατά τη διάταξη του άρθρου 28 παρ. 1 Σ, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του εσωτερικού και υπερέχει κάθε αντίθετης διάταξης νόμου, αλλά και λόγω της υποχρεωτικής ισχύος της νομολογίας του ΕΔΔΑ (άρθρο 46 παρ. 1 και 2, 52, 53 ΕΣΔΑ)⁷⁵.

Σύμφωνα με τη νομολογία του ΔΕΚ, σχετικά με την ανάγκη εφαρμογής των επιταγών της αρχής της αναλογικότητας κατά τη θέσπιση περιορισμών στην άσκηση θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου, ο νομοθέτης διαθέτει καταρχήν ευρεία εξουσία εκτιμήσεως για την επιλογή του ενδεδειγμένου μέτρου, πού θα υλοποιεί τους σκοπούς δημοσίου συμφέροντος τους οποίους εκάστοτε επιδιώκει. Στο πλαίσιο αυτό, μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στην άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, αρκεί οι περιορισμοί αυτοί να εξυπηρετούν όντως σκοπούς γενικού συμφέροντος και να μην αποτελούν, σε σχέση με τον επιδιωκόμενο με τους εν λόγω περιορισμούς σκοπό, υπέρμετρη παρέμβαση που θίγει την ίδια την υπόσταση των δικαιωμάτων που προστατεύονται⁷⁶.

Κατά συνέπεια, η εξυπηρέτηση λόγων δημοσίου συμφέροντος (όπως και οι λοιποί περιορισμοί της παρ. 2 των άρθρων 5 και 7 Ν.2472/1997) δεν πρέπει να θίγει το πυρήνα του δικαιώματος προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων ο οποίος συνίσταται, σύμφωνα με το άρθρ. 9Α Σ στην αρχή της θεμελίωσης της επεξεργασίας στο νόμο, στην αρχή του σκοπού, της αναλογικότητας (με την ειδικότερη έννοια της αναγκαιότητας και της προσφορότητας), στην κατ' αρχήν

⁷⁵ Βλ.Ι.Ιγγλεζάκη, ό.π.παρ., σελ.128.

⁷⁶ ΔΕΚ, απόφαση της 12/06/2003, C-112/00, (Eugen Schmidberger, Internationale Transporte κατά Planzüge), σκεψη 77-82, ΔΕΚ 1992, C-62/90 (Commission κατά Germany) σκέψη 23 και ΔΕΚ 1994, C-404/92 (P X κατά Commission) [1994], σκέψη 18.

απαγόρευση της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, στην κατοχύρωση δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων και στην ανάθεση του ελέγχου τήρησης αυτών των αρχών από ανεξάρτητη αρχή⁷⁷.

3.2. Το Δημόσιο Συμφέρον

3.2.1. Συνοπτική Περιγραφή

Το δημόσιο συμφέρον ως νομική έννοια είναι απότοκος των μεγάλων κοινωνικών και πολιτικών επαναστάσεων του 18ου αιώνα. Βέβαια, ο ισχυρισμός που θέλει το δημόσιο συμφέρον να πρωτοεμφανίζεται στο ιστορικό συνεχές μόλις τον 18^ο αιώνα είναι μάλλον ανυπόστατος. Ήδη από την Αναγέννηση, η ιδέα του υπέρτερου, του γενικού συμφέροντος υπήρχε. Σαφή υπόσταση ωστόσο παίρνει με την εγκαθίδρυση της λαϊκής δημοκρατικής αρχής. Η συλλογική γενική θέληση, άλλωστε, αποτελεί και τον πυλώνα του κοινωνικού συμβολαίου του Ρουσσώ και του κράτους του Χέγκελ. Είναι δηλαδή, μια έννοια που έχει τις ρίζες της σε εποχές που το αστυνομικό κράτος άρχισε σταδιακά να παραχωρεί τη θέση του στην αρχή της νομιμότητας.

Το δημόσιο συμφέρον είναι μια αόριστη έννοια, της οποίας η ρευστότητα προκύπτει εν μέρει και από τους συσχετισμούς εξουσίας που επικρατούν σε ένα συγκεκριμένο σημείο στο χώρο και χρόνο. Λειτουργεί ποικιλοτρόπως, διεκδικώντας κάθε φορά ένα συγκεκριμένο κανονιστικό περιεχόμενο. Ένα σημαντικό προσόν της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, που διασφαλίζει και τη σταθερότητα της επανάληψής της, είναι η ιδεολογική ουδετερότητα⁷⁸ που προκύπτει ως απόρροια του συμφητισμού των κλασσικών και νεώτερων ιδεολογικών κατασκευών για την κοινωνία, την εξουσία και το κράτος.

---

⁷⁷ ΑΠΔΠΧ 128/2012

⁷⁸ Ευάγγελος Β. Βενιζέλος <<Το Γενικό Συμφέρον και οι περιορισμοί των συνταγματικών δικαιωμάτων>>, σελ. 40, Παρατηρητής 1990,.

3.2.2. Η διάκριση του ιδιωτικού συμφέροντος και η σύγκρουση με το δημόσιο

Το δημόσιο και το ιδιωτικό συμφέρον παρόλο που έχουν κοινό στοιχείο το συμφέρον, δεν εγγυάται η ταύτιση τους. Στη πράξη οι ρυθμίσεις που αποσκοπούν στην ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος πλήττουν ή περιορίζουν δικαιώματα ατόμων ή ομάδων της κοινωνίας με αποτέλεσμα να έρχονται σε σύγκρουση. Το δημόσιο συμφέρον σε αντίθεση με το ιδιωτικό, δεν καθορίζεται από το κάθε άτομο ξεχωριστά όπως γίνεται στο τελευταίο αλλά πραγματοποιείται με βάση τον συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων σε μία κοινωνία. Δηλαδή το δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να ρυθμιστεί όπως το ιδιωτικό, στο κάθε άτομο της κοινωνίας ξεχωριστά. Δεν υπάρχει μία εξαρχής εγγενής αντίθεση μεταξύ δημοσίου και ιδιωτικού συμφέροντος σε κάθε εξεταζόμενη περίπτωση⁷⁹.

Η εξυπηρέτηση ιδιωτικών σκοπών δεν αποκλείει, να συμβαδίζει με παράπλευρους στόχους δημοσίου συμφέροντος. Και αντίστροφα, η εξυπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος δεν απαιτείται να αντιστρατεύεται κατ' ανάγκη την εξυπηρέτηση ιδιωτικών συμφερόντων. Η ατομικιστική θεώρηση του δικαίου, της οποίας πρακτική απόληξη είναι η αντιθετική διάκριση δημοσίου και ιδιωτικού, είναι πλέον ξεπερασμένη από την ίδια την πραγματικότητα. Η σύγχρονη θεώρηση του δημοσίου συμφέροντος οδηγεί στο συμπέρασμα πως ένα δημοκρατικό και φιλελεύθερο κράτος οφείλει να φροντίζει για την ευημερία και το προσωπικό συμφέρον του ατόμου, του οποίου ωστόσο τα δικαιώματα περιορίζονται από το Σύνταγμα. Άρα, τα ιδιωτικά συμφέροντα δεν ταυτίζονται με το δημόσιο συμφέρον, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει πως έρχονται απαραίτητα και σε αντίθεση. Υποστηρίζεται ότι το άθροισμα των ιδιωτικών συμφερόντων, δηλαδή των εκδηλωμένων στόχων που επιδιώκει ο καθένας μεμονωμένα, αποτελεί το ευρύτερο δημόσιο συμφέρον.

---

⁷⁹ Ηλιάδου Α. Δημόσιες Επιχειρήσεις – σελ. 81, εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη Αθήνα 2016.

3.2.3. Το Δημόσιο συμφέρον ως έννοια

Το δημόσιο συμφέρον αποτελεί αόριστη έννοια του δημοσίου δικαίου, που μπορεί να συμπεριλάβει εντός των ορίων της πολλές αξιολογήσεις. Με άλλα λόγια, το δημόσιο συμφέρον δεν έχει εκ των προτέρων σαφές περιεχόμενο. Δεν μπορεί να οριστεί εκ των προτέρων κατά τρόπο απαλλαγμένο από αοριστολογίες, σφάλματα και μονομέρειες, καθώς είναι μια έννοια που αποκτά πρακτική χειροπιαστή σημασία μόνο με την οριοθέτηση και τη συγκεκριμενοποίησή της. Η συγκεκριμενοποίησή του παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσχέρειες. Κι αυτό γιατί το δημόσιο συμφέρον δεν έχει εκ των προτέρων ένα σαφές περιεχόμενο. Υπόκειται κάθε φορά στο συσχετισμό των πολιτικών δυνάμεων σε μια κοινωνία, και κυρίως όπως αυτοί εκφράζονται μέσα από την εκλεγμένη πολιτική ηγεσία, να καθορίσει το τελικό περιεχόμενο της έννοιας. Στο πλαίσιο αυτό, «όποιος ασκεί ή επιδιώκει να ασκήσει δημόσια εξουσία, επιδιώκει με την επίκληση του δημοσίου συμφέροντος την πολιτική του νομιμοποίηση του⁸⁰. Παρατηρείται το φαινόμενο τα όργανα της εκτελεστικής εξουσίας να εφαρμόζουν κανόνες δικαίου, ακόμα και όταν δε διαθέτουν την απαραίτητη νομοθετική εξουσιοδότηση, δικαιολογώντας αυτήν την αυτόνομη δράση τους στην επίκληση του δημοσίου συμφέροντος⁸¹. Έτσι, το περιεχόμενό της διαφοροποιείται ανάλογα με τη συγκεκριμένη κάθε φορά χρήση της και την ένταξή της στο ισχύον κοινωνικό- πολιτικό πλαίσιο.

Γι' αυτόν το λόγο, το ζήτημα ποιος και πώς εξειδικεύει το δημόσιο συμφέρον αποβαίνει το κεντρικό ζήτημα υπάρξεως και επιβιώσεως της δημοκρατίας και της ελευθερίας⁸². Στην πράξη, τα όργανα της νομοθετικής εξουσίας, η νομοθετικώς εξουσιοδοτούμενη Διοίκηση και σε μεταγενέστερο χρόνο, ο Έλληνας Δικαστής καλούνται κάθε φορά να συγκεκριμενοποιήσουν το δημόσιο συμφέρον ανάλογα με την εξεταζόμενη περίπτωση και το υπό περιορισμό συνταγματικό δικαίωμα. Η δυνατότητα διάπλασης ερμηνείας του γενικά δημοσίου συμφέροντος από τη νομοθετική και εκτελεστική εξουσία γεννά εύλογη ανασφάλεια και φόβο για την πιθανή υπονόμευση του Συντάγματος στις εξεταζόμενες περιπτώσεις, και τον πιθανό περιορισμό των ελευθεριών και δικαιωμάτων των ατόμων, δηλαδή, ο κίνδυνος το

⁸⁰ Γλαράκη Μ., Περιορισμοί για λόγους δημοσίου συμφέροντος του δικαιώματος ρόσβασης στα κοινοτικά έγγραφα, σελ.127.

⁸¹ Κουτούπα - Ρεγκάκου Ευ., «Αόριστες και τεχνικές έννοιες στο Δημόσιο Δίκαιο», σελ. 51.

⁸² Δαγτόγλου Π., «Δημόσιο συμφέρον και Σύνταγμα», σελ. 430.

δημόσιο συμφέρον να χρησιμοποιείται καταχρηστικά και να αποτελέσει μηχανισμό πίεσης της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων, γεγονός που αποκλίνει του σκοπού του και υποβαθμίζει σημαντικά τη βαρύτητα των δικαιωμάτων στην έννομη τάξη. Σε μια σύγχρονη ,δημοκρατική και φιλελεύθερη κοινωνία, τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν αυτοσκοπό και πεμπουσία της κρατικής συγκρότησης. Ως εκ τούτου, μια αυθαίρετη θυσία των ατομικών δικαιωμάτων στο βωμό ενός αμφιβόλου δημοσίου συμφέροντος αποτελεί πλήγμα για τη δημοκρατική υπόσταση του πολιτεύματος.

3.2.4. Το Δημόσιο Συμφέρον ως λόγος περιορισμού συνταγματικά κατοχυρωμένων δικαιωμάτων. Οι τάσεις της ελληνικής νομολογίας

Με αφετηρία λοιπόν, το συνταγματικό κείμενο, θα διαπιστωθεί ότι στο πεδίο της προστασίας των συνταγματικών δικαιωμάτων - το πιο πολύτιμο ίσως κεφάλαιο του Συντάγματος - η έννοια του δημοσίου συμφέροντος, με τις διάφορες λεκτικές παραλλαγές, μνημονεύεται ρητά σε ελάχιστες συνταγματικές διατάξεις. Συγκεκριμένα, εντοπίζεται στο άρθρο 17 παρ. 1, όπου προβλέπεται ότι το δικαίωμα της ιδιοκτησίας δύναται να περιορισθεί για λόγους δημοσίου συμφέροντος, στο άρθρο 106 παρ. 1 εδ. α', όπου χαράσσονται τα ανώτατα όρια της οικονομικής ελευθερίας πάλι με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον, στο άρθρο 24 παρ. 1 εδ. ε' (προστασία του περιβάλλοντος) και στο άρθρο 33 παρ. 2, στο κείμενο του όρκου που δίνει ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας κατά την ανάληψη των καθηκόντων του. Πρόκειται, με λίγα λόγια, για μια συνταγματικά τυποποιημένη έννοια με συγκεκριμένες και περιορισμένες χρήσεις στο συνταγματικό κείμενο.

Ωστόσο, παρά την περιορισμένη και φειδωλή χρήση του όρου στο ίδιο το συνταγματικό κείμενο, σε επίπεδο νομολογίας παρατηρείται συχνή και εκτεταμένη επίκληση της αόριστης έννοιας του δημοσίου συμφέροντος, ακόμα κι όταν στην κρίσιμη συνταγματική διάταξη δεν μνημονεύεται καν η έννοια αυτή. Το πρόβλημα γίνεται εντονότερο ιδιαίτερα σε αποφάσεις σχετικές με την προστασία, την άσκηση και τους περιορισμούς των συνταγματικών δικαιωμάτων. Σε αρκετές περιπτώσεις η νομολογιακή επίκληση της έννοιας του δημοσίου συμφέροντος λειτουργεί πράγματι ως μηχανισμός ερμηνείας του Συντάγματος. Πολύ συχνά, όμως, η αναγωγή στο κριτήριο του δημοσίου συμφέροντος είναι απολύτως περιττή καθώς δεν ενισχύει ούτε στο ελάχιστο το δικανικό συλλογισμό και θέτει έτσι υπό αμφισβήτηση τη

μεθοδολογική επάρκεια του δικαστή. Τέλος, δεν είναι λίγες οι φορές που ο δικαστής αναγόμενος στην έννοια του δημοσίου συμφέροντος υπερβαίνει το κανονιστικό περιεχόμενο των κρίσιμων συνταγματικών διατάξεων, όπου ο όρος αυτός δεν μνημονεύεται καν.

Στη νομολογία αναφέρεται κατά καιρούς πως οι περιορισμοί των ατομικών δικαιωμάτων οφείλουν, συν τοις άλλοις, να «δικαιολογούνται εξ αποχρώντων λόγων γενικότερου δημοσίου ή κοινωνικού συμφέροντος⁸³». Η διατύπωση αυτή αφήνει να εννοηθεί πως η έννοια του δημοσίου συμφέροντος χρησιμοποιείται ως όριο των περιορισμών στα συνταγματικά δικαιώματα. Στην πραγματικότητα ωστόσο, η έννοια του γενικού συμφέροντος χρησιμοποιείται αποσκοπώντας πρωτίστως στην επιβολή περιορισμών και όχι στην οριοθέτησή τους. Οι σχετικές αποφάσεις μπορούν να διακριθούν σε τρεις κατηγορίες⁸⁴:

- Το γενικό συμφέρον χρησιμοποιείται ως «*obiter dictum*», επισημαίνεται δηλαδή πως η ενδεχόμενη συνδρομή του γενικού συμφέροντος θα δικαιολογούσε την επιβολή περιορισμών, όμως τέτοια συνδρομή απλώς δεν διαπιστώνεται.
- Η αναφορά στο γενικό συμφέρον υποκαθιστά την απαιτούμενη από το Σύνταγμα αιτιολογία της απόφασης.
- Ορισμένες φορές, η επίκληση του γενικού συμφέροντος λειτουργεί ως άλλοθι για τη συγκάλυψη της αντισυνταγματικότητας περιορισμών που προσβάλλουν ατομικά δικαιώματα. Αυτή είναι και η χειρότερη περίπτωση, αυτή που καταδεικνύει πως η έννοια του γενικού συμφέροντος μπορεί να χρησιμοποιηθεί τελικά για την επιβολή περιορισμών στα θεμελιώδη ατομικά δικαιώματα.

Η επιχειρηματολογία των αποφάσεων αυτών των δικαστηρίων που θεσμοποιούν την επιβολή περιορισμών στα δικαιώματα μέσω του δημοσίου συμφέροντος έγκειται στην εξής αντίληψη: Όπου υπάρχει ρύθμιση από τον κοινό νομοθέτη προς εξυπηρέτηση «γενικότερου δημοσίου συμφέροντος» που αναφέρεται στο Σύνταγμα, η ρύθμιση αυτή υπερέχει κάθε αντίθετης ειδικής συνταγματικής διάταξης⁸⁵. Η νομική αυτή θεώρηση ωστόσο είναι βαθιά προβληματική. Κι αυτό, γιατί η αποδοχή της θέσεως αυτής συνεπάγεται πως αναγνωρίζεται μια υποβόσκουσα διάκριση

---

⁸³ ΣΤΕ 2112/1984.

⁸⁴ Χρυσόγονος, Ατομικά και Κοινωνικά Δικαιώματα, Νομική Βιβλιοθήκη 2017, σελ.86.

⁸⁵ Π. Λαγτόγλου, Συνταγματικά Δικαιώματα- Ατομικά Δικαιώματα, σελ. 118.

μεταξύ των νόμων: των κοινών νόμων που υπόκεινται στο Σύνταγμα και των νόμων που εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και, ως εκ τούτου, υπερτερούν του Συντάγματος.

Στη σύγχρονη νομικοπολιτική σκέψη ωστόσο, έχει πλέον καταστεί σαφές πως αποκλειστικός σκοπός του και μοναδική νομιμοποίηση του κράτους είναι η ικανοποίηση του δημοσίου συμφέροντος. Συνεπώς στόχος και κίνητρο των κρατικών λειτουργιών δεν μπορεί να είναι παρά το δημόσιο συμφέρον. Υπό αυτό το πρίσμα, όλοι οι νόμοι έχουν σκοπό να εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον και άρα, αν δεχτούμε την προαναφερθείσα θέση, αυτό θα σήμαινε, πως το σύνολο της νομοθεσίας είναι υπεράνω του Συντάγματος. Κάτι τέτοιο ωστόσο είναι προφανώς απαράδεκτο. Το δημόσιο συμφέρον δεν τοποθετείται σε ένα νοητό πλαίσιο υπεράνω του θετού δικαίου. Είναι μεν μια αόριστη νομική έννοια που χρήζει συγκεκριμενοποίησης, αυτό ωστόσο δεν αναιρεί το γεγονός πως εκφράζεται μέσα από το θετό δίκαιο και τη συνολική δομή και ιεραρχία του. Προφανώς και το δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να απαλλάσσει από την αρχή της νομιμότητας ούτε να διαρρηγνύει την ενότητα και την ιεραρχία της έννομης τάξης

3.3.Η δημόσια ασφάλεια ως λόγος εξαιρέσης από το κανόνα απαγόρευσης της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, όπως αποτυπώνονται στη καθημερινότητα, την νομολογία και στις αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ

3.3.1. Φύση της Δημόσιας Ασφάλειας

Σύμφωνα με την υποπερίπτωση (αα) του άρθρου 7 παρ.2 περ. ε' ως λόγος δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί την κάμψη της απαγόρευσης επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι η προστασία της εθνικής ασφάλειας. Από την συστηματική ερμηνεία της έννοιας στα πλαίσια της ελληνικής έννομης τάξης αλλά και βάσει της κοινοτικής οδηγίας, ως λόγοι εθνικής άμυνας νοούνται η ασφάλεια του κράτους, η άμυνα και η δημόσια ασφάλεια⁸⁶.

Η «δημόσια ασφάλεια» είναι μια έννοια σύνθετη, σχετική και μεταβαλλόμενη. Σύνθετη, γιατί εμπεριέχει το στοιχείο του κινδύνου, σχετική, γιατί αναφέρεται σε συγκεκριμένο κράτος και μεταβαλλόμενη γιατί μεταλλάσσεται σε συνάρτηση με τις

⁸⁶ Βλ.Ι.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ.236-237.

πολιτικές συγκυρίες. Η τριπλή αυτή φύση της δημόσιας ασφάλειας εξηγεί γιατί είναι δύσκολο να διατυπωθεί ένας γενικός νομοθετικός ορισμός της έννοιας αυτής, παρά την εκτεταμένη χρήση της ως συνταγματικού περιορισμού των δικαιωμάτων⁸⁷.

Η δημόσια ασφάλεια (public safety) χρησιμοποιείται τόσο στο Ελληνικό Σύνταγμα (άρθρο 11§2 –απαγόρευση δημόσιων υπαίθριων συναθροίσεων), όσο και στην ΕΣΔΑ, και συγκεκριμένα στα άρθρα 8§2 (δικαίωμα στον ιδιωτικό και οικογενειακό βίο), 9§2 (θρησκευτική ελευθερία), 10§2 (ελευθερία της έκφρασης) και 11§2 (ελευθερία του συνέρχεσθαι και συνεταιρίζεσθαι), ως λόγος περιορισμού των αντίστοιχων δικαιωμάτων. Η εθνική ασφάλεια (national security), από την άλλη, χρησιμοποιείται εξίσου ως λόγος περιορισμού θεμελιωδών δικαιωμάτων τόσο στο ελληνικό σύνταγμα (άρθρο 19§1 – προστασία του απορρήτου και 48§1 – κατάσταση εξαίρεσης), όσο και στην ΕΣΔΑ, στα ίδια άρθρα με τη δημόσια ασφάλεια (8§2, 10§2 και 11§3).

Η δημόσια ασφάλεια, ως μια έννοια συνθέτη, εμπεριέχει το στοιχείο του κινδύνου⁸⁸. Ειδικότερα, ο όρος ασφάλεια υποδηλώνει την κατάσταση στην οποία δεν υπάρχουν κίνδυνοι, την απουσία απειλής, την ύπαρξη σταθερότητας και σιγουριάς⁸⁹. Βεβαίως η κατάσταση ανυπαρξίας κινδύνου μπορεί να είναι τόσο αντικειμενική όσο και υποκειμενική δίνοντας έτσι μεγαλύτερη ελαστικότητα στο μέγεθος της έννοιας⁹⁰. Στα πλαίσια ενός κράτους ο όρος <<ασφάλεια>> υποδηλώνει

---

⁸⁷ Βλ.Α.Τσιφτσόγλου, Δημόσια ασφάλεια: Θέτοντας όρια στο δικαίωμα του ιδιωτικού βίου, Διατριβή επί διδακτορία, Αθήνα 2013, σελ.21.

⁸⁸ Ινστιτούτο Νεολληνικών Σπουδών Α.Π.Θ., 2007 Λεξικό της Κοινής Νεολληνικής, Ίδρυμα Τριανταφυλλίδη, Γ.ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗ, 2002.

⁸⁹ Το ίδιο υποδηλώνουν και οι λατινογενείς όροι security και secyrite (χωρίς έγνοια ή φροντίδα, η αίσθηση σιγουριάς από κινδύνους).

⁹⁰ ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ Ι. 2004 Δημοκρατία-Ελευθερία-Ασφάλεια: Το τρίπτυχο της Ιδανικής Πολιτείας σε: ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΩΑΝΝΗ ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗ, ΤΟΜΟΣ 1, Εκδ. Σάκκουλα, 49 επ. που διακρίνει την ασφάλεια ως μία κατάσταση αντικειμενική (έλλειψη κινδύνου) και υποκειμενική (αίσθημα έλλειψης κινδύνου), ΚΑΙΑΦΑ – ΓΚΜΑΝΤΙ Μ., 2005, Το ποινικό Δίκαιο μεταξύ προστασίας των Έννομων Αγαθών και Ελευθερίας των Πολιτών, εκδ. Σάκκουλα, 57 επ., 71, που σημειώνει ότι η έμφαση στο αίσθημα της ασφαλείας αντί της εμπειρικής διακινδύνευσης των εννόμων αγαθών προωθεί <<μια εξαιρετική διεύρυνση του περιεχομένου του κινδύνου με τηνα αλλαγή του αντικειμένου αναφοράς του>>.

την προστασία του πολίτη από τους κινδύνους⁹¹. Όπως και να εννοηθεί η δημόσια ασφάλεια, εκφράζει την απουσία κινδύνων και βάσιμης προσδοκίας εξασφάλισης αυτής από το κρατικό φορέα.

Στο πέρασμα του χρόνου οι κίνδυνοι κάθε κοινωνίας διαφοροποιούνται, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται προς την ίδια κατεύθυνση και οι πολιτικές ασφαλείας που ακολουθούνται: η γέννηση κινδύνων ωθεί συνεχώς σε ανασχεδιασμό των αντίστοιχων μέτρων προστασίας⁹².

Ο κίνδυνος καθορίζει την πολιτική ασφάλειας: η διαχείριση των συγχρόνων διακινδυνεύσεων κινεί και νομιμοποιεί τους μηχανισμούς προστασίας της δημόσιας ασφάλειας⁹³.

Παράλληλα, η Δημόσια Ασφάλεια είναι έννοια σχετική. Η σχετικότητα αυτής έγκειται στα σημεία αναφορά της: αναφέρεται σε ένα συγκεκριμένο κράτος (υποκείμενο προστασίας) και στους πολίτες (αντικείμενο προστασίας)⁹⁴ αυτού

---

⁹¹ Ινστιτούτο Νεολληνικών Σπουδών Α.Π.Θ., 2007, ό.π., <<η προστασία του πολίτη (από κινδύνους) με την επιβολή του νόμου και την τήρηση της τάξης>>, π.χ. η απαγόρευση συγκεντρώσεων για λόγους προστασίας της δημόσιας ασφάλειας, ΤΕΓΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΦΥΤΡΑΚΗΣ Α., 1993. Ελληνικό Λεξικό, που ορίζουν τη δημόσια ασφάλεια ως την <<ησυχία και τάξη σε μια χώρα και την εξασφάλιση της>>.

⁹² ΦΛΟΓΑΙΤΗΣ Σπ., Πολυεπίπεδη Διακυβέρνηση και Διοικητική Μεταρρύθμιση στον 21^ο Αιώνα, ΕφημΔΔ (2006), 110 επ., 114 (<<η διαχείριση των κινδύνων ίσως να αποτελέσει μια νέα αφορμή και βάση για διοικητική μεταρρύθμιση στην αρχή του 21^{ου} αιώνα >>), ΜΑΚΡΥΔΗΜΗΤΡΗΣ Α., Η πρόκληση της Διαχείρισης Κρίσεων στη Διοίκηση Σήμερα σε: Ασφάλεια και Διακαιώματα στην Κοινωνία της Διακινδύνευσης, 2005, 49 επ. Βλ. όμως και ΔΕΚΛΕΡΗ Μ., 1971, Εξέλιξη και Εξαναγκασμός στο Συγχρόνο Κράτος: Εμπειρική Θεωρία των Εκτακτών Μέτρων, ΕΚΚΕ, 71 επ., που επισημαίνει τη <<δοκιμασία>> που υφίστάται το άτομο κατά την διαχείριση κρίσεων, καθώς το κράτος ενεργοποιεί μηχανισμούς προς επεναφορά της <<κανονικότητας>>, ενώ το άτομο <<εκτίθεται αποτόμως εις μεγάλην έντασιν εκ της στερήσεως βασικών αξιών του ως είναι η ιδιωτική του ζωή>>.

⁹³ ORTEGA L., Towards a New Conception of European Security in: European security/ La Securite Europeene, 2008, 17 επ., 34.

⁹⁴ ΔΡΟΣΟΣ Γ. Δημόσια Τάξη και Δημόσια Ασφάλεια: Δύο έννοιες του Εθνικού Συντάγματος σε Διεθνές Πλαίσιο σε: ΧΑΡΙΣΤΗΡΙΑ ΙΩΑΝΝΗ ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ, ΑΠΘ, 1992, 27 επ., 31, 62, που υποστηρίζει ότι οι δύο έννοιες δημόσια τάξη και δημόσια ασφάλεια <<όχι απλώς προϋποθέτουν την ύπαρξη κράτους αλλά επιπροσθέτως, από τη φύση τους, δεν μπορούν να νοηθούν ανεξάρτητα από το πώς τις νοούν και πώς τις εφαρμόζουν τα κράτη στα οποία αναφέρονται>>. Και συμπληρώνει περαιτέρω ότι, τόσο η υλική υπόσταση όσο και η ενιαία λειτουργία της δημόσιας ασφάλειας και της

αποκλειστικά. Η Δημόσια Ασφάλεια ετεροπροσδιορίζεται από την έννομη τάξη στην οποία αναφέρεται και ιδίως από τους μηχανισμούς επιβολής του νομού του κράτους. Συμφώνα με τον καθηγητή Μανωλεδάκη, *«η ασφάλεια παραμένει σχετικό μέγεθος, όπως και η ελευθερία»* ενώ *«η διαπίστωση της υπάρξης της γίνεται παντοίε συγκριτικά, και με αφετηρία κρίσης μια προηγούμενη κατάσταση του ίδιου του κοινωνικού χώρου ή παράλληλων καταστάσεων κοινωνιών με ένα παρόμοιο δικαιοσύνη»*.

Τρίτο γνώρισμα της δημόσιας ασφάλειας είναι η δυναμική⁹⁵ και μεταβαλλόμενη φύση της. Ιδιαίτερα μετά την 11/9/2001 αναδείχθηκε ένας νέος τύπος «κράτος πρόληψης», όπου δίνεται ιδιαίτερη εμφάση στην πρόληψη εξαιτίας της πληθώρας και ποικιλότητας κινδύνων⁹⁶. Παραδείγματα αυτής πολλά, από την βιντεο επιτήρηση δημοσίων χώρων, την δημιουργία μεγάλων αστυνομικών βάσεων γενετικών αποτυπωμάτων μέχρι την παρακολούθηση και διατήρηση τηλεπικοινωνιακών δεδομένων. Στη νέα πραγματικότητα αντιμετωπίζουμε ένα «κράτος της παρακολούθησης⁹⁷». Η δημόσια ασφάλεια πολλές φορές ταυτίζεται με την εθνική ασφάλεια αφού ο ίδιος ο κίνδυνος χαρακτηρίζεται και εσωτερικής και εξωτερικής προέλευσης.

Η ασφάλεια είτε με τον μανδύα της δημόσιας ή εθνικής ασφάλειας λειτουργεί ως αιτία περιορισμού και επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων των κοινωνιών της πολιτείας. Τα σύγχρονα κράτη δικαίου υπέρ ποιας μεριάς τάσσονται και με ποιά επιχειρήματα; Είναι αποδεκτό πως ότι προστίθεται στην ασφάλεια αφαιρείται από την ιδιωτικότητα (που εκφράζεται με τα προσωπικά δεδομένα). Είναι άραγε μεγαλύτερη η ωφέλεια για την ασφάλεια από την χρήση του εκάστοτε μέτρου σε συγκεκριμένο τόπο και χρόνο απ' όσο η βλάβη (πιο δόκιμος όρος η ενόχληση) της ελευθερίας του ατόμου.

δημόσιας τάξης διαπιστώνεται συγκεκριμένα μόνο σε συνάρτηση με ένα συγκεκριμένο κράτος και από το κράτος αυτό.

⁹⁵ Κουράκης Ν., Ασφάλεια και Ελευθερία: Τα Μεταξύ τους Στατικά και Δυναμικά Όρια, ΝοΒ (2006), 1217 επ., (που κάνει διακρίση στατικών και δυναμικών ορίων ασφάλειας - ελευθερίας βάση τόπου/χρόνου).

⁹⁶ Νuotio Κ., 33 επ,37, για την ιστορική εξέλιξη στο κράτος πρόληψης με το στόχο του κοινωνικού συνόλου.

⁹⁷ Balkin J. The Constitution in the National Surveillance State, Minn. L. Rev. 2008, 1 επ.

Η συγκεκριμένη εξαίρεση (μαζί με την περίπτωση που η επεξεργασία εξυπηρετεί ανάγκες εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής) ως προς την απαγόρευση επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρείται ευρεία και έχει κριθεί ότι υπό ακραίες συνθήκες μπορεί να ανοίξει την κερκόπορτα στην προστασία του πολίτη από την ανεξέλεγκτη επεξεργασία προσωπικών του δεδομένων, λαμβανομένων υπόψιν των περιπτώσεων από το πρόσφατο παρελθόν⁹⁸. Το ελάττωμα αυτό, σύμφωνα με την ίδια άποψη, ενόψει και των διατάξεων της Σύμβασης Σένγκεν «Σχετικά με την σταδιακή κατάργηση των ελέγχων στα κοινά σύνορα» προσδίδει ένα πιθανό αντισυνταγματικό χαρακτήρα στην εν λόγω διάταξη. Βέβαια, έχει διατυπωθεί και ο αντίλογος στην ανωτέρω άποψη ότι η συγκεκριμένη ρύθμιση δεν εξαιρεί πλήρως την επεξεργασία που διεξάγεται από τις αρχές ασφαλείας και την αστυνομία αλλά την καθιστά επιτρεπτή υπό τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος και μόνο όταν πρόκειται για ευαίσθητα δεδομένα και ως εκ τούτου δεν τίθεται θέμα αντισυνταγματικότητάς της⁹⁹.

Συναφείς με την έννοια της ασφάλειας είναι και οι λόγοι δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογούν, σύμφωνα με το άρθρο 2 στοιχ. β' εδ. β' Ν.2472/1997, τη δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων σχετικών με ποινικές διώξεις ή καταδίκες για εγκλήματα κατά της ζωής, κατά της γενετήσιας ελευθερίας, της οικονομικής εκμετάλλευσης, της γενετήσιας ζωής κ.α. Η δημοσιοποίηση αυτών των δεδομένων αποσκοπεί, σύμφωνα με το νομοθέτη, στην προστασία του κοινωνικού συνόλου, των ανηλίκων, των ευάλωτων ή ανίσχυρων πληθυσμιακών ομάδων και το κολασμό των παραπάνω αδικημάτων.

Η ΑΠΔΠΧ 128/2012 αφορούσε δημοσιοποίηση, κατόπιν εισαγγελικής παραγγελίας, ποινικής δίωξης για βαριά σκοπούμενη σωματική βλάβη η οποία συνοδευόταν από φωτογραφία των κατηγορουμένων οροθετικών και λοιπά στοιχεία ταυτότητας. Στην εν λόγω απόφαση, η Αρχή έκρινε πως η αρμοδιότητα που παρέχει το άρθρ. 2 στοιχ. β' εδ. β' στην εισαγγελική αρχή, όχι απλά δεν αποτελεί αμιγώς διοικητική αρμοδιότητα του εισαγγελέως αλλά μπορεί να ενταχθεί στα πλαίσια του έργου απονομής της δικαιοσύνης με το οποίο είναι επιφορτισμένες οι δικαστικές

---

⁹⁸ Βλ.Δ.Κατραμάδου, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία π.δ (Ν.2472/1997) - Δικλείδα ασφαλείας ή κερκόπορτα για την κατάλυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του πολίτη;, ΔτΑ 3/1999, σελ.596.

⁹⁹ Βλ.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ.238.

και εισαγγελικές αρχές σύμφωνα με τα άρθρα 57επ. του Συντάγματος. Επίσης η Αρχή διευκρίνισε ότι η διάταξη του άρθρ. 2 στοιχ. β'εδ. β' Ν.2472/1997 είναι ειδικότερη της διάταξης του άρθρ. 3 παρ. 2 εδ. β' του ίδιου νόμου και κατά συνέπεια εφαρμόζονται και στην περίπτωση αυτή οι διατάξεις του Ν.2472/1997, εκτός από αυτές που αφορούν τις ελεγκτικές αρμοδιότητες της ΑΠΔΠΧ, καθώς το αντίθετο να αντέβαινε την αρχή διάκρισης των εξουσιών (άρθρ. 26 Σ).

Η εισαγγελική αρχή, σύμφωνα με την εν λόγω απόφαση, πρέπει κατά την έκδοση εισαγγελικών πράξεων που επιτάσσουν επεξεργασία προσωπικών δεδομένων να κινείται στα όρια που διαγράφει η αρχή της αναλογικότητας και να εκτιμά κάθε φορά εάν ο σκοπός δημοσίου συμφέροντος που αναφέρεται στην συγκεκριμένη διάταξη εξυπηρετείται «με μόνη την αναφορά της ποινικής δίωξης και των απολύτως απαραίτητων και στενώς συνδεδεμένων με αυτή προσδιοριστικών του φερόμενου ως δράστη στοιχείων, και να αποφεύγει την πλεοναστική δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων και δη ευαίσθητων, ενόψει και των επαχθών συνεπειών της εκθέσεως στην δημοσιότητα των εν λόγω δεδομένων που στο πλείστο των περιπτώσεων τυγχάνουν μη αναστρέψιμες».

Σε κοινοτικό επίπεδο, την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων για την διασφάλιση της κρατικής ασφάλειας δέχεται και το ΕΔΔΑ το οποίο όμως επισημαίνει πως όταν αυτή συντελείται χωρίς τις απαραίτητες δικλίδες ασφαλείας για την αποτροπή καταχρήσεων εγκυμονεί κίνδυνος για κλονισμό των δημοκρατικών θεμελίων και εγκαθίδρυση ενός «αστυνομικού κράτους»¹⁰⁰. Ειδικότερα, στην υπόθεση Leander κατά Σουηδίας το ΕΔΔΑ έκρινε ότι «ενόψει των κινδύνων που εγκυμονεί ένα σύστημα κρυφής παρακολούθησης, το οποίο λειτουργεί με σκοπό τη διαφύλαξη της εθνικής ασφάλειας, ήτοι του κλονισμού ή ακόμα και της καταστροφής της δημοκρατίας με τη δικαιολογία της προστασίας της, θα πρέπει να πείθεται το Δικαστήριο ότι υπάρχουν επαρκείς και αποτελεσματικές εγγυήσεις έναντι καταχρήσεων».

Η προστασία της ασφάλειας του κράτους ως δικαιολογητικός λόγος επέμβασης στην ιδιωτική ζωή των ιδιωτών εξετάστηκε από το ΕΔΔΑ και κατά την εκδίκαση των υποθέσεων «Lustig-Prean and Beckett» και «Smith and Grady» κατά Ηνωμένου

---

¹⁰⁰ Υπόθεση Leander κατά Σουηδίας της 26.3.1987, Series A, vol. 116, υπόθεση Klass και άλλοι της 6.9.1978, Series A, vol.28, παρ.49-50.

Βασιλείου. Οι υποθέσεις αυτές αφορούσαν απόταξη αξιωματικών με πολύ καλές εκθέσεις αξιολόγησης και άριστες προοπτικές υπηρεσιακής εξέλιξης οι οποίοι υπηρετούσαν στις βρετανικές ένοπλες δυνάμεις, με αιτιολογία τις σεξουαλικές τους προτιμήσεις. Το ΕΔΔΑ, έκρινε πως κάθε κράτος έχει την δυνατότητα να οργανώνει το δικό του σύστημα στρατιωτικής πειθαρχίας και να θεσπίζει περιορισμούς στην ιδιωτική ζωή για την αντιμετώπιση μιας πραγματικής απειλής για την λειτουργική αποτελεσματικότητα των ενόπλων δυνάμεων, πλην όμως αυτοί οι περιορισμοί δεν πρέπει να παραβιάζουν τον πυρήνα του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή του στρατιωτικού προσωπικού.

Στις συγκεκριμένες υποθέσεις, το ΕΔΔΑ θεώρησε πως η επεξεργασία δεδομένων σχετικά με την σεξουαλική ζωή των προσφεύγοντων συνιστά αδικαιολόγητη επέμβαση στην ιδιωτική ζωή αυτών και παράλληλα παραβιάζει το άρθρο 14 ΕΣΔΑ καθώς και ότι οι επεμβάσεις που γίνονται με βάση το φύλο, το χρώμα, τη φυλή, τη θρησκεία και θίγουν την προσωπική ζωή δεν δικαιολογούνται από γενικόλογες επικλήσεις σε ενδεχόμενες αρνητικές επιπτώσεις στο φρόνημα και την μαχητική και επιχειρησιακή ικανότητα των ενόπλων δυνάμεων.

Στον αντίποδα ο Ν.2472/1997 δεν ρυθμίζει εξαντλητικά τα επιμέρους ζητήματα που προκύπτουν από την επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων από την αστυνομία και τις υπηρεσίες κρατικής ασφάλειας τα οποία ρυθμίζονται λεπτομερειακά από τη Σύσταση R (87) 15 του Συμβουλίου της Ευρώπης η οποία αφορά τη χρήση προσωπικών δεδομένων στον αστυνομικό τομέα. Η επεξεργασία ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων στα πλαίσια συνεργασίας των αστυνομικών αρχών αν και είναι αναγκαία για λόγους εθνικής ασφάλειας υπόκειται στους πρόσθετους περιορισμούς που θέτει η Σύμβαση Σένγκεν, η οποία μετά την κύρωση της με το Ν.2514/1997, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής έννομης τάξης και υπερισχύει έναντι οποιασδήποτε άλλης διάταξης νόμου (άρθρο 28 παρ.1 Σ), όπως η διάταξη του άρθρου 7 παρ. 2 περ. ε' Ν.2472/1997.

Σύμφωνα με το άρθρο 99 της Σύμβασης Σένγκεν επιτρέπεται η καταχώριση πληροφοριών όταν υπάρχουν συγκεκριμένες και αποχρώσες ενδείξεις ότι το ενδιαφερόμενο πρόσωπο προβαίνει σε προπαρασκευαστικές πράξεις για την τέλεση περισσότερων ή ιδιαιτέρως σοβαρών αξιόποινων πράξεων ή διαπράττει τέτοιες πράξεις και από τη συνολική εκτίμηση του ενδιαφερομένου, βάσει των αξιόποινων πράξεων που αυτός έχει διαπράξει καθίσταται σφόδρα πιθανή η εκ μέρους του

τέλεση ιδιαίτερα σοβαρών αξιόποινων πράξεων. Πρέπει επίσης η καταχώριση να είναι νόμιμη σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο του κάθε κράτους και να αφορά πληροφορίες που είναι αναγκαίες για τη αποτροπή σοβαρών απειλών.

Όσον αφορά τη διασυνοριακή ροή δεδομένων, η Σύμβαση Σένγκεν, στο άρθρο 117 παρ. 1, οριοθετεί γεωγραφικά τη διαβίβαση μόνο στις χώρες που είναι συμβαλλόμενα μέρη και κυρίως αποκλείει κάθε διαβίβαση, όταν αυτή πραγματοποιείται μεταξύ μερών που δεν διαθέτουν νομοθετικό επίπεδο προστασίας των δεδομένων τουλάχιστον ίσο προς τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης (28/1/1981) και τη Σύσταση R (87) 15 (17/9/1987) της Επιτροπής Υπουργών. Τέλος, σύμφωνα με το άρθρο 94 παρ. 3 της Σύμβασης απαγορεύεται η καταχώριση των δεδομένων του άρθρ. 6 της Συμβ. 108/1981 ΣτΕυρ, ήτοι αυτών που αφορούν τη φυλετική προέλευση, τα πολιτικά φρονήματα, τις θρησκευτικές ή άλλες πεποιθήσεις, τα δεδομένα υγείας, τη σεξουαλική ζωή κ.α.

Δεύτερος λόγος δημοσίου συμφέροντος που δικαιολογεί την κάμψη της απαγόρευσης επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με την υποπερίπτωση (ββ) του άρθρου 7 παρ.2 περ. ε' είναι η εξυπηρέτηση αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής για την διακρίβωση εγκλημάτων, ποινικές καταδίκες ή μέτρα ασφαλείας. Και αυτός ο λόγος δημοσίου συμφέροντος έχει κριθεί από τη θεωρία ευρύς ενέχοντας τον κίνδυνο καταχρηστικής επίκλησής του από το Δημόσιο εις βάρος του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου-πολίτη¹⁰¹. Η αναφορά από το νομοθέτη περί «αναγκών εγκληματολογικής ή σωφρονιστικής πολιτικής...» αντί της φράσης «για εγκληματικούς ή σωφρονιστικούς σκοπούς» θεωρήθηκε ότι παρέχει στο Δημόσιο τη δυνατότητα για ευρύτερη χρήση της εξαίρεσης αυτής, μεταθέτοντας στην ΑΠΔΠΧ την ευθύνη για συνετή εφαρμογή της διάταξης μέσω της φειδωλής και βάσει όρων χορήγησης αδειών επεξεργασίας¹⁰².

Έτσι στην ΑΠΔΠΧ 85/2001 κρίθηκε θεμιτή η τήρηση αρχείου αποφυλακισμένων όπου αποθηκεύονται στοιχεία ποινικών καταδικών καθώς αυτό εξυπηρετεί τις ανάγκες εγκληματολογικής και σωφρονιστικής πολιτικής. Σχετική είναι και η γνωμοδότηση ΑΠΔΠΧ 15/2001 που αφορούσε τη χρήση γενετικών πληροφοριών

¹⁰¹ Βλ. Δ.Κατραμάδου, όπ.παρ., σελ. 597.

¹⁰² Βλ. Π.Αρμαμέντου- Β.Σωτηροπούλου, όπ.παρ., σελ.241.

(DNA) από το Υπουργείο Δικαιοσύνης για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων ενόψει της κατάρτισης σχεδίου νόμου για την καταπολέμηση της εγκληματικότητας. Στην γνωμοδότηση αυτή η Αρχή έκρινε νόμιμη «την επεξεργασία γενετικών πληροφοριών¹⁰³ για την διαπίστωση της ταυτότητας δραστών και θυμάτων, την τεκμηρίωση της ενοχής ή της αθωότητας» διευκρινίζοντας ότι αυτή πρέπει να διεξάγεται στο πλαίσιο των κανόνων για την προστασία της προσωπικότητας και της ανθρώπινης αξίας αλλά και με βάση τις επιταγές της αρχής της αναλογικότητας για την «εύρεση ισορροπίας των δικαιωμάτων που θίγονται και του –αναντίρρητα σοβαρού- δημοσίου συμφέροντος που επιτελείται». Στα πλαίσια που διαγράφουν οι ανωτέρω κανόνες, η Αρχή επέτρεψε στο Υπουργείο Δικαιοσύνης την επεξεργασία γενετικών πληροφοριών με την προϋπόθεση αυτή να επιφυλάσσεται στα «ιδιαίτερος σοβαρά εγκλήματα», εφόσον υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις ενοχής ή ανάμιξης του υποκειμένου, λαμβανομένων όλων των μέτρων ασφάλειας και εφόσον μετά την επεξεργασία τα δεδομένα καταστρέφονται¹⁰⁴.

Επίσης, συναφής με την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για τις ανάγκες εγκληματολογικής και σωφρονιστικής πολιτικής είναι η γνωμοδότηση υπ' αριθ. 1/2014 της ΑΠΔΠΧ επί του σχεδίου προεδρικού διατάγματος για τη λειτουργία του θεσμού της ηλεκτρονικής επιτήρησης υποδίκων, καταδίκων και κρατουμένων σε άδεια, που εισήχθη στην ελληνική έννομη τάξη με το Ν.4205/2013. Στην εν λόγω γνωμοδότηση η Αρχή έκρινε πως η επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των υποδίκων και καταδίκων στα πλαίσια της ηλεκτρονικής τους επιτήρησης συνιστά μεν σοβαρό περιοριστικό της ελευθερίας μέτρο όμως είναι νόμιμη καθώς εντάσσεται

---

¹⁰³ Στη θεωρία δεν υπάρχει ομοφωνία ως προς τη κατάταξη των δεδομένων αυτών. Πάντως στην ίδια γνωμοδότηση η ΑΠΔΠΧ θεωρεί πως τα «γενετικά δεδομένα» σχετίζονται τόσο με την υγεία όσο και με τη φυλετική ή και εθνική καταγωγή και ως εκ τούτου μπορούν να υπαχθούν στη κατηγορία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Τα γενετικά δεδομένα προστατεύονται και από το άρθρο 5 παρ.5 Σ (γενετική ταυτότητα) και από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Βιοϊατρικής (ν.2619/1998).

¹⁰⁴ Σχετική είναι η σύσταση αριθ. R (92) 1 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 10ης Φεβρουαρίου 1992, για τη χρήση της ανάλυσης του DNA στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης και η Σύσταση αριθ. R (92) 1 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 10ης Φεβρουαρίου 1992, για τη χρήση της ανάλυσης του DNA στο πλαίσιο του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

στο πλαίσιο του σωφρονιστικού συστήματος της χώρας αποσκοπώντας στην ομαλότερη μετάβαση του καταδίκου στη κοινωνική ζωή.

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης, το 2008 το Συμβούλιο της Ευρώπης εξέδωσε την απόφαση πλαίσιο 2008/977/ΔΕΥ για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που τυγχάνουν επεξεργασίας στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Σκοπός της εν λόγω απόφασης πλαισίου ήταν να διασφαλίσει υψηλό επίπεδο προστασίας του δικαιώματός στην ιδιωτική ζωή έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο πλαίσιο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, όπως προβλέπεται από τον τίτλο VI της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και να κατοχυρώσει συγχρόνως υψηλό επίπεδο δημόσιας ασφάλειας. Σύμφωνα με το άρθρ. 3παρ. 1 της ανωτέρω απόφασης τα προσωπικά δεδομένα «επιτρέπεται να συλλέγονται από τις αρμόδιες αρχές μόνο για καθορισμένους, σαφείς και νόμιμους σκοπούς στα πλαίσια των καθηκόντων τους και να υφίστανται επεξεργασία μόνο για τον σκοπό για τον οποίο συλλέχθηκαν. Η επεξεργασία των δεδομένων πρέπει να είναι νόμιμη και κατάλληλη, συναφής προς το θέμα και όχι υπερβολική σε σχέση με τους σκοπούς για τους οποίους συλλέχθηκαν». Σχετική είναι και η Σύσταση αριθ. R (87) 15 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 17ης Σεπτεμβρίου 1987, για τη ρύθμιση της χρήσης δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον αστυνομικό τομέα.

Επίσης, η Απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 2009/371/ΔΕΥ, της 6ης Απριλίου 2009, για την ίδρυση Ευρωπαϊκής Αστυνομικής Υπηρεσίας (Europol) (ΕΕ L 121, της 15.05.2009) επιτάσσει η υπηρεσία αυτή να λειτουργεί με βάση της αρχές της σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των ατόμων από την αυτοματοποιημένη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, της 28ης Ιανουαρίου 1981, και της σύστασης αριθ. R(87) 15 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης της 17ης Σεπτεμβρίου 1987.

Ένας επιπλέον λόγος που εμπίπτει στην προστασία της δημόσιας ασφάλειας και που δικαιολογεί, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 2 περ. ε' του Ν.2472/1997, απόκλιση από το κανόνα της απαγόρευσης της επεξεργασίας ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων είναι η προστασία της δημόσιας υγείας. Σύμφωνα με άποψη της θεωρίας τα συνταγματικά κατοχυρωμένα δικαιώματα στην υγεία (άρθρο 5 παρ. 5 Σ) και την ζωή (άρθρο 5 παρ. 2 Σ) πρέπει να υπερέχουν καταρχήν από το

επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα προστασίας των προσωπικών δεδομένων του ατόμου ενώ η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας για την στάθμιση των αντιτιθέμενων εννόμων αγαθών καθίσταται επιβεβλημένη¹⁰⁵.

Στο πλαίσιο λειτουργίας του εθνικού συστήματος υγείας, το 2012 το ΚΕΕΛΠΝΟ ζήτησε και πήρε από την ΑΠΔΠΧ άδεια ίδρυσης και λειτουργίας του Εθνικού Αρχείου Νεοπλασιών, στο οποίο καταχωρίζονται τα στοιχεία των ασθενών που πάσχουν από νεοπλασία (Ν. 3941/1959, άρθρο 29 παρ. 3 του Ν. 3209/2003 και άρθρο 20 παρ 2 του Ν. 3370/2005). Η Αρχή πέραν της άδειας που χορήγησε με την συγκεκριμένη απόφαση έδωσε γενικές, αλλά και ειδικές, κατευθύνσεις ως προς τα απαραίτητα μέτρα ασφαλείας, που πρέπει να ληφθούν¹⁰⁶.

Κρίσιμα συμπεράσματα για το έννομο αγαθό της υγείας εξάγονται και από τη μελέτη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, ενόψει και της υποχρεωτικής ισχύος των αποφάσεων του, σύμφωνα με τα άρθρα 46 παρ.1, 52 και 53 της ΕΣΔΑ. Τα δεδομένα υγείας, ήτοι τα ιατρικά δεδομένα αναγνωρίζονται από το ΕΔΔΑ ως έχοντα θεμελιώδη σημασία για την άσκηση του δικαιώματος προστασίας της ιδιωτικής ζωής, την οποία εγγυάται το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ.

Στην υπόθεση M.S. κατά Σουηδίας¹⁰⁷ το ΕΔΔΑ δέχθηκε ότι «ο σεβασμός του εμπιστευτικού χαρακτήρα των πληροφοριών περί την υγεία συνιστά μια ουσιώδη αρχή του νομικού συστήματος όλων των συμβαλλομένων μερών στη Σύμβαση. Είναι κεφαλαιώδεις, όχι μόνο για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των ασθενών, αλλά επίσης για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των στο ιατρικό σώμα και στις υπηρεσίες υγείας εν γένει. Η εσωτερική νομοθεσία πρέπει να προβλέπει τις κατάλληλες εγγυήσεις για να εμποδίζει κάθε κοινοποίηση ή μετάδοση δεδομένων με προσωπικό χαρακτήρα σχετικές με την υγεία, που δεν θα ήταν σύμφωνη προς τις εγγυήσεις του άρθρ. 8 της Συμβάσεως». Όμοια είναι η θέση του ΕΔΔΑ και στην υπόθεση «Ζ κατά Φινλανδίας», σύμφωνα με την οποία η αποκάλυψη πληροφοριών σχετικά με την υγεία του ατόμου μπορεί να έχει δραματικές συνέπειες στην προσωπική, οικογενειακή και κοινωνική ζωή του καθώς ενδέχεται να εκθέσει το άτομο στον

¹⁰⁵ Βλ. Κ.Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.79.

¹⁰⁶ Ετήσια Έκθεση ΑΠΔΠΧ 2012.

¹⁰⁷ Βλ. Ι.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ. 125.

δημόσιο εξευτελισμό και στον εξοστρακισμό (to approbrium and the risk of ostracism) και ως εκ τούτου η γνωστοποίηση των στοιχείων αντιβαίνει στο άρθρ. 8 της ΕΣΔΑ, εκτός αν δικαιολογείται από υπέρτερους λόγους δημοσίου συμφέροντος

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: Ζητήματα Δημόσιας Ασφάλειας και Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων στην εποχή μας

4.1. Οι τηλεφωνικές υποκλοπές - Ιστορική αναφορά

Στη Ελλάδα, το σκάνδαλο των υποκλοπών, είχε λάβει σημαντικές διαστάσεις στο παρελθόν, ειδικότερα από τη στιγμή που οι συγκεκριμένες ενέργειες, χαρακτηρίστηκαν ως παράνομες. Οι διαστάσεις αυτές επίσης, ήταν μεγαλύτερες από ότι σε άλλες χώρες και μάλιστα με αντιστροφή ρόλων των εμπλεκομένων¹⁰⁸. Το κράτος ουσιαστικά, χαρακτηρίσθηκε ως το μεγάλο θύμα αυτών των τηλεφωνικών υποκλοπών με εμπλεκόμενα σημαντικά πρόσωπα της πολιτικής σκηνής αλλά και ιδιώτες.

Το σκάνδαλο αυτό κατάφερε να δημιουργήσει ωστόσο τη περίπτωση μιας μορφής κρατικής κατασκοπείας. Το Φεβρουάριο του 2006 και μάλιστα μετά από το Ελληνικό *olympic gate*, το σκάνδαλο αυτό συγκλόνισε όλη τη χώρα με το μέγεθός του. Όλα τα εμπλεκόμενα πρόσωπα τότε από το Πρωθυπουργό μέχρι την ηγεσία του Στρατού, ήταν θύματα παρακολούθησης και ειδικότερα οι τηλεφωνικές τους συνδιαλέξεις. Επίσης, υψηλά ιστάμενα πρόσωπα, είχαν υποπέσει θύματα κατασκοπείας για ένα χρονικό διάστημα ενός εξαμήνου το λιγότερο, από το Νοέμβριο 2004 μέχρι το Μάρτιο του 2005¹⁰⁹.

Πολλά ήταν φυσικά τα ανακλύπτοντα θέματα στη κατασκοπεία αυτή. Αρχικά αυτό που απασχολούσε ήταν η έρευνα του θέματος από την αρμόδια Επιτροπή στη Βουλή. Οι ευθύνες αποδόθηκαν στη επιχείρηση Τηλεπικοινωνιών Vodafone και Errickson, αφού ενείκαν άμεση εμπλοκή στη υπόθεση. Τα χρηματικά πρόστιμα που του επιδόθηκαν ήταν πολύ μεγάλα για τα δεδομένα της εποχής, από την ΑΔΑΕ. Την ίδια στιγμή ωστόσο, κανένα ιδιαίτερο αποτέλεσμα δεν φανηκε από τη ποινική εξέταση της υπόθεσης. Έτσι λοιπόν ενώ αρχικά η υπόθεση μπήκε στο αρχείο, άνοιξε ξανά το Οκτώβριο του 2010 για να εξετασθεί από τις αρμόδιες Αρχές. Ηθικός αυτουργός σύμφωνα με όλες τις ενδείξεις, ήταν η μυστική υπηρεσία των ΗΠΑ. Το κέντρο παρακολούθησης ήταν η Αμερικάνικη Πρεσβεία, εν' όψη της εξασφάλισης

¹⁰⁸ Τσιφτσόγλου Α. (Δημόσια Ασφάλεια και Ιδιωτικότητα, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2015.

¹⁰⁹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α. (2015)

ασφάλειας των Ολυμπιακών Αγώνων¹¹⁰.

Σημαντική ήταν η επισήμανση η οποία αφορούσε το μείζον πολιτικό σκάνδαλο το οποίο ανέδειξε την αδυναμία και την ανεπάρκεια του ελληνικού κράτους αλλά και των συστημάτων του δημοκρατικού ελέγχου και όλες τις σχετικές λογοδοσίες¹¹¹. Στη περίπτωση αυτή, η Δικαστική Εξουσία αλλά και η Κυβέρνηση της χώρας, η εξεταστική επιτροπή της Βουλής και τέλος η Vodafone, προσέφεραν σημαντικά κάποια αποδεικτικά στοιχεία για την υπόθεση αυτή, ενώ την ίδια στιγμή εξαφάνισαν ορισμένα άλλα σημαντικά στη περίπτωση αυτή.

Με αυτό το τρόπο, οι υπεύθυνοι εξέτασης της υπόθεσης, κατάφεραν να διαφύγουν και το σκάνδαλο να συγκαλυφθεί. Καμία ποινική καταδίκη δεν αποδόθηκε στους υπευθύνους, πέραν κάποιων προστίμων σε διοικητικό επίπεδο και που αφορούσαν του παρόχους. Οι προεκτάσεις όμως των ευθυνών, ήταν σαφώς μεγαλύτερες. Στο αρχείο βέβαια τέθηκε όλη η υπόθεση τρία χρόνια μετά από τη αποκάλυψή της αν και περίπου 500 μάρτυρες είχαν εξετασθεί.

Η τότε Κυβέρνηση ήθελε να προστατέψει ουσιαστικά το απόρρητο και να υποβαθμίσει την όλη υπόθεση. Η τότε αρμόδια ΑΔΑΕ, σαφώς παραμερίσθηκε. Επίσης ενώ όλα τα στοιχεία είχαν κοινοποιηθεί από τη Κυβέρνηση στη Εισαγγελία Αρείου Πάγου το 2005, καμία σημασία δεν αποδόθηκε όπως θα έπρεπε στην ΑΔΑΕ. Η δικαιολογία ήταν ότι η ΑΔΑΕ ήταν με νεοσύστατη οργάνωση νέα και δεν έφερε την απαραίτητη στελέχωση¹¹².

Ένα χρόνο μετά, η ΑΔΑΕ ενημερώθηκε σχετικά και αφού το σκάνδαλο είχε γίνει πλέον γνωστό. Σύμφωνα με τα στοιχεία στις μέρες μας, υπήρξε μια εκτροπή που αναφέρονταν στην περιθωριοποίησή της ΑΔΑΕ και από την επιχείρηση της Vodafone αλλά και από την Κυβέρνηση, αφού αφορούσε βασικό θέμα ασφάλειας δικτύων. Ο ρόλος της Εθνικής Υπηρεσίας Πληροφοριών ήταν επίσης αδιαφανής. Σε καμία περίπτωση, η ΑΔΑΕ όμως, δεν έμεινε άπραγη. Αφού όλα τα πορίσματα είχαν υποβληθεί στη Βουλή για τις δυο εταιρείες και τις ευθύνες τους επέβαλε το 2013 ποινή ύψους 76 εκατομμυρίων ευρώ στη Vodafone. Ο λόγος για κάτι τέτοιο, ήταν οι μαζικές παραβάσεις της νομοθεσίας γύρω από το απόρρητο των τηλεπικοινωνιών.

---

¹¹⁰ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹¹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹² όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

Το Σεπτέμβριο του 2007 ωστόσο, στην εταιρεία της Erickson, επιβλήθηκε πρόστιμο ύψους 7,3 εκατομμυρίων ευρώ για τον ίδιο λόγο¹¹³.

Το Μάιο του 2007 επίσης, η Επιτροπή Αναστολών - ΣτΕ με πρόεδρο τον Κο. Βροντάκη, δεν δέχθηκε την αίτηση αναστολής από την εταιρεία Vodafone, η οποία στρεφόταν κατά τη επιβολή προστίμου στην ΑΔΑΕ. Επίσης γινόταν αναφορά και για το εύρος της πληροφορικής ιδιωτικότητας. Το ΣτΕ έκανε μια επεκτατική ερμηνεία γύρω από το απορρήτο αφού η Επιτροπή Αναστολών θεώρησε ότι η παραβίασή του έδωσε στοιχεία για υποκλοπή και για συγκεκριμένα ονόματα χρηστών. Η ανακοίνωση αυτών των στοιχείων ήταν αντίθετη με τον εκτελεστικό νόμο 2225/94. Έτσι υιοθετήθηκε μια ουδέτερη στάση για τη πάγια νομολογία του ΕΔΔΑ. Επίσης υποστηρίχθηκε και η εγχώρια νομολογία του ΑΠ γύρω από το γεγονός ότι τα δεδομένα κλήσης και θέσης ανήκουν στη συνταγματική προστασία του απορρήτου¹¹⁴.

Σημειώνεται επίσης πως τα άρθρα 2§1Σ, 9§1Σ και 19§1Σ αναφέρονται στη πρόσληψη της πληροφοριακής ιδιωτικότητας και δίνουν έμφαση στο γεγονός ότι τα δυο αυτά ατομικά δικαιώματα, έχουν μια στενή σχέση μεταξύ τους. Σε καμία περίπτωση το απαραβίαστο των επικοινωνιών, δεν υφίσταται χωρίς το απαραβίαστο της ιδιωτικής σφαίρας, όσων βρίσκονται στη χώρα. Είναι γνωστό ότι το δικαίωμα στη πληροφορική ιδιωτικότητα, δημιουργεί τριτενέργεια. Είναι καθήκον οι πολίτες να προστατεύονται όσο και οι ιδιώτες και οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι¹¹⁵. Αυτοί είναι που διαχειρίζονται καλύτερα τα πολύ ευαίσθητα θέματα του τομέα των τηλεπικοινωνιών. Το ίδιο και τις όποιες υποχρεώσεις. Έτσι το ΣτΕ επέβαλε στους πάροχους σημαντικές υποχρεώσεις στο να εξασφαλισθεί ασφάλεια στο δίκτυο στο μέλλον¹¹⁶.

---

¹¹³ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹⁴ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹⁵ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹⁶ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

4.1.2 Διχογνωμίες που Οριοθετούνται σε Νομοθετικά και Δικαστικά Ζητήματα και η Σχετική Εξέλιξη των Ζητημάτων Αυτών στην Ελλάδα

Σχετικά με τις όποιες διχογνωμίες οριοθετούνται σε νομοθετικά και δικαστικά ζητήματα και την εξέλιξή αυτών των ζητημάτων στην Ελλάδα, θα λέγαμε πως από τη στιγμή που η Οδηγία 2006/24/EK μεταφέρθηκε στη χώρα, είναι υποχρεωτική η διατήρηση των τηλεπικοινωνιών δεδομένων από τους πάροχους για θέματα ασφαλείας και στο να μπορούν να τα διαθέτουν στις αρμόδιες αρχές, υπό όρους φυσικά. Το όλο θέμα είχε βαθιές προεκτάσεις και αποτέλεσε το μήλο της έριδος σε δικαστές και νομοθέτη στη χώρα. Έτσι αναφέρονται εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας στη συνταγματική προστασία του απορρήτου ή των προσωπικών δεδομένων. Στη ουσία το θέμα αυτό, δεν ήταν μόνο θεωρητικό αλλά και πρακτικό, αφού από τη φύση και το νομικό χαρακτήρα των παραπάνω, από τα προσωπικά δεδομένα εξαρτάται αρχικά η προστασία αυτών και οι εγγυήσεις που παρέχονται σε τρίτα πρόσωπα¹¹⁷.

Σε νομοθετικό επίπεδο και κάτω από την επίδραση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στην Ελλάδα, αναφέρθηκε μια σταθερή και σταδιακή ενσωμάτωση εξωτερικών στοιχείων σε ότι αφορούσε τη προστασία του απορρήτου¹¹⁸. Η εξέλιξη που σημειώθηκε στο πεδίο αυτό, ήταν ουσιαστικά στη πενταετία από το 2006 και έπειτα και όπου ενσωματώθηκε στην Ελληνική νομοθεσία, η Οδηγία 3471/2006. Φυσικά υπήρξε μια καθυστέρηση τριών ετών για να γίνει η ενσωμάτωση αυτή.

Σημαντικό βέβαια είναι το ότι ο νόμος για τη μεταφορά της Οδηγίας για τη διατήρηση των δεδομένων είχε ψηφισθεί από τη ελληνική Βουλή μέσα σε ένα κλίμα συναίνεσης και αντιδράσεων από τις Βρυξέλλες. Σύμφωνα με το Ν.3719/2011 ωστόσο, ως τηλεπικοινωνιακά δεδομένα ορίζονται τα δεδομένα κίνησης και θέσης των ατόμων και τα συναφή δεδομένα τα οποία είναι απαραίτητα για την αναγνώριση του συνδρομητή ή του χρήστη¹¹⁹.

Για πρώτη φορά στη παραπάνω περίπτωση ωστόσο, ο νομοθέτης χρησιμοποίησε αυτές τις έννοιες με τη προηγούμενη Οδηγία 2002/58/EK. Τα δεδομένα κίνησης είναι τα δεδομένα εκείνα τα οποία υποβάλλονται σε επεξεργασία για λόγους

¹¹⁷ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹⁸ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹¹⁹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

διαβίβασης μιας επικοινωνίας σε ένα δίκτυο ηλεκτρονικών επικοινωνιών ή της χρέωσής τους. Δείχνουν τη γεωγραφική θέση του τερματικού εξοπλισμού του χρήστη. Θα ήταν λογικό να δεχθεί κάποιος τη φύση και τη προστασία των δεδομένων από τη στιγμή που αποτελούν προσωπικά δεδομένα και υπάγονται στη προστασία του 9^Α Σ. Επίσης αποτελούν δομικά στοιχεία της ιδιωτικής επικοινωνίας και υπάγονται στη προστασία του απορρήτου¹²⁰.

Έτσι η προστασία του απορρήτου επεκτείνεται και σε εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας. Από την άλλη μεριά, το προστατευτικό πλαίσιο του 9^Α Σ εγγυάται τη διαδικασία της νόμιμης επεξεργασίας τους, σύμφωνα με τις αρχές του σκοπού, της αναλογικότητας, της περιορισμένης χρονικής επεξεργασίας αλλά και της ενημέρωσης του υποκειμένου.

Τα άρθρα 9^Α και 19 Σ εγγυώνται και δημιουργούν τριτενέργεια σε σχέσεις διαπροσωπικές και όλοι οι χρήστες προστατεύονται απέναντι στο κράτος και περισσότερο, οι τηλεπικοινωνιακοί πάροχοι που εδρεύουν και λειτουργούν στη χώρα¹²¹. Άλλωστε αυτοί είναι υπεύθυνοι για τη σωστή διατήρηση των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων. Στο όλο σύνολο, θωρακίζεται η σχετική ψηφιακή διάσταση της τηλεπικοινωνίας. Το θέμα της έκτασης της προστασίας γύρω από το απορρήτο της ιδιωτικής επικοινωνίας, είναι πάντα διφορούμενο σε ότι αφορά τη νομοθετική και δικαστική εξουσία στη χώρα.

Ο νομοθέτης θεωρεί ορθό να κινείται σε υπαγωγή τηλεπικοινωνιακών δεδομένων και σε προστασία απορρήτου, ενώ ο δικαστής κινείται σε τεχνολογικά προστάγματα. Σε δικαστικό επίπεδο πολλές ήταν οι αντίθετες γνώμες σε Ανώτατα Δικαστήρια Αρείου Πάγου και Συμβουλίου Επικρατείας αλλά και μεταξύ δικαστών Αρείου Πάγου.

Το βούλευμα ΑΠ 570/2006 βέβαια, για πρώτη φορά δέχεται τη συνταγματική προστασία του απορρήτου και ότι το συγκεκριμένο καλύπτει όχι μόνο τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας. Αντίθετη ήταν στάση του Ανώτατου Ακυρωτικού στο βούλευμα ΑΠ 924/2009. Σε καμία περίπτωση βέβαια δεν μπορούν να αποτελούν αποδεικτικό μέσο και νόμιμο, οι εισερχόμενες και εξερχόμενες τηλεφωνικές κλήσεις, αφού για την απόκτησή τους δεν τηρήθηκε κάποιο στοιχείο από το σχετικό

¹²⁰ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²¹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

Νόμο. Πάντως το ότι τα παραπάνω δεδομένα σχετίζονται με εξωτερικά στοιχεία τηλεφωνικών επικοινωνιών και όχι συνομιλίες, δεν σημαίνει και τη αποδέσμευση της προστασίας του απορρήτου. Στο προστατευτικό πεδίο του άρθρου 19 Σ αλλά και στο ΕΣΔΑ, ορίζεται και το δικαίωμα του απορρήτου και το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής¹²².

Στη Γνωμοδότηση Εισ.ΑΠ6/2008, αναφέρονται παρόμοια στοιχεία όπου εκκρίθει πως τα δεδομένα, αποθηκευμένα ενός σκληρού δίσκου Η/Υ από τη στιγμή που αναφέρονται σε κάποιας μορφής ανταπόκριση ή επικοινωνία, τότε ανήκουν στη σφαίρα του απορρήτου και για την επεξεργασία τους και τη χρήση τους είναι απαραίτητη η τήρηση των όρων της άρσης του απορρήτου¹²³. Παρ' όλα αυτά, ο Άρειος Πάγος άλλαξε τη νομολογία με δυο εισαγγελικές γνωμοδοτήσεις, ειδικότερα για τις κακόβουλες κλήσεις. Αρχικά με τη ΑΠ 9/2009, ο εισαγγελέας Σανιδάς στράφηκε υπέρ της άρνησης εφαρμογής εγγυήσεων του απορρήτου σε διαδικτυακή επικοινωνία. Έτσι ο ίδιος υποστηρίζει ότι κάτι τέτοιο δεν κατοχυρώνει και εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας.

Σύμφωνα με αυτή τη γνώμη, κατοχυρώνει την άποψη του και αντλεί επιχειρήματα από θεωρία και νομολογία και έχει ξεπερασθεί. Ίσως άστοχα ο Εισαγγελέας θεωρεί ότι ο νομοθέτης είναι υπέρ της συστατικής θεώρησης του απορρήτου. Σε περίπτωση εγκλημάτων βέβαια, η άρση του απορρήτου δεν αποτελεί στοιχείο ελεύθερης επικοινωνίας, αφού και η εγκληματική συμπεριφορά κάποιου δεν εμπίπτει σε έννοια προστασίας δεδομένων. Είναι σημαντικό να απορεί κανείς για το προς το αν η βούληση του νομοθέτη ήταν πραγματική στο να αποδώσει αορίστως *πράσινο φως* σε άρσεις απορρήτου. Αν υπήρχε δηλαδή κάποια τέτοια βούληση, τότε θα έπρεπε να γίνεται με μια διακριτική ευχέρεια των αρχών και σύμφωνα με τη νομολογία του ΕΣΔΑ¹²⁴.

Τελικά μπορεί το πρόβλημα των κακόβουλων κλήσεων να ήταν δυνατόν να λυθεί και πάλι από τη νομοθετική εξουσία και όχι μέσα από γνωμοδοτήσεις. Η παντελής έλλειψη αναφοράς σε ευρωπαϊκή νομοθεσία όσα και σε πλούσια νομολογία του ΕΣΔΑ, είναι εμφανής. Η μοναδική αναφορά που γίνεται λόγω της μεταφοράς της

---

¹²² όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²³ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²⁴ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

Οδηγίας 2002/58, είναι αντισυνταγματική. Σημαντική κριτική γίνεται και στη στάση της Εισαγγελίας ΑΠ σε ότι αφορά τις ανεξάρτητες αρχές. Ο Εισαγγελέας ασκεί κριτική έντονη στη ΑΣΔΕ γύρω από τον έλεγχο των δικαστικών και εισαγγελικών αρχών, αφού κάτι τέτοιο υπόκειται σε διάκριση εξουσιών. Παρόλα αυτά, η ΑΣΔΕ φιλοδοξεί να ελέγξει τη κρίση των αρμόδιων αρχών, όπως πρέπει. Ο Εισαγγελέας ΑΠ ωστόσο, δεν συμφωνεί με αυτή την αρμοδιότητα θεωρώντας ότι η ΑΣΔΕ δεν είναι νόμιμη και δεν δικαιούται να ελέγξει κάποιο σχετικό στοιχείο προστασίας προσωπικών δεδομένων και άρσης απορρήτου¹²⁵.

Αν η Δικαιοσύνη άσκησε ή όχι το δικαίωμα άρσης του απορρήτου, η θέσπιση μιας τέτοιας διάταξης, θα βρίσκεται εκτός Συνταγματικής Τάξεως. Αλλά και η επόμενη γνωμοδότηση Εισ ΑΠ 12/2009, κινείται σε ίδιο μήκος σε περιπτώσεις όπου υπάρχουν εγκληματικές πράξεις. Τις θεωρούν κακόβουλες κλήσεις και οι επαφές αυτές είναι εγκληματικές λόγω του περιεχομένου τους. Δεν συνιστούν καμία ανταλλαγή απόψεων. Με απλά λόγια, δεν πραγματοποιούνται σε ένα πλαίσιο οικειότητας και εμπιστευτικότητας. Δεν αποτελούν ελεύθερη επικοινωνία για να έχουν συνταγματική προστασία. Την ίδια στιγμή η γνωμοδότηση γίνεται χωρίς να υποστηρίζει μόνο τη νομολογία του ΕΣΔΑ γύρω από το απόρρητο αφού δεν έχει καμία εφαρμογή σε παρόμοιες υποθέσεις για κάποια εγκληματική πράξη¹²⁶.

Τις παραπάνω γνωμοδοτήσεις επικύρωσε δυο χρόνια μετά την ύπαρξή τους, άσχετα με τη μεταφορά Οδηγίας 2006/24 στην Ελλάδα, ο Ν.3719/2011 και η Γνωμοδότηση Εισ ΑΠ 9/2011. Η ίδια προκαλεί μια λάθος εντύπωση, αφού αρχικά έχει ελλιπή τεκμηρίωση και σχετικά συμπεράσματα. Την ίδια στιγμή, ο νομοθέτης έχει εκφραστεί σταθερά τη τελευταία δεκαετία υπέρ της εισαγωγής δεδομένων σε προστατευτικό εύρος και σε εγγυήσεις του άρθρου 19Σ. Το άρθρο 4 του Ν. 3719/2011 όπου και αναφέρεται η Γνωμοδότηση ευθέως, παραπέμπει σε άρση απορρήτου του εκτελεστικού Ν.2225/1994. Γενικά η άρση του απόρρητου, δεν επιτρέπεται σύμφωνα με το Ν.2225/1994, τόσο γενικά όσο και αφηρημένα για οποιοδήποτε αδίκημα του Ποινικού Κώδικα παρά μόνο για περιοριστικούς λόγους¹²⁷.

---

¹²⁵ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²⁶ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²⁷ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

Επομένως αφορά τα εγκλήματα τα οποία η σχετική Γνωμοδότηση επικαλείται. Όπως άλλωστε έχει αναφέρει και ο Σανιδάς, με μια μόνο νομοθετική ρύθμιση η οποία αφορά κακόβουλες κλήσεις το ζήτημα αυτό θα σταματούσε και όχι οι εισαγγελικές Γνωμοδοτήσεις. Η προσκόλληση του ΑΠ είναι φανερή σε αντιλήψεις οι οποίες είναι ξεπερασμένες. Άλλωστε τη γραμμή του Σανιδά ακολουθεί και ο ΑΠ. Το περιεχόμενο της επικοινωνίας, προστατεύεται με τη συνταγματική αρχή η οποία έχει αναφερθεί και όχι η ύπαρξή της και τα εξωτερικά στοιχεία. Η αποκάλυψη και η αναφορά του αριθμού του κατόχου ενός τηλεφώνου, δεν είναι επιτρεπτή όπως και των στοιχείων κατόχου της τηλεφωνικής σύνδεσης από τις οποίες δέχθηκε ορισμένες τελευταίες κλήσεις¹²⁸.

Ανάλογες κρίσεις έχουν αναφερθεί και από τη Γνωμοδότηση του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης. Ο εισαγγελέας Πρωτοδικών Φλωρίδης, έχει υιοθετήσει ελάχιστες σχεδόν θέσεις, τόσο σε θεωρία όσο και σε νομολογία και υποστηρίζει ότι η προστασία του απόρρητου δεν είναι σε θέση να ισχύει και στα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας, αφού ο νομοθέτης χωρίς καμία αμφιβολία και μάλιστα ως συντάκτης, θα προτιμούσε να μείνουν κρυφά. Φυσικά, ο νομοθέτης έχει ήδη κάνει σαφές ότι η βούλησή του είναι αντίθετη στα παραπάνω. Στο εκτελεστικό του 19Σ, είναι σαφές ότι ο κατάλογος των εγκλημάτων είναι κλειστός και μπορεί να αλλάξει κάποια νομοθετικά στοιχεία για κακουργήματα και πλημελήματα¹²⁹.

Την ίδια στιγμή, έκπληξη προκαλεί το γεγονός ότι υπάρχει μια παντελής έλλειψη στη νομολογία του ΕΔΔΑ γύρω από το απόρρητο σε θέματα όπως η ιδιωτικοποίηση της επικοινωνίας και τις τηλεπικοινωνίες, όπου το Δικαστήριο του Στρασβούργου έχει επιδείξει κάποια συμβολή διαχρονικά. Η άποψη του Εισαγγελέα Πρωτοδικών Θεσσαλονίκης, είναι πιο ισχυρή αφού αποκλείει την εφαρμογή σε περιπτώσεις όπου δεν ισχύει¹³⁰.

Ο Εισαγγελέας καταλήγει στη περίπτωση των κακόβουλων κλήσεων, αφού ο ίδιος θεωρεί ότι απουσιάζουν κάποιες βασικές προϋποθέσεις για να εφαρμοσθεί η συνταγματική διάταξη, όπως η εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας και η μυστικότητα τη οποία ο αποδέκτης της, επιθυμεί. Δεν αποτελεί μια μορφής

¹²⁸ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹²⁹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹³⁰ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

επικοινωνία η οποία γίνεται σε πλαίσιο εμπιστευτικής σχέσης και αφορά την ιδιωτική σφαίρα του ατόμου¹³¹.

Αντίθετη στάση τήρησε σε ότι αφορά τις υποκλοπές το Συμβούλιο Επικρατείας με τη ΣτΕ 456/2007, στην υπόθεση Vodafone, όπου σε επεκτατική έρευνα προέβη η Επιτροπή Αναστολών ΣτΕ γύρω από το απόρρητο της επικοινωνίας. Σε ότι αφορά τις αρχές η ΑΠΔΠΧ με τις Γνωμοδοτήσεις 3α και 79/2002, παρέδωσε όλα τα τηλεφωνικά στοιχεία στη προστασία των άρθρων 9^Α και 19 Σ. Θεώρησε ότι η προστασία του απόρρητου ανάγεται στο περιεχόμενο της επικοινωνίας. Αντίθετα η ΑΔΑΕ εισήγαγε ρητά τα εξωτερικά στοιχεία της επικοινωνίας στη προστασία του απόρρητου. Ο Ν. 3719/2011 αναφέρεται σε ένα μέτρο προληπτικό υποχρεωτικά για τη διατήρηση των τηλεπικοινωνιακών δεδομένων από τους παρόχους όλων των χρηστών για 12 μήνες¹³².

Στόχος είναι η διατήρηση των αρχείων των σημαντικών εγκλημάτων. Το μέτρο εκ πρώτης όψεως, μπορεί να φαίνεται κατάλληλο αν και πολλές είναι οι επικρίσεις που δέχθηκε. Επίσης δύσκολα θα μπορούσε να θεωρηθεί αναγκαίο σύμφωνα με αξιολόγηση της *stricto sensu* αναλογικότητας του μέτρου. Η 19Σ για την άρση απορρήτου, είναι επιτρεπτή μόνο με διαταγή δικαστικής αρχής η για εξακρίβωση σοβαρών εγκλημάτων.

Όπως αναφέρει και ο Ν. 2225/1994 μέσα από έναν κλειστό κατάλογο, αφορά τα εγκλήματα τα οποία έχουν ήδη τελεσθεί. Αναφέρονται κάποια κακουργήματα και πλημμελήματα. Είναι σημαντικό επίσης το γεγονός ότι οι υποθέσεις τρομοκρατίας και οργανωμένου εγκλήματος, υπάγονται σε άρση απορρήτου και απαιτείται ειδικό ένταλμα κατά ορισμένων προσώπων. Παρ' όλα αυτή η στάση της αντιτρομοκρατικής υπηρεσίας είναι η επίκληση λόγω εθνικής ασφάλειας ώστε να εκδοθεί πιο εύκολα το συγκεκριμένα ένταλμα¹³³.

Δεν στρέφεται σε συγκεκριμένα άτομα αλλά αφορά σε συγκεκριμένη εδαφική έκταση. Αρχικά λοιπόν κάποια ζητήματα γεννιώνται γύρω από τη διατήρηση των αρχείων η οποία αφορά και τα στοιχεία χρηστών οι οποίοι μπορεί να είναι ύποπτοι και για τα οποία ζητήματα δεν υπάρχουν καν τέλεσεις αξιόποινων πράξεων. Παρ' όλα

---

¹³¹ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹³² όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹³³ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

αυτά, παρατηρείται η διατήρηση δεδομένων επικοινωνίας η οποία δεν είναι μια ανακριτική πράξη. Τα δεδομένα παραμένουν σε αρχεία. Η αντίθετη φυσικά άποψη υποστηρίζεται σχετικά. Ο χρόνος διατήρησης είναι 12 μήνες και υπολογίζεται από το χρόνο επικοινωνίας και όχι του τυχόν εγκλήματος, το οποίο έχει ήδη τελεσθεί. Η βαρύτητα της επέμβασης στο απόρρητο βέβαια, κάποιες φορές μετριάζεται με κάποιες εγγυήσεις από το νομοθέτη¹³⁴.

Το γεγονός ότι τα δεδομένα καταστρέφονται με τη λήξη του χρόνου, τις σημαντικές υποχρεώσεις των παρόχων για προστασία και ασφάλεια των δεδομένων αλλά και το ότι οι υπεύθυνοι επεξεργασίας είναι ιδιώτες και όχι το κράτος, προκαλεί σχετικές εντυπώσεις. Παρ' όλα αυτά, οι πάροχοι τηλεπικοινωνιών δεσμεύονται από τις εγγυήσεις του αρ. 19Σ. Ο Έλληνας νομοθέτης παραπέρα, προβλέπει ποινικές και διοικητικές κυρώσεις σε περίπτωση παράβασης. Σημαντικό είναι και το γεγονός ότι το περιεχόμενο της επικοινωνίας, δεν αναιρείται και ειδικότερα η ένταση της επέμβασης σε συνταγματικά προστατευτικά δικαιώματα του 9^Α και 19 Σ όπως και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ο λόγος είναι δε, ότι η φύση των δεδομένων είναι τέτοια η οποία επιτρέπει μέσω καλής επεξεργασίας, τη δημιουργία κοινωνικών προφίλ κάθε ατόμου ή χρήστη¹³⁵.

4.2. Η Βιντεοεπιτήρηση

4.2.1 Συνοπτική Περιγραφή

Ο όρος κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης (CCTV) αναφέρεται σε μία τεχνολογία οπτικής παρακολούθησης αλλά χρησιμοποιείται για την απόδοση εν γένει της οπτικής ηλεκτρονικής παρακολούθησης¹³⁶. Σκοπός της χρήσης κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης είναι η παρακολούθηση χώρων και δραστηριοτήτων μέσω της βιντεοσκόπησης και της μετάδοσης εικόνων σε περιορισμένο αριθμό προβολέων εικόνας¹³⁷.

---

¹³⁴ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹³⁵ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹³⁶ Πρεσβ. Austria 3 <<The closed circuit television iw a generic term that describes visual surveillance of diverse situation>> Επίσης, cofeurope 2007, 5 παρ 16: οι όροι CCTV και video syrnveillance χρησιμοποιούνται αδιακρίτως στο πλαίσιο της μελέτης, αλλά και Klauser 2009, 24.

¹³⁷ Μ. Λεβεντοπούλου. Η βιντεοεπιτήρηση και το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα σελ. 1.

Η ανεξέλεγκτη και εκτεταμένη χρήση μπορεί να οδηγήσει σε σύγκρουση με το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων καθώς και με δικαιώματα που συνδέονται με την ελευθερία και την προσωπικότητα του ατόμου¹³⁸. Η Βιντεοεπιτήρηση έχει διπλή <<δράση>>, η προληπτική (αίσθηση παρακολούθησης) και κατασταλτική (εντοπισμός του επιθυμητού προσώπου), θεωρείται ότι αναβαθμίζει το επίπεδο ασφαλείας χωρίς υπέρογκο κόστος.

4.2.2. Νομικό Πλαίσιο στην Ελλάδα

Η χρήση κλειστών κυκλωμάτων βιντεοεπιτήρησης διέπεται και από την Ευρωπαϊκή Οδηγία 95/46 η οποία αποτελεί ένα αναλυτικό και ενιαίο δεσμευτικό κείμενο για την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Οι περιορισμοί και προϋποθέσεις που αναφέρονται δεν ισχύουν μόνο για τους δημόσιους αλλά και για τους ιδιωτικούς που είναι προσβάσιμοι στο κοινό. Δεν τίθεται θέμα μη τριτενέργειας της οδηγίας και συνεπώς οι διατάξεις εφαρμόζονται για τις σχέσεις κράτους-ατόμων όσο και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών.

Υπάρχει ο προβληματισμός αν η βιντεοεπιτήρηση χωρίς την καταγραφή της εικόνας εμπίπτει στην έννοια της επεξεργασίας(δηλαδή αν απαιτείται αποθήκευση του οπτικού υλικού)¹³⁹. Με βάση τον ορισμό που δίνεται στην ευρωπαϊκή οδηγία (αρ.2β) στην έννοια της επεξεργασίας περιλαμβάνεται κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα όπως είναι η συλλογή,άρα και επεξεργασία δεδομένων εικόνας/ήχου που αναφέρονται σε άτομα δεν υφίσταται μόνο όταν γίνεται αποθήκευση του οπτικού υλικού, αλλά και στην περίπτωση της απλής επιτήρησης ενός χώρου.

Στο Ν.2472/1997 ο οποίος ενσωματώνει την οδηγία 95/46/ΕΚ στην ελληνική έννομη τάξη δεν υπάρχει ειδική αναφορά στα δεδομένα εικόνας/ ήχου. Η ΑΠΔΠΧ καλύπτει το κενό αφού εκδίδει οδηγία (1122/26-9-2000) αναφερόμενη στα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης όπου αναγνωρίζεται ότι σύμφωνα με τον ορισμό των προσωπικών δεδομένων που δίδεται στο Ν.2472/1997 (αρ. 2 περ. α') «τα δεδομένα

¹³⁸ Για περιορισμούς και προσβολές ατομικών δικαιωμάτων από βιντεοεπιτήρηση βλ. γενικά Καρκούλας 581-585, videosurveillance 49 κ.ε.

¹³⁹ Ι. Καμπούριδου <<Η Ηλεκτρονική Παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους. Πρακτικά διήμερης επιστημονικής συνάντησης 14 και 15 Μαρτίου 2008>> σελ. 111 επ. Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

ήχου και εικόνας, εφόσον αναφέρονται σε πρόσωπα, συνιστούν δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα». Η έκδοσή της οδηγίας της αρχής δημιούργησε ένα πιο φιλικό περιβάλλον πλαίσιο χρήσης κλειστού κυκλώματος προς τα άτομα. Επισημαίνεται ότι οι οδηγίες της αρχής έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και όλοι οι φορείς δημόσιοι και ιδιωτικοί οφείλουν να συμμορφώνονται με αυτές.

Στην οδηγία της Αρχής επισημαίνεται ότι για να λογιστεί η καταγραφή εικόνας ως επεξεργασία προσωπικών δεδομένων πρέπει να συντρέχουν α) τα δεδομένα ήχου και εικόνας να αναφέρονται σε πρόσωπα, β) η σταθερή βιντεοκάμερα να λειτουργεί μόνιμα, συνεχώς ή κατά χρονικά διαστήματα και γ) ο χώρος να είναι κλειστός ή ανοικτός χώρος συγκέντρωσης ή διέλευσης κοινού. Επεξεργασία υφίσταται με την αποθήκευση και διαβίβαση εικόνας ενώ η λήψη εικόνας χωρίς αποθήκευση και περαιτέρω επεξεργασία δεν απαλλάσσει από την υποχρέωση τον υπεύθυνο επεξεργασίας να το γνωστοποιήσει στην αρχή.

4.2.3. Η βιντεοεπιτήρηση και ο περιορισμός του Δικαιώματος Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων του ατόμου

Η χρήση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης έρχεται σε σύγκρουση άμεσα με το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων αλλά και με ευρύτερα δικαιώματα που συνδέονται με την ελευθερία και την προσωπικότητα του ατόμου¹⁴⁰. Αντικείμενο προστασίας του αρ. 9^Α Σ δεν είναι αυτοτελώς τα προσωπικά δεδομένα, αλλά τα πρόσωπα – φορείς του δικαιώματος έναντι της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Επομένως η παρακολούθηση χώρων δημόσιου χαρακτήρα σε συνδυασμό με την καταγραφή της παρουσίας/συμπεριφοράς προσώπων συνιστά ανεπιφύλακτα περιορισμό του εν λόγω δικαιώματος. Τα τελευταία «έξυπνα συστήματα βιντεοεπιτήρησης» συνδέονται με βάσεις δεδομένων και προσφέρουν την δυνατότητα δημιουργίας «ψηφιακού προφίλ» των ατόμων ή αλλιώς «ψηφιακών προσώπων» (digital personate)¹⁴¹. Ο συνδυασμός πληροφοριών για το άτομο διαμορφώνει σε τελική φάση ένα «ψηφιακό άτομο» που προσδιορίζει το

¹⁴⁰ Για τους περιορισμούς και τις προσβολές των ατομικών δικαιωμάτων από τη βιντεοεπιτήρηση βλ. γενικά Καρκούλας 581-585.

¹⁴¹ Πρβ. Εισηγητική Έκθεση Ν. 2472/1997: Η χρήση των νέων τεχνολογιών επιτρέπει την παραγωγή μίας ανάγλυφης εικόνας της προσωπικότητας κάθε ανθρώπου. Η εικόνα αυτή τον καθιστά «διαφανή» και κατά τούτο «ελέγξιμο» αν όχι «χειραγωγίσιμο».

«πραγματικό» και δυνάμει το απειλεί, καθώς πέρα από την απώλεια ελέγχου για την επεξεργασία των πληροφοριών δημιουργούνται από το συνδυασμό δεδομένων «νέες» πληροφορίες, όχι απαραίτητως σε αντιστοιχία με την πραγματικότητα¹⁴². Η διασύνδεση αυτή όχι μόνο δεν προστατεύει τον πυρήνα δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου αλλά το υπονομεύει.

Αδιαμφισβήτητα στην περίπτωση της γενικευμένης βιντεοεπιτήρησης υφίσταται άμεσος περιορισμός της ελευθερίας του ατόμου. Η καταγραφή και της παραμικρής κίνησης ενέργειας του ατόμου σε χώρους όπου αναπτύσσεται η κοινωνική δραστηριότητα είναι αναπόφευκτο να δημιουργεί κλίμα ανελευθερίας και να οδηγεί σε «αυτοπεριορισμούς που δεν συμβαδίζουν με την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας ¹⁴³». Ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την προστασία προσωπικών δεδομένων παρουσιάζει η απόφαση υπ. Αριθμ. 2765/2005 Μονομελούς Πρωτοδικείου Πατρών, η οποία εκδόθηκε μετά από αίτηση κατοίκων της Πάτρας και διατάσσει την προσωρινή διακοπή λειτουργίας δεκαπέντε καμερών που τοποθετήθηκαν σε βασικούς οδικούς άξονες επ ευκαιρίας τέλεσης των Ολυμπιακών Αγώνων. Νομική βάση αποτελεί το άρθρο 57 του Α.Κ., το οποίο συνιστά προστασία του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας, και δεν βασίζεται στο παράνομο της λειτουργίας¹⁴⁴, αλλά βασίζεται σε μία σειρά αξιολογήσεις για τη λειτουργία της βιντεοεπιτήρησης σε μία δημοκρατική έννομη τάξη. Έκφραση της προσωπικής ελευθερίας είναι εξάλλου και το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων¹⁴⁵.

---

¹⁴² Βλ. Gray 323, ως χαρακτηριστικό παράδειγμα συνδυασμού πληροφοριών που οδήγησαν σε λανθασμένη κατηγοριοποίηση αναφέρεται η περίπτωση δύο ουαλών φιλάθλων που συμπεριλήφθησαν σε βάση δεδομένων χούλιγκαν.

¹⁴³ Πρβ. Χρυσογόνος 251.

¹⁴⁴ Πρβ. Καρκούλας 612 υπ. 85.

¹⁴⁵ Πρέπει να σημειωθεί ότι το δικαίωμα ελεύθερης κυκλοφορίας των ατόμων που βρίσκονται νόμιμα στην επικράτεια ενός κράτους, το οποίο αποτελεί επιμέρους πτυχή του γενικού δικαιώματος της προσωπικότητας αλλά κατοχυρώνεται και αυτοτελώς στο άρθρο 2 του τέταρτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ.

4.2.4. Αναζήτηση Ισορροπίας μεταξύ Βιντεοεπιτήρησης και προσωπικών δεδομένων

Οι κίνδυνοι που συνεπάγονται από την ραγδαία συνεχιζόμενη χρήση της βιντεοεπιτήρησης για την προστασία των προσωπικών δεδομένων είναι ορατοί. Στην εποχή της κάμερας (koskela: cam-era) η οπτική- ηλεκτρονική τεχνολογία και γενικότερα η τεχνολογία παρακολούθησης έχει μια δυναμική ανάπτυξης και εξέλιξης, και μπορεί να περιοριστεί ως προς το πλαίσιο χρήσης της. Το διπλό ερώτημα που ανακύπτει από την προβληματική έγκειται σε ποιές περιπτώσεις και με ποιες προϋποθέσεις αποδεχόμαστε την οπτική-ηλεκτρονική παρακολούθηση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την αναζήτηση της ισορροπίας μεταξύ βιντεοεπιτήρησης και προσωπικών δεδομένων. Η υποβάθμιση της σημασίας και των επιπτώσεων της βιντεοεπιτήρησης διευκολύνει την ενίσχυση της έκτασης/ έντασης και καθιστά την κοινή γνώμη, ωστόσο δεν θα πρέπει να παραλείψουμε τις έντονες αντιδράσεις, τάση συνολικής απόρριψης και κλίμα γενικευμένης δυσπιστίας¹⁴⁶. Θα πρέπει η εγκατάσταση καμερών να αξιολογείται με αυστηρά κριτήρια και να αναζητείται η εξάντληση άλλων ηπιότερων μέσων για την επίτευξη του ίδιου αποτελέσματος.

---

¹⁴⁶ Μ. Λεβεντοπούλου, Η βιντεοεπιτήρηση και το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα σελ 137.

4.3. Προστασία Δημόσιας Υγείας και Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

Το έτος 2012, το ΚΕΕΛΠΝΟ δημοσίευσε δελτίο τύπου, σύμφωνα με το οποίο αναφερόταν ότι σε ελέγχους που διενεργήθηκαν σε οίκους ανοχής στην περιοχή της Αθήνας εντοπίστηκε εργαζόμενη ήταν HIV οροθετική και προέτρυνε τους επισκέπτες αυτού να επικοινωνήσουν με τις κατάλληλες υπηρεσίες. Συγχρόνως η ΕΛ.ΑΣ. στην επίσημη ιστοσελίδα της ανάρτησε τα ονόματα και τις φωτογραφίες οροθετικών εκδιδομένων. Εν συνεχεία ο Εισαγγελέας Πρωτοδικών Αθηνών με διατάξεις του παρήγγειλε την δημοσιοποίηση στοιχείων οροθετικών εκδιδομένων, με βάση το σκεπτικό ότι η δημοσιοποίηση των φωτογραφιών θα προστατευτεί το κοινωνικό σύνολο και θα πραγματοποιηθεί ευχερέστερα η αξιώση της πολιτείας για τον κολασμό των αδικημάτων υπο την μορφή της αποκάλυψης της τυχόν τελέσεως εκ μέρους των κατηγορουμένων ομοίων πράξεων.

4.3.1. Η προστασία Προσωπικών Δεδομένων στην κρίνόμενη υπόθεση

Συμφώνα με τα αρ. 24 παρ. 5 του Ν.2472/1997, οι διατάξεις των άρθρων 11, 12, 13 και 19 παρ. 1 σχετικά με τις αρμοδιότητες της Αρχής δεν εφαρμόζονται στο ποινικό μητρώο και στα υπηρεσιακά αρχεία που τηρούν οι αρμόδιες δικαστικές αρχές για την εξυπηρέτηση αναγκών της ποινικής δικαιοσύνης. Δεν μπορεί η αρχή να ασκήσει τις αρμοδιότητες της ως προς τις δικαστικές αρχές, όταν ενεργούν στο πλαίσιο της λειτουργίας της ποινικής δικαιοσύνης, αλλά οι ενέργειες τους πρέπει να είναι σύμφωνες με τις αρχές της νομιμότητας, του σκοπού, της ακρίβειας και της αναλογικότητας. Βασική επιδίωξη του νομοθέτη ήταν η αφαίρεση масών από τους εγκληματίες¹⁴⁷ κρίνοντας ότι η προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στον τομέα της διακριβώσεως των εγκλημάτων καθίσταται κοινωνικώς μη αποδεκτή πολυτέλεια¹⁴⁸. Η εξαίρεση αυτή προκύπτει και από το αρ. 3 παρ. 2 της Οδηγίας 95/45.

¹⁴⁷ Βλ. Σωτήριο Χατζηγάκη, Πρακτικά Βουλής, Συνεδρίαση ΝΓ, 14 Δεκεμβρίου 2007.

¹⁴⁸ Βλ. Έκθεση Συμβουλίου της Επικρατείας (υπόθεση καμερών) σε αιτήσεις ακυρώσεως της αποφάσεως της ΑΠΔΠΧ 58/2005 από τον Υπουργό Δημοσίας Τάξεως και τη Δημοκρατική Συσπειρώση για τις λαϊκές ελευθερίες και την αλληλεγγύη.

4.3.2. Τα απειλούμενα συνταγματικά αγαθά

Το δικαίωμα στην υγεία παρουσιάζεται στο Ελληνικό Σύνταγμα με δύο όψεις, ως ατομικό (αρ.5 παρ.5 εδ.α Σ) και κοινωνικό (αρ.21 παρ.3 Σ) δικαίωμα. Υπό την πρώτη όψη εκφράζεται η αποχή του κράτους ή οποιοδήποτε άλλου κρατικού ή δημόσιου υποκειμένου από οποιαδήποτε συμπεριφορά ικανή να προσβάλλει τη σωματική και ψυχική ευεξία ή από κάθε ενέργεια που περιορίζει την ευχέρεια αυτοκαθορισμού του ατόμου σε θέματα που αφορούν στην προσωπική του υγεία¹⁴⁹. Ως κοινωνικό δικαίωμα κατοχυρώνεται στο αρ. 21 παρ 3 Σ, σύμφωνα με το οποίο το Κράτος οφείλει να μεριμνά για την υγεία των πολιτών. Υποδηλώνεται μία κρατική υποχρέωση καθολικής προστασίας της υγείας όλων ανεξαιρέτως των πολιτών με αποκλειστικό κριτήριο την ανάγκη παροχής υγειονομικής φροντίδας. Στην περίπτωση HIV/AIDS έγκειται στην υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει όλα εκείνα τα μέτρα αφενός για την πρόληψη και αφετέρου για την περίθαλψη της φορείας HIV/AIDS. Με οποιαδήποτε μορφή και να εκφραστεί το δικαίωμα στην υγεία δικαιολογεί την δράση του κράτους για τη παρεμπόδιση της εξαπλώσεως της φορείας του HIV/AIDS, με απαραίτητη προϋπόθεση της υπάρξη επιστημονικής τεκμηρίωσης ότι προάγεται η δημόσια υγεία και δεν παρακωλυεί αυτή.

Οι πληροφορίες για την υγεία ενός προσώπου τοποθετούνται στον πυρήνα του ιδιωτικού βίου¹⁵⁰ και για τον λόγο αυτό, τα δεδομένα υγείας κατατάσσονται στον σκληρό πυρήνα των προσωπικών δεδομένων, που αποκαλούνται ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Στο πλαίσιο της υγείας η προστασία της ιδιωτικότητας του ασθενούς εξασφαλίζεται μέσω της υποχρέωσης τηρήσεως του ιατρικού απορρήτου εκ μέρους των επαγγελματιών υγείας. Συνδέεται άμεσα με την υποχρέωση της εμπιστευτικότητας, την υποχρέωση να μην κοινοποιείται σε τρίτους πληροφορία, η οποία χαρακτηρίζεται από τα άτομα , τα οποία αφορά, ως εμπιστευτική. Η αξίωση αυτή έγκειται στην αυτονομία του προσώπου, αφού η αποκάλυψη πληροφοριών που τα άτομα θεωρούν μυστικές μπορεί να οδηγήσει σε διακινδύνευση των συμφερόντων τους, σε πιθανές διακρίσεις και στιγματισμό τους, κατ' επέκταση περιορισμό των επιλογών τους. Το ιατρικό απόρρητο δεν έρχεται σε σύγκρουση με

¹⁴⁹ Αρ. <<δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων ως μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας σε μία εθελουφλούσα κοινωνία>> της Φερενίκης Παναγοπούλου- Κουτνατζή δημ. Εφημ. ΔΔ 4/2012 σελ 460 επ.

¹⁵⁰ Βλ Λίλιαν Μήτρου, Προσωπικά δεδομένα, ιδιωτικότητα και απόρρητο.

την προστασία της δημόσιας υγείας, αλλά πολλές περιπτώσεις συνεπικουρεί αυτή, υπό την έννοια ότι εάν το άτομο γνωρίζει ότι η φορεία του θα δημοσιοποιηθεί, θα αποφύγει τη χρήση υπηρεσιών υγείας, δεν θα μάθει εγκαίρως την φορεία του και, συνεπώς δεν θα λάβει προληπτικά μέτρα αποτροπής περαιτέρω διαδόσεως της νόσου¹⁵¹. Αν γίνει δεκτό ότι η δημοσιοποίηση των οροθετικών εκδιδομένων συντελεί στην προαγωγή της δημόσιας υγείας, τότε σε αυτή θα προσέφερε και η δημοσιοποίηση των ονομάτων των χρηστών που επισκέφτηκαν τους οικούς ανοχής και κατόπιν ελέγχου βρέθηκαν οροθετικοί. Δεν πρέπει να παραγνωρίζεται ότι και οι τελευταίοι αποτελούν κίνδυνο για την δημόσια υγεία.

4.3.3. Η σύγκρουση Συνταγματικών Αγαθών

Με την δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων γυναικών δημιουργείται μία προβληματική, από την μία πλευρά υπάρχει η προστασία της δημόσιας ασφάλειας μέσω της προστασίας και εξασφάλισης της δημόσιας υγείας και από την άλλη το ιατρικό απόρρητο. Η σύγκρουση των δύο αντιτιθέμενων συνταγματικών αγαθών θα αρθεί μέσω της «αριστοτελικής ορθής σχέσης προς τι, η συμμετρία, ο προσήκων λόγος, η ισότης λόφων, το ακριβές μέσον και η αναλογική αρμονία στις δικαικές σχέσεις και καταστάσεις¹⁵²».

Όπως αναφέρεται ο εξεταζόμενος αν υποψιαζεται την ενδεχόμενη αποκάλυψη της φορείας του, θα αρνηθεί να εξετασθεί και να λάβει πρόσθετα μέτρα προστασίας της υγείας του ίδιου και της κοινωνίας. Ως εκ τούτου, η αποκάλυψη των ονομάτων των οροθετικών εκδιδομένων δεν αποτελεί μέτρο κατάλληλο για την προαγωγή της δημόσιας υγείας και αποτυγχάνει ως μη κατάλληλο μέτρο για την προαγωγή της δημόσιας υγείας στο πρώτο μόλις στάδιο της αρχής της αναλογικότητας (έλεγχος καταλληλότητας), δεδομένου ότι στέκεται τροχοπέδη στην προστασία της δημόσιας υγείας και δεν συνεπικουρεί αυτή¹⁵³.

---

¹⁵¹ Βλ. Fereniki Panagopoulou-Koutnatzi, Legal, ethical and policy issues in partner notification in the case of HIV/AIDS N, RHDI 2004, σελ. 465.

¹⁵² Βλ. Δήμητρα Κοντογιώργα, Σημεία εργασίας επί της αρχής της αναλογικότητας εξ αφορμής της αποφάσεως 2112/1984 του ΣΤΕ.

¹⁵³ Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., <<Η δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων ως μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας σε μία εθελουφλούσα κοινωνία >> Εφημ.ΔΔ 4/2012 σελ 467.

Ηπιότερα μέτρα θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν μεγαλύτερη προστασία στον τομέα της δημόσιας υγείας. Πρώτον το ίδιο το κράτος μπορεί μέσω της γενικότερης προληπτικής τακτικής του στο τομέα της υγείας, να προσκαλεί σε δωρεάν έλεγχο όλους του χρήστες οίκων ανοχής, εξασφαλίζοντας ένα πολύ ευρύτερο πλαίσιο ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο. Εν συνεχεία μπορεί να ληφθεί το μέτρο της διπλής ποινικοποίησης της χρήσεως υπηρεσιών οίκων ανοχής χωρίς προφυλάξεις. Θα ισχύει και για τους επισκέπτες και για τις ίδιες τις εκδιδόμενες.

4.3.4. Σύντομη κριτική

Η δημοσιοποίηση των οροθετικών εκδιδόμενων αποτελεί τροχοπέδη στην προστασία της δημόσιας υγείας, δεδομένου ότι υπονομεύει το κλίμα εμπιστοσύνης και εχεμύθειας, και απομακρύνει τον ασθενή από την χρήση υπηρεσιών υγείας και την σωστή θεραπεία και πρόληψη των περαιτέρω επιπλοκών και λοιμώξεων.

4.4. Ποινική Δίκη και Προσωπικά Δεδομένα

Με το άρθρο 8§1 του Ν. 3635/2007 προστέθηκε η περίπτωση (β) στην εξαίρεση του άρθρου 3 του Ν. 2472/1997, σύμφωνα με αυτή, οι διατάξεις του Νόμου 2472/1997 δεν ισχύουν για την επεξεργασία προσωπικού χαρακτήρα, η οποία πραγματοποιείται από δικαστικές εισαγγελικές αρχές και τις υπηρεσίες που ενεργούν υπό άμεση εποπτεία τους στο πλαίσιο της απονομής δικαιοσύνης με σκοπό την βεβαίωση κακουργημάτων και πλημμελημάτων που τελούνται με δόλο¹⁵⁴. Όπως προκύπτει από την αιτιολογική έκθεση της τροπολογίας και τη γραμματική διατύπωση, η νέα διάταξη αποσκοπεί να εξαιρέσει της εφαρμογής του Νόμου μόνο τους τομείς την ποινικής δικαιοσύνης, ως εκ τούτου αναφέρεται μόνο σε δικαστικές-εισαγγελικές αρχές. Ο σκοπός βεβαίωσης εγκλημάτων πραγματοποιείται στο πλαίσιο της απονομής ποινικής δικαιοσύνης και συγκεκριμένα κατά το στάδιο

---

¹⁵⁴ ΑΡΜΑΜΕΝΤΟΣ Παναγιώτης- ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλης, ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ Ερμηνεία κατ' άρθρο, Οι τροποποιήσεις του Ν. 2472/1997 από τους Ν.3471/2006 και Ν.3625/2007, σελ.32, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

της προδικασίας (προανάκριση- κύρια ανάκριση – προκαταρκτικής εξέτασης και της αστυνομικής προανάκρισης)¹⁵⁵.

4.4.1. Δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων σε περιπτώσεις ποινικών διώξεων ή καταδίκων

Η δυνατότητα δημοσιοποίησης δεδομένων αναφέρεται σε περιπτώσεις εγκλημάτων κατά ζωής, προσωπικής ελευθερίας, οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής, παραβάσεων νομοθεσίας περί ναρκωτικών και τα εγκλήματα εκείνα που τελούνται σε βάρος ανήλικων θυμάτων. Η διάταξη του εισαγγελέα για την δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων θα πρέπει να είναι ειδικά και εμπεριστατωμένα αιτιολογημένη, χωρίς μια απλή αναπαραγωγή του νόμου¹⁵⁶. Οι σκοποί που εξυπηρετούνται με την δημοσιοποίηση είναι η προστασία του κοινωνικού συνόλου, των ανήλικων, των ευάλωτων ή ανίσχυρων πληθυσμιακών ομάδων.

4.4.2. Ζητήματα Συνταγματικότητας

Τα ζητήματα συνταγματικότητας του μέτρου σχετίζονται με την αναλογικότητα του μέτρου, αφενός για την προστασία προσωπικών δεδομένων και αφετέρου για την «ευχερέστερη πραγμάτωση της αξίωσης της Πολιτείας για τον κολασμό των παραπάνω αδικημάτων». Δηλαδή στην περίπτωση που κάποιος έχει καταδικαστεί, επιτρέπεται στην πολιτεία να τιμωρήσει τον δράστη με μία επιπρόσθετη ποινικού τύπου κύρωση, την δημόσια διαπόμπευση του. Με την αοριστία της διατύπωσης προβλέπεται κύρωση η οποία μπορεί να έχει καταχρηστικές επιπτώσεις για το άτομο (υποβάθμιση της υπόληψης) και έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τα άρθρα

---

¹⁵⁵ ΑΡΜΑΜΕΝΤΟΣ Παναγιώτης- ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλης, ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ Ερμηνεία κατ' άρθρο, Οι τροποποιήσεις του Ν 2472/1997 από τους Ν 3471/2006 και 3625/2007, σελ.34, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

¹⁵⁶ Κατά εφαρμογή του αρ. 2 στοιχείο β, εδ. β του Νόμου έχουν εκδοθεί από την Εισαγγελία Πρωτοδικών Αθηνών οι υπ' αριθ. 1/26-2-2008, 2/26-2-2008, 3/26-2008 διατάξεις που αφορούν τη δημοσιοποίηση στοιχείων κατηγορούμενων που εμπλέκονται σε υποθέσεις παιδικής πορνογραφίας. Οι διατάξεις αυτές εξαντλούνται στην παράθεση σχετικών νομικών διατάξεων χωρίς την αναφορά ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας

2§1, αρ. 5§1, αρ 5α, αρ. 7§1, αρ. 8§1, αρ. 9^α, αρ. 26 και βεβαίως με την αρχή της αναλογικότητας.

Η συνταγματική κατοχύρωση της αρχής της αναλογικότητας της προστασίας προσωπικών δεδομένων στα άρθρα 25 παρ 1 και 9Α του Συντάγματος αντίστοιχα, υποχρεώνουν τον εισαγγελικό λειτουργό τα προσωπικά δεδομένα να έχουν συλλεχθεί με θεμιτό και νόμιμο τρόπο και για καθορισμένους και σαφείς και νόμιμους σκοπούς (τα δεδομένα να είναι συναφή, πρόσφορά και όχι περισσότερα από όσα κάθε φορά απαιτούνται ενόψει των σκοπών της δημοσιοποίησης).

4.4.3. Η Πρακτική Εναρμόνιση της Δημοσιοποίησης με την Συνταγματική Προστασία Προσωπικών Δεδομένων

Η δημοσιοποίηση προσωπικών δεδομένων που αφορούν τις ποινικές διώξεις πρέπει να γίνεται μόνο στην περίπτωση που το διωκόμενο πρόσωπο δεν έχει ακόμα συλληφθεί ή παραδοθεί στις αρχές. Θα πρέπει να συντρέχει η περίπτωση του συγκεκριμένου σοβαρού και επαπειλούμενου κινδύνου, όπως επιβάλλεται από την Σύσταση 15 για την χρήση προσωπικών δεδομένων στο αστυνομικό τομέα. Ειδικά όσον αφορά την δημοσιοποίηση των ποινικών καταδικών, θα πρέπει να επιτρέπεται σε απολύτως εξαιρετικές περιπτώσεις και μόνον στο πλαίσιο της νέας ποινικής δίωξης ώστε να εξυπηρετηθεί ο νέος σκοπός της σύλληψης. Αντίθετα ύστερα από την έκτιση της ποινής και χωρίς νέα υποτροπή, αν υπάρξει εκ νέου δημοσιοποίηση των στοιχείων του προσώπου, δημοσιοποιείται το πρόσωπο που έχει τελέσει ένα αδίκημα, επιβάλλεται έτσι μια νέα δεύτερη ιδιότυπη «κύρωση», δηλαδή ο κοινωνικός στιγματισμός του δράστη, ο οποίος έρχεται σε αντίθεση με τον νομικό μας πολιτισμό και για αυτό το λόγο θα πρέπει να απαγορεύεται απολύτως. Σε κάθε περίπτωση, ο εισαγγελικός λειτουργός σεβόμενος τα οριζόμενα στα άρθρα 101, 9Α Συντάγματος και τις διατάξεις του Ν.2472/1997 θα ήταν προτιμότερο να υποβάλλει σχετικό ερώτημα στην Αρχή για την συμβατότητα της ενδεχόμενης δημοσιοποίησης με την προστασία προσωπικών δεδομένων. Αυτή η προσπάθεια εξισορρόπησης εναπόκειται στην κατά συνείδηση εφαρμογή του νόμου από τους εισαγγελικούς λειτουργούς και αποτελεί ένα *de facto* τρόπο εφαρμογής της νέας διάταξης χωρίς να τραυματίζονται οι συνταγματικές επιταγές¹⁵⁷.

---

¹⁵⁷ ΑΡΜΑΜΕΝΤΟΣ Παναγιώτης- ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ Βασίλης, ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ Ερμηνεία κατ' άρθρο, Οι τροποποιήσεις του Ν 2472/1997 από τους Ν 3471/2006 και 3625/2007, σελ.20-32, εκδ. Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη.

4.5. Το DNA ως Αποδεικτικό Στοιχείο στην Ποινική Νομοθεσία και Δίκη στη Χώρα της Ελλάδος

4.5.1 Το DNA (δεσοξυριβονουκλεϊκό οξύ) ως Βιομετρικό Χαρακτηριστικό

Το DNA βρίσκεται στον πυρήνα των κυττάρων του κάθε ατόμου. Είναι μοναδικό για κάθε άτομο, με την εξαίρεση των πανομοιότυπων διδύμων που μοιράζονται το ίδιο DNA. Συνοδεύει τον άνθρωπο από τη στιγμή της γεννήσεώς του μέχρι το θάνατό του παραμένοντας αναλλοίωτο, σε αντίθεση με τα δακτυλικά αποτυπώματα που αλλοιώνονται ή και εξαφανίζονται από τη χειρωνακτική εργασία, επεμβάσεις ή ασθένειες¹⁵⁸.

Ένα από τα σημαντικότερα ζητήματα που σχετίζονται με τη δημιουργία βάσεων δεδομένων DNA είναι το γεγονός ότι τα γενετικά δεδομένα που προέρχονται από δείγματα DNA (γενετικούς τόπους) μπορούν να αποκαλύψουν - όχι άμεσα κατά τη φάση της συλλογής - πληροφορίες σχετικά με την κατάσταση της υγείας, την προδιάθεση για ασθένειες ή την εθνοτική καταγωγή.

Περαιτέρω, αξίζει να σημειωθεί ότι η πρώτη ύλη επί της οποίας γίνονται οι γενετικές αναλύσεις μπορεί εύκολα να διασπείρεται στο περιβάλλον χωρίς καν το άτομο να το αντιλαμβάνεται, και να μεταφέρεται στον τόπο του εγκλήματος με σκοπό τον αποπροσανατολισμό των ερευνών ή την ενοχοποίηση ή απενοχοποίηση συγκεκριμένων ατόμων. Με τον τρόπο αυτό, οι γενετικές πληροφορίες μπορεί να οδηγήσουν στην αντιμετώπιση ατόμων ως μη ισότιμων μελών της κοινωνίας βάσει γενετικών διακρίσεων και γενετικού στιγματισμού¹⁵⁹.

Για το λόγο αυτό, η δημιουργία βάσεων δεδομένων DNA ενέχει σημαντικό κίνδυνο για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Η εξέταση του DNA συγκεκριμένου προσώπου, ώστε να διακριβωθεί η συμμετοχή του σε συγκεκριμένες εγκληματικές πράξεις ή και η συγκρότηση ειδικής τράπεζας όπου θα καταχωρίζεται το γενετικό αποτύπωμα ήδη καταδικασθέντων προσώπων μπορεί να γίνουν αποδεκτά υπό την προϋπόθεση της ειδικής νομοθετικής ρυθμίσεως που

---

¹⁵⁸ Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., Βιομετρικές μέθοδοι και προστασία ιδιωτικότητας: Σκέψεις με αφορμή την απόφαση ΔΕΕ Michael Schwarz κατά κρατιδίου Bochum, ΔιΜΕΕ 4/2013, Έτος 10°, σελ. 485.

¹⁵⁹ όπως παραπάνω Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., (2013)

προβλέπει μείζονες ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις.

Ηδη το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) έχει αναγνωρίσει την επεξεργασία του γενετικού υλικού ως έναν από τους θεμιτούς περιορισμούς της πληροφοριακής αυτοδιαθέσεως του ατόμου. Βάσει της Συνθήκης Prüm, γνωστής και ως “Schengen III”, προβλέπεται η διακρατική συνεργασία για την άμεση πρόσβαση των κρατικών αρχών κάθε κράτους – μέλους σε όλες τις εθνικές βάσεις δεδομένων DNA και δακτυλικών αποτυπωμάτων με σκοπό τη διερεύνηση και καταστολή εγκλημάτων¹⁶⁰.

Επίσης, βάση της Αποφάσεως 2008/615/ΔΕΥ του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, *«σχετικά με την αναβάθμιση της διασυνοριακής συνεργασίας, ιδίως όσον αφορά την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του διασυνοριακού εγκλήματος»*, με την οποία ολοκληρώθηκε η μεταφορά της Συνθήκης του Prüm στο κοινοτικό κεκτημένο και τέθηκε η νομική βάση για τη δημιουργία του μεγαλύτερου πανευρωπαϊκού δικτύου βάσεων δεδομένων των αστυνομικών αρχών, κάθε κράτος μέλος δεν δικαιούται απλώς, αλλά υποχρεούται πλέον να δημιουργήσει αρχεία DNA για τη διεύρυνση αξιόποινων πράξεων, ενώ έχει επιπλέον την υποχρέωση να παρέχει πρόσβαση στα άλλα κράτη μέλη για την αυτοματοποιημένη αναζήτηση γενετικών αποτυπωμάτων¹⁶¹.

Με την εν λόγω Απόφαση η χώρα μας ανέλαβε διεθνείς δεσμεύσεις αναφορικά με την υποχρέωση συστάσεως εθνικών αυτοματοποιημένων αρχείων DNA και τη μέσω αυτής διευκόλυνση της διασυνοριακής ανταλλαγής πληροφοριών για την πρόληψη και διερεύνηση αξιόποινων πράξεων¹⁶².

---

¹⁶⁰ όπως παραπάνω Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., (2013)

¹⁶¹ όπως παραπάνω Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., (2013)

¹⁶² όπως παραπάνω Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., (2013)

4.5.2 Το DNA ως Αποδεικτικό Στοιχείο σε Νομοθετικές Περιπτώσεις

Με τον αντιπρομοκρατικό νόμο Σταθόπουλου, για πρώτη φορά έγινε λόγος στη ελληνική έννομη τάξη για μια ποινικο-οικονομική διάταξη, το 200Α ΚΠΔ το οποίο προβλέπει τη λήψη και συλλογή γενετικού υλικού ως ένα είδος πραγματογνωμοσύνης. Η διάταξη αναφέρει σχετικά στοιχεία για το Άρθρο 200Α και την Ανάλυση DNA ως εξής¹⁶³.

Αν υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ότι κάποιος έχει τελέσει κάποιο κακούργημα ή πλημμέλημα, τιμωρείται με ποινή φυλάκισης για τρεις μήνες και έτσι οι διωκτικές αρχές υποχρεωτικά πρέπει να λάβουν γενετικό υλικό του δεοξυριβονουκλεϊκό οξύ και ανάλυσή του για να διαπιστωθεί η ταυτότητα του δράστη. Η ανάλυση περιορίζεται στα δεδομένα τα οποία είναι απολύτως αναγκαία και η όλη διεργασία εκτελείται σε κρατικό ή πανεπιστημιακό εργαστήριο. Την ανάλυση αυτή δικαιούται να ζητήσει ο ίδιος ο κατηγορούμενος για την υπεράσπισή του.

Παρ' όλα αυτά, τα προβλήματα είναι πολλά. Έχει παρατηρηθεί ότι η διάταξη 200Α ΚΠΔ, αν και έχει νομοθετικές τροποποιήσεις, τα τελευταία δέκα χρόνια δεν διαθέτει κάποια κανονιστική καθαρότητα ή κάποια δογματική στερεότητα ή ακόμα και κάποια δικαιοκρατική ευστάθεια. Από νομικής άποψης αν και η διάταξη έχει ενταχθεί οργανικά στο νόμο, το πεδίο εφαρμογής της είναι ευρύτερου σκοπού.

Την ίδια στιγμή ο νομοθέτης φαίνεται ότι έχει επιλέξει τα αυστηρότερα πλαίσια. Οι όποιες αλλαγές είναι άμεσες. Η λήψη γενετικού υλικού πλέον είναι υποχρεωτική για ταυτοποίηση υπόπτων σε ένα μεγάλο φάσμα εγκλημάτων με τον όρο να τηρούνται αυστηρά τα οικονομικά δεδομένα και η αρχή της αναλογικότητας¹⁶⁴. Τα συνταγματικά δικαστήρια έχουν κρίνει ότι το μέτρο λήψης γενετικών αποτυπωμάτων είναι συνταγματικό δικαίωμα, αφού τηρείται η αρχή της αναλογικότητας.

---

¹⁶³ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

¹⁶⁴ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

Την ίδια στιγμή με το σχέδιο αναδιάρθρωσης της ελληνικής αστυνομίας, δημιουργείται και η Εθνική Εγκληματολογική Υπηρεσία με την αποστολή και τη τήρηση του Εθνικού Αρχείου γενετικών και δακτυλικών αποτυπωμάτων σε συμμόρφωση για τις επιταγές της Απόφασης Prum. Η διάταξη παρόλα αυτά 200ΑΚΠΔ, δημιουργεί και άλλα θέματα.

Αρχικά διευρύνεται έπειτα από τροποποίησή της και ο κύκλος ατόμων αλλά και ο κύκλος εγκλημάτων για τα οποία μπορεί να γίνει η ανάλυση γύρω από σχετικά κακουργήματα και πλημμελήματα. Την ίδια στιγμή, η αρχειοθέτηση γενετικού υλικού και αποτυπωμάτων μπορεί να είναι χρήσιμα για ταυτοποίηση του δράστη σε κάποια τρέχουσα ποινική διαδικασία αλλά και για την εξιχνίαση άλλων εγκλημάτων μελλοντικών ή τελεσθέντων.

Παρόλα αυτά ο εθνικός νομοθέτης γνωρίζει πλέον την επεξεργασία προσωπικών στοιχείων σε πλαίσιο ποινικής διαδικασίας και εφαρμόζει την ισχύουσα νομοθεσία. Άλλωστε η σχετική νομολογία του ΕΔΔΑ, είναι περιοριστική σε θέματα ανεξάρτητης εποπτείας και η ανάθεσή της μπορεί να γίνει σε κάθε φορέα που φέρει εκέγγυα προσωπικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας.

Η αντίθετη άποψη υποστηρίζει ότι κάποια θέματα δημιουργούνται γύρω από τη συνταγματικότητα λόγω αποκατάστασης της αρμόδιας ΑΠΔΠΧ από εισαγγελική αρχή. Η ίδια έχει γνωμοδοτήσει σχετικά διπλά. Αρχικά το 2001 κατά τη νομοπαρασκευαστική διαδικασία του Ν. 2928/2001, η Αρχή έκρινε ότι οι γενετικές αναλύσεις έχουν σημαντικό ρόλο για ταυτοποίηση δραστών και θυμάτων και πρέπει να διεξάγονται με σαβασμό¹⁶⁵.

Έτσι περιορίζονται στο κωδικοποιημένο τμήμα του DNA για το συγκεκριμένο σκοπό. Πρέπει να τελείται μόνο για εξαντλητικά ποινικά αδικήματα και μόνο αν υπάρχουν αποχρώσεις και ενδείξεις και όχι προληπτικά. Η Αρχή είχε γνωμοδοτήσει ότι η σχετική διαδικασία πρέπει να τελείται κάτω από δικαστικές εγγυήσεις λόγω της σπουδαιότητας από το Συμβούλιο Εφετών.

Πρέπει επίσης να προβλέπεται και η καταστροφή του ληφθέντος υλικού έπειτα από τη σχετική ταυτοποίηση. Τα μέτρα ασφαλείας των στοιχείων αυτών, είναι ωστόσο απαραίτητα. Άλλωστε η Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής με Γνωμοδότηση το 2001, συγκλίνει σε πολλά στοιχεία σε ότι αφορά το θέμα της συναίνεσης του

---

¹⁶⁵ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

υπόπτου, ότι η πιο κατάλληλη λύση είναι όχι η βία αλλά η ελεύθερη διαξαγωγή συμπερασμάτων από το δικαστή.

Οκτώ χρόνια μετά με Γνωμοδότηση 2/2009, η ΑΠΔΧ επανήλθε στο ίδιο θέμα. Σε αυτή τη Γνωμοδότηση τα βασικά θέματα προβλήθηκαν γύρω από την αναλογικότητα του μέτρου. Η Αρχή έκανε αναφορά υπέρ του περιορισμού ή της κλιμάκωσης καταλόγου εγκλημάτων, ανάλογα τη χρήση γενετικής ανάλυσης. Επίσης υπέρ μιας ρύθμισης γενικευμένης αλλά και για τη διατήρηση σε αθωωθέντα και καταδικασθέντα ανήλικα κα ενήλικα άτομα, όπου έγινε αναφορά.

Η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων είναι υποχρεωτική για τη λήψη γενετικού υλικού και συνιστά νομική έννοια με περίπλοκη κρίση και κάτι τέτοιο χρήζει ερμηνείας από δικαστικό λειτουργό. Άλλωστε η εποπτεία γενετικού υλικού και του αρχείου τους, ανατίθεται σε εισαγγελέα εφετών. Το θέμα τη συναίνεσης του υπόπτου είναι διαφορετικό στη συγκεκριμένη λήψη.

Προβλέπεται η υποχρεωτική λήψη γενετικού υλικού χωρίς τη συναίνεση υπόπτων αλλά και χωρίς να θίγει τη αξία κάποιου. Ο εξαναγκασμός έχει μια πιο επιεική εκδοχή στο γεγονός ότι ακόμα και μια απλή τρίχα είναι αρκετή για γενετικό υλικό. Δεν χρειάζεται καμία συναίνεση και στη αλλοδαπή. Τόσο το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο όσο και οι Συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών, είναι σύμφωνα με τέτοιες λήψεις χωρίς ο ύποπτος να συναινεί.

Η αντίθετη άποψη ισχύει ότι ο άμεσος με βία και ο έμμεσος εξαναγκασμός είναι αντισυνταγματικός. Στο πιο ειδικό θέμα του εξαναγκασμού για τη λήψη γενετικού υλικού, όπου ο ΑΠ έχει εκδόσει τη σχετική Γνωμοδότηση 15/2011. Ο Αντισεισαγγελέας Κονταξής είναι υπέρ της συνταγματικότητας άσκησης αναγκαίας βίας για τη συγκεκριμένη λήψη. Καταρίπτει τους ισχυρισμούς της ΑΠΔΠΧ για το περριτό και αδόκιμο της υποχρεωτικότητας και υποστηρίζει ότι η ρήτρα της υποχρεωτικότητας περιέχει, τόσο τη λογική όσο και τη νομική αναγκαιότητα και τη δια βίου εκτέλεση απόφασης των διωκτικών αρχών χωρίς βία αλλά όχι σε βασανιστήρια¹⁶⁶.

---

¹⁶⁶ όπως παραπάνω, Τσιφτσόγλου Α., (2015)

4.6. Δεδομένα Υγείας σε συνάρτηση με την απονομή δικαιοσύνης

4.6.1. Χορήγηση Εγγράφων για Δικαστική Χρήση

Αρχικά στο πλαίσιο της ποινικής δίκης (στάδιο προκαταρκτικής εξέτασης-προανάκρισης- ανάκρισης και πριν την άσκηση ποινικής δίωξης) η αρχή έχει αποφανθεί ότι όταν τα αιτούμενα έγγραφα βρίσκονται στον φάκελο της προκαταρκτικής εξέτασεως ή της σχηματισθείσας δικογραφίας, δεν έχει αρμοδιότητα να επιληφθεί της επεξεργασίας των προσωπικών δεδομένων, διότι ο ύποπτος όπως και ο κατηγορούμενος αντίστοιχα, έχει δικαίωμα, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην διάταξη αρ. 31 παρ 2 εδ. δ του ΚΠΔ, να λάβει γνώση όλων των στοιχείων του φακέλου της υποθέσεως¹⁶⁷.

Στο τομέα της δικαστικής συμπαράστασης, η Αρχή έχει εγκρίνει άδεια κατόπιν αιτήσεων νοσηλευτικών ιδρυμάτων για την χορήγηση ιατρικών πιστοποιητικών που αφορούν καταστάσεις υγείας ασθενών σε τρίτα πρόσωπα προκειμένου τα τελευταία να υποστηρίξουν τις αιτήσεις που έχουν καταθέσει ενώπιον αρμόδιων δικαστηρίων για την υποβολή των ασθενών σε δικαστική συμπαράσταση όπως ορίζεται στο αρ. 1666 επ. ΑΚ¹⁶⁸.

Αρκετές είναι οι αιτήσεις υπευθύνων επεξεργασίας για χορήγηση ιατρικών βεβαιώσεων σε εργοδότες. Ως εκ τούτου, η Αρχή παρέχει άδεια σε νοσηλευτικά ιδρύματα να χορηγήσουν ιατρικά πιστοποιητικά σχετικά με την υγεία του ασθενούς σε εργοδότες, φυσικά και νομικά πρόσωπα, προκειμένου οι τελευταίοι να αντικρούσουν ασκηθείσα σε βάρος τους αγωγή αποζημιώσεως συνέπεια εργατικού ατυχήματος¹⁶⁹.

Συγχρόνως πολλές είναι οι αιτήσεις νοσηλευτικών ιδρυμάτων σχετικά με την χορήγηση δεδομένων υγείας σε ασφαλιστικές εταιρείες. Ειδικότερα με την απόφαση 89/2014 η Αρχή παρείχε άδεια σε νοσηλευτικό ίδρυμα προκειμένου να χορηγήσει δεδομένα υγείας σε ασφαλιστική εταιρεία για δικαστική χρήση ενώ, με την απόφαση 90/2014, η Αρχή παρείχε άδεια σε νοσηλευτικό ίδρυμα να χορηγήσει σε

¹⁶⁷ Βλ. ΑΠΔΠΧ Απόφαση 155/2014 και 7/2014.

¹⁶⁸ Βλ. ΑΠΔΠΧ Αποφάσεις 3/2014, 28/2014, 36/2014, 47/2014, 60/2014, 66/2014, 129/2014.

¹⁶⁹ Βλ. ΑΠΔΠΧ Αποφάσεις 46/25014, 147/2014, 183/2014.

ασφαλιστική εταιρεία δεδομένα υγείας για την εκπλήρωση του σκοπού και τη λειτουργία της ασφαλιστικής συμβάσεως¹⁷⁰.

4.6.2. Αντι Επιλόγου

Το ιατρικό απόρρητο δεν είναι απόλυτο και σε περιπτώσεις συγκρούσεως του με άλλα αγαθά η ενδεχόμενη χορήγηση δεδομένων υγείας σε έχοντες έννομο συμφέρον τρίτους σταθμίζεται εκ μέρους της Αρχής και των αρμόδιων δικαστηρίων. Η διαβίβαση δεδομένων υγείας σε τρίτους συνιστά προβλεπόμενη νομοθετικά διαδικασία, η οποία αποτελεί και μία από τις βασικές αρμοδιότητες της ΑΠΔΠΧ. Η συνεχής κατάθεση αιτήσεων από φορείς υγείας στην Αρχή, δυσχεραίνει το έργο της τελευταίας, και προτιμότερο θα ήταν η πρόβλεψη περί χορήγησης γενικής άδειας στα νοσοκομεία, στην οποία θα ετίθεντο διεξοδικά οι όροι χορηγήσεως δεδομένων υγείας.

---

¹⁷⁰ Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ. Χορήγηση δεδομένων υγείας με άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα: μία θεσμική αποτίμηση, σελ. 765 Εφημ. ΔΔ 6/2015.

5. Προστασία του ατόμου έναντι της επεξεργασίας προσωπικών του δεδομένων από φορείς του Δημοσίου

5.1. Δικαιώματα του πολίτη- Υποχρεώσεις του Δημοσίου σύμφωνα με το ν.2472/1997.

Ο Ν.2472/1997, εξειδικεύοντας τις αξιώσεις του γενικού δικαίου της προσωπικότητας (άρθρο 5 παρ. 1 Σ και άρθρα 57-60 ΑΚ) εξοπλίζει το υποκείμενο των δεδομένων με ένα πλέγμα δικαιωμάτων αυτοπροστασίας σύμφωνα με τα άρθρα 11, 12, 13 και 14. Από την γραμματική διατύπωση των ανωτέρω διατάξεων στις οποίες γίνεται λόγος γενικά για «υπεύθυνο επεξεργασίας» και ειδικά στο άρθρο 14 για «διοικητική αρχή» και «νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου» συνάγεται το συμπέρασμα ότι τα δικαιώματα που θεσπίζονται με αυτές τις διατάξεις δεσμεύουν και τις δημόσιες αρχές όταν αυτές προβαίνουν σε επεξεργασία προσωπικών δεδομένων.

Κατά το στάδιο της συλλογής των προσωπικών δεδομένων, η δημόσια αρχή οφείλει να ενημερώσει το υποκείμενο για την σκοπούμενη επεξεργασία (άρθρ.11 Ν.2472/1997), πληροφορώντας το για τα στοιχεία της επεξεργασίας, όπως αυτά αναφέρονται στην παρ.1 του άρθρου 11 Ν.2472/1997. Επίσης, σε οποιοδήποτε στάδιο της επεξεργασίας, εφόσον ζητηθεί από το υποκείμενο και κατόπιν έγγραφης απάντησης, θα πρέπει να του παρέχει πρόσβαση στα δεδομένα που αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας (άρθρο 12 Ν.2472/1997). Επίσης, η δημόσια αρχή, οφείλει να απαντήσει εγγράφως στις επίσης έγγραφες αντιρρήσεις του υποκειμένου (άρθρο 13). Τέταρτο δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων που θεμελιώνει ο Ν.2472/1997 στο άρθρο 14 είναι το δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας, σύμφωνα με το οποίο, το υποκείμενο μπορεί με αίτηση του στο αρμόδιο δικαστήριο να ζητήσει *«την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογή πράξης ή απόφασης που το θίγει την οποία έχει λάβει διοικητική αρχή ή νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου.....με αυτοματοποιημένη επεξεργασία στοιχείων εφόσον η επεξεργασία αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του και ιδίως της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του, της αξιοπιστίας του και της εν γένει συμπεριφοράς του»*.

5.2.Περιορισμοί στο δικαίωμα προστασίας από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων για λόγους δημοσίου συμφέροντος.

Α) Περιορισμός του δικαιώματος πληροφόρησης του υποκειμένου των δεδομένων

Απόρροια της αρχής της διαφάνειας που διέπει το δίκαιο προστασίας προσωπικών δεδομένων είναι το δικαίωμα πληροφόρησης του υποκειμένου από τον υπεύθυνο επεξεργασίας. Το δικαίωμα πληροφόρησης βρίσκεται συνταγματικό θεμέλιο στα άρθρα 9Α και 5Α Σ. Ειδικά, όταν το δικαίωμα ασκείται ενώπιον της Διοίκησης βρίσκεται συνταγματικό θεμέλιο στα άρθρα 10 παρ. 1 και 3 Σ και κατά περίπτωση στο άρθρο 20 Σ¹⁷¹. Εκδηλώσεις αυτού του δικαιώματος αποτελούν το δικαίωμα ενημέρωσης (άρθρο 11 Ν.2472/1997) και το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου (άρθρο 12 Ν.2472/1997) στα προσωπικά του δεδομένα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας¹⁷². Το δικαίωμα πρόσβασης κατοχυρώνεται ρητά και στο άρθρο 8 παρ. 2 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης σύμφωνα με το οποίο «κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να έχει πρόσβαση στα συλλεγμένα δεδομένα που το αφορούν»¹⁷³.

Η υποχρέωση ενημέρωσης του υποκειμένου που βαρύνει τον υπεύθυνο επεξεργασίας δεν εξαρτάται ούτε από την άσκηση εκ μέρους του πρώτου του αντίστοιχου δικαιώματος αλλά βαρύνει πάντοτε το Δημόσιο¹⁷⁴, ούτε από την ύπαρξη συγκατάθεσης ή συνδρομής του υποκειμένου στη συλλογή των δεδομένων (άρθρο 1 παρ.1 Καν.Πραξ. 1/1999 ΑΠΔΠΧ). Το περιεχόμενο του δικαιώματος ενημέρωσης του υποκειμένου αναλύεται στην Καν.Πράξ. 1/1999 της ΑΠΔΠΧ. Απ'την άλλη, η δημόσια αρχή δεν έχει υποχρέωση να παράσχει αυτεπαγγέλτως πρόσβαση στο υποκείμενο των δεδομένων χωρίς αίτηση του ιδίου. Επίσης, πρέπει να τονιστεί ότι η υποχρέωση πρόσβασης δεν εκπληρώνεται με παροχή φυσικής πρόσβασης στο αρχείο (π.χ επίσκεψη στο χώρο που γίνεται η επεξεργασία και έλεγχος της

¹⁷¹ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.340.

¹⁷² Βλ. Κ.Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.88.

¹⁷³ Με την ενσωμάτωση του Χάρτη στη Συνθήκη για τη θέσπιση του Ευρωσυντάγματος, το δικαίωμα πρόσβασης, πρόκειται να αποκτήσει συνταγματική ισχύ στα πλαίσια της ευρωπαϊκής έννομης τάξης.

¹⁷⁴ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.341.

επεξεργασίας από το υποκείμενο) αλλά θα πρέπει να συνοδεύεται και από έγγραφη απάντηση¹⁷⁵.

Συνήθως, στα πλαίσια της δημόσιας δράσης, το κράτος επεξεργάζεται προσωπικά δεδομένα που αφορούν μεγάλο αριθμό πολιτών, γεγονός που καθιστά την εκπλήρωση της υποχρέωσης ενημέρωσης εκ μέρους του δυσχερή. Στην περίπτωση αυτή, και κατόπιν άδειας της Αρχής, η ενημέρωση των πολιτών μπορεί να γίνει διά του τύπου, σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 3 Ν.2472/1997 και το άρθρο 3 παρ. 3 Καν.Πρ. 1/1999 ΑΠΔΠΧ¹⁷⁶. Σχετική είναι η ΑΠΔΠΧ 92/2002 που αφορούσε αίτημα για παροχή άδειας στο Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών, το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και το Υπουργείο Οικονομικών για διασύνδεση των αρχείων τους η οποία συνιστά μορφή επεξεργασίας σύμφωνα με το Ν.2472/1997. Τα προσωπικά δεδομένα που θα αποτελούσαν αντικείμενο επεξεργασίας αφορούσαν μεγάλο αριθμό πολιτών (κάτοχοι οχημάτων, πολίτες που είχαν καταβάλει τέλη κυκλοφορίας, φορολογούμενοι) και η Αρχή έδωσε άδεια η ενημέρωση των πολιτών-υποκειμένων να γίνει δια του τύπου, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 3 Καν.Πρ. 1/1999 ΑΠΔΠΧ. Αυτονόητο είναι ότι η ενημέρωση δια του τύπου θα πρέπει να είναι ουσιαστική και όχι πλασματική ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου, όπως στην περίπτωση της απευθείας ατομικής ενημέρωσης του¹⁷⁷.

Εφόσον προσωπικά δεδομένα περιέχονται σε διοικητικά έγγραφα δημιουργούνται ζητήματα συρροής του δικαιώματος πρόσβασης του άρθρου 12 Ν.2472/1997 με το άρθρο 5 ΚΔΔιαδ¹⁷⁸. Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμο να προβούμε στην εξής διάκριση. Όταν το διοικητικό έγγραφο περιέχει προσωπικά δεδομένα του ίδιου του

¹⁷⁵ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ.,σελ.317

¹⁷⁶ Η ΑΠΔΠΧ 408/1998 εξειδικεύει την έννοια μεγάλος αριθμός υποκειμένων διευκρινίζοντας στο άρθρ. 1 ότι «υπεύθυνοι επεξεργασίας αρχείων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και υπόχρεοι σε ενημέρωση σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 3, Ν. 2472/1997 μπορούν να ενημερώνουν διά του τύπου τα υποκείμενα σε επεξεργασία άτομα , όταν ο αριθμός των ατόμων αυτών είναι ίσος ή υπέρτερος των χιλίων (1.000)». Η ίδια απόφαση ρυθμίζει τις παραμέτρους που πρέπει να διέπουν την δημοσίευση, όπως σε πόσες εφημερίδες πρέπει να γίνει δημοσίευση της επεξεργασίας (άρθρο 3), το τίτλο της δημοσίευσης (άρθρο 4) και την υποβολή φωτοαντιγράφων των δημοσιεύσεων στην ΑΠΔΠΧ (άρθρο 5).

¹⁷⁷ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ.,σελ.337.

¹⁷⁸ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ.,σελ.342.

διοικουμένου που αιτείται την πρόσβαση σε αυτό, τότε δεν υπάρχει αντίθεση μεταξύ του άρθρου 12 Ν.2472/1997 και του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ. Συνεπώς, η Διοίκηση υποχρεούται να ικανοποιήσει εγγράφως το δικαίωμα πρόσβασης του διοικουμένου, σύμφωνα με το άρθρο 12 Ν.2472/1997 αλλά και να του παρέχει τη δυνατότητα για λήψη αντιγράφου ή επιτόπια μελέτη στου εγγράφου στο κατάστημα της υπηρεσίας, σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 4 ΚΔΔιαδ. Όταν ο διοικούμενος ζητά να έχει πρόσβαση σε διοικητικό έγγραφο με προσωπικά δεδομένων τρίτου δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 12 Ν.2472/1997 καθώς φορέας του δικαιώματος πρόσβασης είναι μόνο το υποκείμενο των δεδομένων (*«τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα που τον αφορούν»*). Βέβαια στην τελευταία αυτή περίπτωση τίθεται το ζήτημα της σχέσης του άρθρου 5 ΚΔΔιαδ και του Ν.2472/1997 που εξετάσθηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης.

Σύμφωνα με την παρ. 4 του άρθρου 11 και την παρ. 5 του άρθρου 12 του Ν.2472/1997 η υποχρέωση ενημέρωσης και παροχής πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα που αποτελούν αντικείμενο επεξεργασίας μπορεί να αρθεί, εν όλω ή εν μέρει, όταν η επεξεργασία γίνεται *«για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων»*. Παρατηρούμε πως ο έλληνας νομοθέτης δεν εισήγαγε όλους του λόγους δημοσίου συμφέροντος που απαριθμούνται από τον κοινοτικό νομοθέτη στο άρθρο 13 της οδηγίας 95/46/ΕΚ¹⁷⁹ αλλά περιοριστικά εισήγαγε απόκλιση από την υποχρέωση πληροφόρησης που βαρύνει το δημόσιο ως υπεύθυνο επεξεργασίας μόνο στις περιπτώσεις προστασίας της δημόσιας ασφάλειας και της διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Οι περιπτώσεις αυτές δικαιολογούν και κατά το άρθρο 19 παρ. 5 Ν.2472/1997 την απαγόρευση πρόσβασης στα αρχεία που τηρούνται από την Αρχή. Βέβαια, ακόμα και να συντρέχει κάποια από τις δύο περιπτώσεις άρσης της υποχρέωσης πρόσβασης, ο Πρόεδρος της ΑΠΔΠΧ ή ο αναπληρωτής του πρέπει να προβαίνουν σε όλες τις απαραίτητες ενέργειες και να έχουν ελεύθερη πρόσβαση

---

¹⁷⁹ Σύμφωνα με το άρθρο 13 παρ. 1 της οδηγίας 95/46/ΕΚ τα κράτη μέλη μπορούν με νομοθετικές ρυθμίσεις να περιορίζουν μεταξύ άλλων τα δικαιώματα-υποχρεώσεις ενημέρωσης και πρόσβασης για την διαφύλαξη της ασφάλειας του κράτους, της άμυνας, της δημόσιας ασφάλειας, την αντιμετώπιση ποινικών παραβάσεων ή παραβάσεων κανόνων επαγγελματικής δεοντολογίας, την εξυπηρέτηση σημαντικού χρηματοοικονομικού συμφέροντος του κράτους ή της ΕΕ, τον έλεγχο καθηκόντων που συνδέονται με δημόσια εξουσία ή την προστασία των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων ή των ελευθεριών άλλων προσώπων.

στο αρχείο (άρθρο 12 παρ. 5 εδ. β' Ν.2472/1997). Στο γερμανικό Ομοσπονδιακό Νόμο Προστασίας Δεδομένων (BDSG) ως λόγος άρσης της υποχρέωσης της δημόσιας αρχής για προηγούμενη ενημέρωση είναι επίσης η ενημέρωση του υποκειμένου από άλλη πηγή και η υπέρμετρη δαπάνη που συνεπάγεται η ενημέρωση των υποκειμένων.

Όπως αναλύσαμε σε προηγούμενη ενότητα ως λόγοι εθνικής άμυνας νοούνται η ασφάλεια του κράτους, η άμυνα και η δημόσια ασφάλεια¹⁸⁰. Ο νομοθέτης του Ν.2472/1997 χρησιμοποιεί την έννοια της δημόσιας ασφάλειας και στα άρθρα 11 παρ. 4 και 12 παρ. 5 του Ν.2472/1997 για να εισάγει άλλους δύο περιορισμούς στο δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων. Βέβαια, σύμφωνα με την ΑΠΔΠΧ σκοπός των ανωτέρω διατάξεων δεν είναι η εξαίρεση όλων των επεξεργασιών που διεξάγει το Δημόσιο οι οποίες εντάσσονται στο πλαίσιο της προστασίας της εθνικής ασφάλειας αλλά μόνον αυτών που μπορούν έστω και έμμεσα να τη βλάψουν, όπως προκύπτει και από το γράμμα των σχετικών διατάξεων (*«μπορεί να αρθεί εν όλω ή εν μέρει»*)¹⁸¹. Έτσι η Αρχή, σε προσφυγή Έλληνα πολίτη, μετά από άρνηση του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης να του παρέχει πρόσβαση στα προσωπικά του δεδομένα που τηρούσε στα αρχεία του επικαλούμενο λόγους εθνικής ασφάλειας, αποφάσισε μερικά την υποχρέωση του Υπουργείου προς πληροφόρηση του προσφεύγοντος και του επέτρεψε την πρόσβαση στα προσωπικά του δεδομένα.

Με τον όρο «ιδιαίτερα σοβαρά εγκλήματα» ο έλληνας νομοθέτης δεν περιορίζει την εξαίρεση των ανωτέρω διατάξεων σε συγκεκριμένες κατηγορίες εγκλημάτων αλλά εναποθέτει στην κρίση της Αρχής την εκτίμηση της σοβαρότητας μιας εγκληματικής πράξης. Έτσι στην ΑΠΔΠΧ 113/2001 ως σοβαρά εγκλήματα που δικαιολογούν άρση της υποχρέωσης πληροφόρησης του υποκειμένου είναι «η διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, το οργανωμένο λαθρεμπόριο (Ν.2343/95, π.δ 218/96, π.δ 154/97)». Η διακρίβωση τέλεσης των συγκεκριμένων κατηγοριών εγκλημάτων δικαιολόγησε, σύμφωνα με τη συγκεκριμένη απόφαση της Αρχής, την άρση της υποχρέωσης του ΣΔΟΕ να ενημερώσει και να παράσχει πρόσβαση στα υποκείμενα των δεδομένων (κρατούμενοι φυλακών) όταν επεξεργάζεται δεδομένα σχετικά με πληρωμές τους

¹⁸⁰ Βλ. Ι.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ236-237.

¹⁸¹ Ετήσια Έκθεση 1999 της ΑΠΔΠΧ, σελ 36.

προς δικηγόρους. Η συλλογή προσωπικών δεδομένων καλύπτεται με απόρρητο μόνο κατά το στάδιο της διακρίβωσης των ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων, δηλαδή μόνο κατά το στάδιο της αστυνομικής προανάκρισης, της προκαταρκτικής εξέτασης, της προανακριτικής έρευνας αλλά και τις τυχόν ιδιωτικής έρευνας εκ μέρους των πολιτών¹⁸². Μετά το πέρας του σταδίου της διακρίβωσης δεν υπάρχει νομικό έρεισμα για την προστασία του απορρήτου της συλλογής προσωπικών δεδομένων και το υποκείμενο ανακτά το δικαίωμα ενημέρωσής του¹⁸³.

Η άρση των υποχρεώσεων των άρθρων 11 και 12 Ν.2472/1997 δεν γίνεται *ex lege*, δηλαδή αυτοδικαίως, αλλά απαιτείται άδεια της Αρχής¹⁸⁴. Έτσι το Δημόσιο δεν μπορεί να επικαλεστεί λόγους εθνικής ασφάλειας ή διακρίβωσης ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων και να παραλείψει την υποχρέωση πληροφόρησης του υποκειμένου χωρίς να υπάρχει προς τούτο άδεια της Αρχής. Απ' την άλλη, η ΑΠΔΠΧ δεν δεσμεύεται αλλά έχει διακριτική ευχέρεια, σύμφωνα με το γράμμα του νόμου («μπορεί») να αποφανθεί υπέρ της άρσης των υποχρεώσεων της δημόσιας αρχής να πληροφορήσει το υποκείμενο (ενημέρωση και παροχή πρόσβασης) και με γνώμονα πάντα την αρχή «εν αμφιβολία υπέρ του υποκειμένου» που διέπει το δικαίο προστασίας προσωπικών δεδομένων¹⁸⁵. Βέβαια, σε επείγουσες περιπτώσεις, η άρση της υποχρέωσης ενημέρωσης μπορεί να γίνει με «*προσωρινή, άμεσα εκτελεστή απόφαση του Προέδρου*» της ΑΠΔΠΧ (άρθρο 11 παρ. 4 εδ. β' Ν.2472/1997).

Σύμφωνα με τη θεωρία, η εξουσία αυτή του Προέδρου της Αρχής ασκείται κατά δέσμια αρμοδιότητα και ως εκ τούτου, όταν ο Πρόεδρος διαγνώσει το επείγον της κατάστασης και την συνδρομή ενός εκ των λόγων άρσης της υποχρέωσης ενημέρωσης οφείλει να εκδώσει σχετική απόφαση. Σε περίπτωση παράλειψης του Προέδρου να εκδώσει σχετική απόφαση παρόλο που πληρούνται οι προϋποθέσεις

---

¹⁸² Επιχείρημα που προκύπτει από το άρθρ. 40 παρ. 1 και 275 παρ. 1 Κ.Π.Δ. σύμφωνα με τα οποία ακόμα και ιδιώτες, στις περιπτώσεις που προβλέπεται από το νόμο, έχουν υποχρέωση αν αντιληφθούν οι ίδιοι αξιόποινη πράξη αυτεπάγγελα διωκόμενη να την αναγγείλουν στον εισαγγελέα πλημμελειοδικών ή σε οποιοδήποτε ανακριτικό υπάλληλο και έχουν δικαίωμα να συλλάβουν δράστη αυτόφωρου κακουργήματος ή πλημμελήματος.

¹⁸³ Βλ. Π. Αρμαμέντου-Β. Σωτηρόπουλου, *όπ.παρ.*, σελ. 330.

¹⁸⁴ Βλ. Π. Αρμαμέντου-Β. Σωτηρόπουλου, *όπ.παρ.*, σελ. 328-329.

¹⁸⁵ Βλ. Π. Αρμαμέντου-Β. Σωτηρόπουλου, *όπ.παρ.*, σελ. 356.

του νόμου υπάρχει αρνητική υπέρβαση εξουσίας ενώ αν εκδώσει σχετική απόφαση χωρίς να πληρούνται οι προϋποθέσεις υπάρχει θετική υπέρβαση εξουσίας¹⁸⁶.

Η προσωπική και λειτουργική ανεξαρτησία του Προέδρου της ΑΠΔΠΧ και του αναπληρωτή του τους ανάγει σε φορείς παροχής θεσμικών εγγυήσεων για την εθνική ασφάλεια και την διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων ενώ ταυτόχρονα η ρύθμιση παρέχει μια ασφαλιστική δικλείδα στην προστασία του υποκειμένου των δεδομένων¹⁸⁷. Όμως στην θεωρία, έχουν διατυπωθεί προβληματισμοί ως προς την συνταγματικότητα αυτής της ρύθμισης. Συγκεκριμένα, υποστηρίζεται ότι η αρμοδιότητα της Αρχής ή του Προέδρου της να άρει την υποχρέωση πληροφόρησης του υποκειμένου για τους δύο αυτούς λόγους δημόσιου συμφέροντος, βρίσκεται σε ένταση με τη συνταγματική προστασία του απόρρητου της επικοινωνίας (άρθρο 19 Σ), με τη διάταξη του άρθρου 48 παρ.1 Σ που αφορά το δικαίο της ανάγκης και συνιστά περίπτωση αποκέντρωσης της εξουσίας του Προέδρου της Δημοκρατίας να αναστέλλει τα δικαιώματα του ιδιωτικού βίου και του απόρρητου των επικοινωνιών σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης αλλά και με το επίσης συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα ακρόασης του υποκειμένου¹⁸⁸.

Β) Αυξημένη ποινική απαξία της παράνομης επεξεργασίας που θέτει σε κίνδυνο το δημοκρατικό πολίτευμα και την εθνική ασφάλεια

Στην παρ. 7 του άρθρου 22 Ν.2472/1997 τυποποιείται μια διακεκριμένη μορφή των ποινικών αδικημάτων των παρ. 1 έως 5 του ίδιου άρθρου. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη «αν από τις πράξεις των παρ.1 έως και 5 του παρόντος άρθρου προκλήθηκε κίνδυνος για την ελεύθερη λειτουργία του δημοκρατικού πολιτεύματος ή για την εθνική ασφάλεια, επιβάλλεται κάθειρξη και χρηματική ποινή τουλάχιστον πέντε εκατομμυρίων (5.000.000) δραχμών έως δέκα εκατομμυρίων (10.000.000) δραχμών». Κατά συνέπεια, τα πλημμελήματα των παρ. 1 έως 5 μετατρέπονται σε κακουργήματα εφόσον από την τέλεση τους προκαλείται έστω κίνδυνος για το δημοκρατικό πολίτευμα ή την ασφάλεια του κράτους. Ο νομοθέτης του

¹⁸⁶ Βλ.Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.331.

¹⁸⁷ Βλ.Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.356.

¹⁸⁸ Βλ.Κ.Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.88.

N.2472/1997 αξιολογεί ότι τα έννομα αγαθά του δημοκρατικού πολιτεύματος και της εθνικής ασφάλειας χρήζουν αυξημένης προστασίας και επιφυλάσσει βαρύτερη ποινή σε όποιον κατά την παράβαση των διατάξεων περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων τα θέτει σε κίνδυνο.

Γ) Αστική Ευθύνη του Δημοσίου σε περίπτωση παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Μολονότι ο Ν.2472/1997 στο άρθρο 2 στοιχ. ζ', η' και θ' εντάσσει στην έννοια του υπεύθυνου, του εκτελούντα την επεξεργασία και του τρίτου οποιαδήποτε «δημόσια αρχή ή υπηρεσία»¹⁸⁹, στο άρθρο 23 του ίδιου νόμου αυτοί οι φορείς εξαιρούνται από τον κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων για τις αστικές αξιώσεις της αποζημίωσης και της χρηματικής ικανοποίησης σε περίπτωση παράβασης του παρόντος νόμου¹⁹⁰ καθώς, σύμφωνα με το γράμμα της διάταξης, μόνο «φυσικό πρόσωπο ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου, που κατά παράβαση του παρόντος νόμου προκαλεί περιουσιακή βλάβη, υποχρεούται σε πλήρη αποζημίωση. Αν προκάλεσε ηθική βλάβη, υποχρεούται σε χρηματική ικανοποίηση».

Από τη γραμματική διατύπωση του άρθρου 23 παρ. 1 Ν.2472/1997 παρατηρούμε πως η ρύθμιση της εν λόγω διάταξης είναι ευρεία ως προς το κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων προσώπων καθώς επεκτείνει την ευθύνη σε κάθε πρόσωπο που ενεργεί κατά παράβαση του νόμου ανεξάρτητα αν έχει την ιδιότητα του υπεύθυνου επεξεργασίας¹⁹¹, σε αντίθεση με το ταυτάριθμο άρθρο της οδ. 95/46/ΕΚ που προβλέπει δικαίωμα αποκατάστασης της ζημίας μόνο κατά του

---

¹⁸⁹ Βλ. άρθρο 2 στοιχ. δ' όπου αναφέρονται οι όροι «Δημόσιο» και «νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου».

¹⁹⁰ Βλ. Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.520.

¹⁹¹Βλ.Ι. Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ. 282, όπου αναφέρεται ότι η διάταξη του άρθρ. 23 είναι ευρεία και «όσον αφορά τον κύκλο των δικαιούχων αποζημίωσης, για τους οποίους δεν προβλέπεται κανένας περιορισμός» καθώς δικαιούχος μπορεί να είναι οποιοδήποτε πρόσωπο που κατά παράβαση των διατάξεων του Ν.2472/1997 έχει υποστεί περιουσιακή ή ηθική βλάβη. Βέβαια, κατά κύριο λόγο θιγόμενο πρόσωπο από την παράβαση των διατάξεων του Ν.2472/1997 θα είναι το υποκείμενο των δεδομένων, ενώ η περίπτωση που κάποιος άλλος υφίσταται βλάβη από παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τρίτου είναι μάλλον σπάνια.

υπεύθυνου επεξεργασίας αποκλείοντας την ευθύνη τρίτων¹⁹². Από την άλλη, είναι στενή καθώς αποκλείονται από το κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων τα ν.π.δ.δ.

Κατά συνέπεια, εφόσον η αστική ευθύνη του Δημοσίου ή άλλων ν.π.δ.δ. και των οργάνων τους, για παραβιάσεις των υποχρεώσεων τους που θεσπίζει η νομοθεσία περί προστασίας των προσωπικών δεδομένων δεν μπορεί να θεμελιωθεί στην διάταξη του άρθρου 23 Ν.2472/1997, θα διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 105επ ΕισΝΑΚ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του ΑΚ για την προστασία της προσωπικότητας (Αρ. 57, 59 ΑΚ) και τις αδικοπραξίες (Αρ. 919, 932 επ. ΑΚ)¹⁹³.

Η εξαίρεση του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ. από τη ρυθμιστική εμβέλεια του άρθρου 23 του Ν.2472/1997, οδηγεί σε μία αδικαιολόγητη διχοτόμηση της «λειτουργικής» από την «οργανική» διοίκηση, με δεδομένο ότι πολλά ν.π.ι.δ. είναι φορείς του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ως εκ τούτου είναι άδικη για τα πρόσωπα που μετέχουν στη δημόσια διοίκηση δυνάμει του λειτουργικού κριτηρίου. Το γεγονός ότι τα ν.π.ι.δ. που ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα¹⁹⁴ δεν εξαιρούνται από τον κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων με βάση το γράμμα του άρθρου 23 παρ.1 του Ν.2472/1997, έχει ως συνέπεια στην ειδική αστική ευθύνη του άρθρου 23 του Ν.2472/1997 να περιλαμβάνεται ένα τμήμα της ευθύνης του Δημοσίου¹⁹⁵.

¹⁹² Βλ. Κ.Χριστοδούλου, όπ.παρ.,σελ.107.

¹⁹³ Βλ.Ι.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ.288.

¹⁹⁴ Ν.π.ι.δ. που ανήκουν στον ευρύτερο δημόσιο τομέα είναι σύμφωνα με το άρθρ. 2 ν.3021/2002 («Περιορισμοί στη σύναψη δημοσίων συμβάσεων με πρόσωπα που δραστηριοποιούνται ή συμμετέχουν σε επιχειρήσεις μέσων ενημέρωσης και άλλες διατάξεις»): α. τα ν.π.ι.δ. που υπάγονται στο άρθρο 1 του ν. 2414/1996 (ΦΕΚ 135 Α') είτε η διοίκησή τους διορίζεται από το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου, β) οι τράπεζες στις οποίες ο πρόεδρος του διοικητικού συμβουλίου ή ο διοικητής τους διορίζονται ύστερα από τη διατύπωση γνώμης της Βουλής, σύμφωνα με το άρθρο 49Α του Κανονισμού της, γ) τα ν.π.ι.δ. και οι ενώσεις προσώπων τα οποία επιχορηγούνται, τακτικώς ή εκτάκτως, από το Δημόσιο ή άλλο νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και η επιχορήγηση αυτή υπερβαίνει το πενήντα τοις εκατό (50%) των ετήσιων εσόδων τους κατά το εκάστοτε προηγούμενο έτος και δ) τα ν.π.ι.δ. που ιδρύονται από τα νομικά πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις α' έως ε' της παρούσας παραγράφου ή αποτελούν συνδεδεμένη με αυτά εταιρεία κατά την έννοια του άρθρου 42Ε του κ.ν. 2190/1920, καθώς και οι συνδεδεμένες με τις εταιρείες αυτές άλλες εταιρείες.

¹⁹⁵ Βλ.Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.554.

Επίσης, η εξαίρεση του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ. από το κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων σύμφωνα με το άρθρα 23 του Ν.2472/1997 θίγει τα αποζημιωτικά δικαιώματα των δικαιούχων κατά τρόπο που αντίκειται στα άρθρα 9Α και 17 παρ. 1 Σ καθώς όταν ο παραβάτης ανήκει στην «οργανική» διοίκηση ο δικαιούχος χάνει το δικαίωμά του σε μια *minimum* χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, εφόσον ο εναγόμενος δεν ανταποδείξει αμέλεια, δικαίωμα που θα το είχε στην περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 23 παρ. 2 εδ. α' Ν.2472/1997¹⁹⁶. Για την άμβλυνση αυτής της αντισυνταγματικότητας προτείνεται η ερμηνεία των γενικών διατάξεων για την ευθύνη του Δημοσίου υπό το φώς των ευεργετικών για τους δικαιούχους αποζημιώσεων διατάξεων του άρθρου 23¹⁹⁷ του νόμου.

Η εξαίρεση των ν.π.δ.δ. από το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 23 Ν.2472/1997 πέραν του ότι δεν συμβαδίζει με τις υπόλοιπες διατάξεις του Νόμου (καθώς όπως προείπαμε το Δημόσιο και τα ν.π.δ.δ. θεωρούνται υπεύθυνοι επεξεργασίας) και το πνεύμα του, δεν βρίσκει έρεισμα ούτε και στο αντίστοιχο κοινοτικό κείμενο. Η οδηγία 95/46/ΕΚ στο ταυτάριθμο άρθρο δεν διακρίνει μεταξύ ν.π.ι.δ. και ν.π.δ.δ. αλλά κάνει λόγο για «υπεύθυνο επεξεργασίας» ως υπόχρεο προς αποζημίωση. Όμως ο εθνικός νομοθέτης, παρεκκλίνοντας από τον κοινοτικό, στην εισηγητική έκθεση του νόμου, διευκρινίζει πως «*η αστική ευθύνη του Δημοσίου, των νομικών προσώπων δημοσίου δικαίου και των οργάνων τους ρυθμίζεται από τις γενικές διατάξεις*»¹⁹⁸.

Σύμφωνα με το άρθρ. 105 ΕισΝΑΚ, το Δημόσιο ευθύνεται σε αποζημίωση για τις παράνομες πράξεις των οργάνων του, όταν οι πράξεις ή παραλείψεις αυτές τελούνται κατά την ενάσκηση της υπηρεσίας που τους έχει ανατεθεί, ή κατά κατάχρηση αυτής, που υπάρχει όταν η ζημιογόνος πράξη τελέσθηκε καθ' υπέρβαση των ανατεθέντων καθηκόντων ή επ' ευκαιρία ή εξ αφορμής της υπηρεσίας, αλλά κατά παράβαση των διαταγών που δόθηκαν στα όργανα αυτά, και τελούν σε εσωτερική συνάφεια προς την εκτέλεση της υπηρεσίας τους¹⁹⁹.

---

¹⁹⁶ Βλ.Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου,όπ.παρ., σελ.555.

¹⁹⁷ Βλ.Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου, όπ.παρ., σελ.556.

¹⁹⁸ Απ' την άλλη, η διατύπωση της §1 του άρθρου 23 («Φυσικό ή νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου») επιτρέπει την παθητική νομιμοποίηση και έναντι άλλων πέραν του υπευθύνου επεξεργασίας προσώπων, όπως ο εκτελών την επεξεργασία, τρίτος ή και κάποιος άλλος που παρ'ανόμως προέβη σε επεξεργασία και προκάλεσε ζημία.

¹⁹⁹ ΑΠ 1114/1986, 161/1987, 255/1993.

Προϋποθέσεις της ευθύνης του κράτους και των άλλων ν.π.δ.δ από παράνομη επεξεργασία προσωπικών δεδομένων από όργανα τους είναι η πράξη ή η παράλειψη: α) να προήλθε από όργανα του κράτους ή άλλου ν.π.δ.δ., β) να ανήκει στην περιοχή της κυριαρχικής διοίκησης, γ) να έγινε κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας, δ) να παραβαίνει τις διατάξεις του Ν.2472/1997, ε) να παραβαίνει διάταξη που δεν έχει τεθεί για χάριν του δημοσίου συμφέροντος και στ) να προκλήθηκε²⁰⁰ ζημία²⁰¹.

Η αστική ευθύνη του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ., σε περίπτωση παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων από τα όργανά τους, παρουσιάζει διαφορές με εκείνη των ιδιωτών ή ν.π.ι.δ. η οποία θεμελιώνεται στο άρθρο 23 Ν.2472/1997. Η ευθύνη του άρθρου 23 Ν.2472/1997 είναι νόθος αντικειμενική, ήτοι αντικειμενική με ανεστραμμένο το βάρος απόδειξης της υπαιτιότητας του ζημιώσαντος. Αυτό δεν προκύπτει με σαφήνεια από το γράμμα της διάταξης του άρθρου 23 αλλά συνάγεται από την ερμηνεία του υπό το φώς της αντίστοιχης κοινοτικής ρύθμισης του άρθρου 23 παρ. 2 οδ. 95/46/ΕΚ, η οποία προβλέπει ότι «ο υπεύθυνος επεξεργασίας μπορεί να απαλλαγεί της ευθύνης αυτής, εν μέρει ή εν όλω, εάν αποδείξει ότι δεν ευθύνεται για το ζημιογόνο γεγονός». Το ίδιο συμπέρασμα προκύπτει και από την ρητή διαμόρφωση της ευθύνης για ηθική βλάβη σε νόθο αντικειμενική καθώς σύμφωνα με την παρ. 2 του άρθρου 23 του Νόμου τεκμαίρεται ότι ο υπεύθυνος ενάγων βαρύνεται με δόλο²⁰². Αντίθετα με το Ν.2472/1997, η ευθύνη του Δημοσίου και των άλλων ν.π.δ.δ. σύμφωνα με τα άρθρα 105 επ. ΕισΝΑΚ είναι γνήσια αντικειμενική, δηλαδή ανεξάρτητη από την ύπαρξη υπαιτιότητας του οργάνου που έχει προβεί στην παράνομη και ζημιογόνο πράξη ή υλική ενέργεια επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων.

Όπως προκύπτει από τις διατάξεις των άρθρων 105 ΕισΝΑΚ σε συνδυασμό με τα άρθρα 298-299 ΑΚ και 932 ΑΚ, ο θιγόμενος από επεξεργασία των προσωπικών του

---

²⁰⁰ Η τελευταία αυτή προϋπόθεση θεμελίωσης της ευθύνης του Δημοσίου μεταφράζεται σε αιτιώδη σύνδεσμο μεταξύ παρανομίας της πράξεως ή παραλείψεως των οργάνων αυτού και του ζημιογόνου αποτελέσματος, για τη διαπίστωση του οποίου, όταν πρόκειται περί αρνητικού διαφέροντος (διαφυγόν κέρδος), δεν απαιτείται πλήρης απόδειξη, αλλά αρκεί η κατά τη συνήθη πορεία των πραγμάτων πιθανολόγηση της προσδοκίας του κέρδους (ΔΕφΑθ 4590/2003, ΣτΕ 289/1995).

²⁰¹ Βλ.Ι.Ιγγλεζάκη, όπ.παρ., σελ.288.

²⁰² Βλ.Κ.Χριστοδούλου, όπ.παρ., σελ.111.

δεδομένων πολίτης μπορεί να αξιώσει από το ν.π.δ.δ. να αποκαταστήσει όχι μόνο την θετική και αποθετική ζημία αλλά και την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω της επεξεργασίας προσωπικών του δεδομένων από όργανα του δεύτερου, δεδομένου ότι πρόκειται για αδικοπραξία.

Η θεμελίωση της ευθύνης του Δημοσίου και γενικά των ν.π.δ.δ. για χρηματική ικανοποίηση λόγω παράνομης επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων στις διατάξεις του ΑΚ παρουσιάζει διαφορές με την αντίστοιχη του άρθρου 23 του Ν.2472/1997. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 932 ΑΚ το δικαστήριο έχει διακριτική ευχέρεια να επιδικάσει χρηματική ικανοποίηση («μπορεί να επιδικάσει») ενώ σύμφωνα με το άρθρο 23 παρ. 1 του Ν.2472/1997 το δικαστήριο οφείλει («υποχρεούται») να επιδικάσει χρηματική ικανοποίηση.

Σύμφωνα, τέλος, με το άρθρο 105 ΕισΝΑΚ, το Δημόσιο δεν ευθύνεται όταν η πράξη του οργάνου του έγινε κατά παράβαση διάταξης που αφορά αμέσως και αποκλειστικώς το δημόσιο συμφέρον. Όμως η εξαίρεση αυτή του άρθρ.105 ΕισΝΑΚ έρχεται σε αντίθεση με την κοινοτική ρύθμιση του άρθρου 23 οδ. 95/46/ΕΚ που θεμελιώνει ανεπιφύλακτη ευθύνη του Δημοσίου σε όλες τις περιπτώσεις που ως υπεύθυνος επεξεργασίας παραβιάζει τις διατάξεις περί προστασίας προσωπικών δεδομένων. Η αντίθεση αυτή θεραπεύεται με την υπερίσχυση του κοινοτικού κανόνα έναντι του άρθρου 105 ΕισΝΑΚ (28 παρ.1 Σ). Βέβαια, ο ανωτέρω προβληματισμός καθίσταται ήσσονος σημασίας αν ληφθεί υπόψη ότι οι διατάξεις του Ν.2472/1997 (και της αντίστοιχης κοινοτικής οδηγίας 95/46/ΕΚ) έχουν τεθεί υπέρ της προάσπισης του ατομικού δικαιώματος προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και όχι υπέρ του γενικού δημόσιου συμφέροντος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: Ο Νέος Κανονισμός

6.1. Ιστορική Αναδρομή

Η ραγδαία τεχνολογική εξέλιξη, η παγκοσμιοποίηση, η πρόσβαση στο διαδίκτυο με την χρήση κινητών τερματικών συσκευών, τα κοινωνικά δίκτυα που πολλαπλασιάζονται, οι υπηρεσίες υπολογιστικών νεφών και εν γένει η χρήση του διαδικτύου στο πλαίσιο τόσο των προσωπικών, όσο και επαγγελματικών δραστηριοτήτων και συμπεριφορών που οδηγούν στην δημιουργία δεξαμενών προσωπικών δεδομένων, η παγκοσμιοποίηση καθώς και η διαβίβαση και ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ διαφορετικών κρατών, κατέστησαν την οδηγία 95/46/ΕΚ για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα ξεπερασμένη.

Οι εξελίξεις αυτές απαιτούν ένα ισχυρό και πιο συνεκτικό πλαίσιο προστασίας των δεδομένων στην Ένωση, υποστηριζόμενο από αυστηρή εφαρμογή της νομοθεσίας δεδομένου ότι είναι σημαντικό να δημιουργηθεί μία αναγκαία, εναρμονισμένη και ενιαία προσέγγιση της προστασίας των προσωπικών δεδομένων του ατόμου.

Η καινοτομία του νέου νομικού πλαισίου προστασίας δεδομένων είναι ότι, μετά από πολλές συζητήσεις, το κοινοβούλιο της Ε.Ε. αποφάσισε ότι το νέο πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής ζωής θα δημιουργηθεί τη μορφή κανονισμού και όχι οδηγίας. Ωστόσο, παρά την ανάγκη τοπικής νομοθεσίας, είναι πιθανό να υπάρξουν διαφορές ως προς τον τρόπο με τον οποίο ο κανονισμός ερμηνεύεται και επιβάλλεται σε διάφορα κράτη μέλη.

Εκτός από την ανάγκη για ένα κοινό πλαίσιο προστασίας της ιδιωτικής ζωής, η Ε.Ε. στέλνει ένα ισχυρό μήνυμα σχετικά με τη δέσμευσή της για την προστασία των προσωπικών δεδομένων των υποκειμένων των δεδομένων της Ε.Ε. (το υποκείμενο των δεδομένων είναι ένα ζωντανό άτομο στο οποίο αναφέρονται προσωπικά δεδομένα) όχι μόνο από εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην Ε.Ε. αλλά και εκτός αυτής με την προϋπόθεση ότι γίνεται για δεδομένα που αφορούν αυτή. Πρωτοτυπία του νέου Κανονισμού (GDPR) είναι η εξωεδαφική εμβέλεια του, ενισχύοντας σημαντικά το ήδη αυξημένο επίπεδο προστασίας των προσωπικών δεδομένων²⁰³.

---

²⁰³ www.nirriis.gr GDPR, Μία σύντομη αναφορά στο νέο Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων.

Πιθανώς μια από τις σημαντικότερες αλλαγές, το GDPR απολαμβάνει εκτεταμένη ισχύ που επηρεάζει οντότητες που δεν είναι εγκατεστημένες στην Ε.Ε.. Φυσικά, πρέπει να πληρούνται ορισμένοι όροι για να εφαρμοστεί η εξωεδαφικότητα. Το GDPR της Ε.Ε. εφαρμόζεται στην επεξεργασία προσωπικών δεδομένων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα της Ε.Ε., ανεξαρτήτως του εάν οι δραστηριότητες επεξεργασίας πραγματοποιούνται στην Ε.Ε. ή όχι.

Το GDPR της Ε.Ε. εφαρμόζεται επίσης σε οντότητες που είναι εγκατεστημένες εκτός Ε.Ε. εάν προσφέρουν αγαθά ή υπηρεσίες σε άτομα στην Ένωση ή αν παρακολουθούν τη συμπεριφορά των ατόμων στην Ένωση (δηλ. Δραστηριότητες σχετικές με τη δημιουργία προφίλ, παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των ατόμων στο Διαδίκτυο κ.λπ.).

6.1.1. Στόχοι του Κανονισμού

Από την ανάγνωση του Κανονισμού προκύπτει ότι η θέσπιση του αποσκοπεί:

- Στην ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των φυσικών προσώπων που αφορούν ιδίως την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ελεύθερης κυκλοφορίας τους.
- Στην ανάγκη ενιαίας, συνεκτικής και ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων προστασίας των προσωπικών δεδομένων στην Ευρωπαϊκή Ένωση προκειμένου να αρθούν οι νομικές ασάφειες και η ανασφάλεια δικαίου στα κράτη μέλη.
- Στην ανάγκη επίτευξης ισοδύναμου επιπέδου προστασίας σε όλα τα κράτη μέλη προς αποτροπή του κατακερματισμού της εφαρμογής του νομικού πλαισίου, της ανασφάλειας δικαίου και της αντίληψης ύπαρξης σημαντικών κινδύνων ιδίως στην επιγραμμική δραστηριότητα προκειμένου εν τέλει να αρθούν τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων στην Ε.Ε. και στην άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων στην Ε.Ε.²⁰⁴

---

²⁰⁴ ΤΣΟΛΙΑΣ Γρηγόριος, μέλος(αν) της αρχής προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, <<GDPR Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης στον Γενικό Κανονισμό Προσωπικών. Δεδομένων>>, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.itsecuritypro.gr, σελ. 5, 01/06/2017.

6.1.2. Η Επιλογή του Κανονισμού ως ρυθμιστικό μέσο και οι έννομες συνέπειες του

Το ρυθμιστικό εργαλείο του Κανονισμού (679/2016) έναντι της Οδηγίας (95/46) επελέγη προκειμένου να διασφαλιστεί συνεκτικό επίπεδο προστασίας σε όλη την Ε.Ε. και προς αποφυγή αποκλίσεων προκειμένου να προβλεθεί το ίδιο επίπεδο νομικά εκτελεστικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων καθώς και ευθυνών για τους υπεύθυνους και εκτελούντες την επεξεργασία, αλλά και για την επιβολή των αντίστοιχων κυρώσεων.

Ένας κανονισμός είναι μια δεσμευτική νομοθετική πράξη που εφαρμόζεται άμεσα σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε., εξαλείφοντας την ανάγκη κατάρτισης τοπικών νομοθετικών πράξεων και καταργείται παράλληλα οποιαδήποτε αντίθετη εγχώρια διάταξη. Ο κανονισμός παρουσιάζει μία ιδιαιτερότητα, περιλαμβάνει διατάξεις αντίστοιχες των Οδηγιών, ώστε να υποχρεούται ο εθνικός νομοθέτης παράλληλα με την εφαρμογή του Κανονισμού να θεσπίζει εσωτερικό δίκαιο προς εξειδίκευση και λεπτομερειακή ρύθμιση συγκεκριμένων ζητημάτων. Αυτό εξάλλου δικαιολογεί και το γεγονός ότι παρόλο που το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο επί τέσσερα χρόνια μελετούσε τον Κανονισμό, δεν όρισε απευθείας την εφαρμογή του αλλά την ρύθμισε για τις 25-5-2018. Το χρονικό αυτό διάστημα παρέχεται για την συμμόρφωση των υπόχρεων, για την θέσπιση εθνικού νομικού πλαισίου και για την ενεργοποίηση της αρμόδιας εθνικής εποπτικής αρχής (προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα).²⁰⁵

---

²⁰⁵ ΤΣΟΛΙΑΣ Γρηγόριος, μέλος(αν) της αρχής προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, GDPR Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης στον Γενικό Κανονισμό Προσωπικών Δεδομένων, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.itsecuritypro.gr, σελ. 6, 01/06/2017.

6.2. Νεωτερισμοί του Κανονισμού

A. Διεύρυνση εννοιών-προσθήκη ορισμών (άρθρο 4)

Με τον Κανονισμό διευρύνεται και εξειδικεύεται η έννοια των απλών δεδομένων (θέσης, επιγραμμικά (on line) αναγνωριστικά στοιχεία ταυτότητας τα οποία παρέχονται από συσκευές, εφαρμογές, εργαλεία και πρωτόκολλα τους και διευκολύνουν τον εντοπισμό του υποκειμένου καθώς και των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων (γενετικά και βιομετρικά). Επιπλέον προστίθεται έννοιες όπως <<περιορισμός της επεξεργασίας>>, <<κατάρτιση προφίλ>>, <<ψευδωνομοποίηση>>.

B. Διεύρυνση πεδίου εφαρμογής: Δικαστικές και Εισαγγελικές Αρχές

Ενώ ο Κανονισμός εφαρμόζεται, μεταξύ άλλων, στις δραστηριότητες των δικαστηρίων και άλλων δικαστικών αρχών, παρέχεται η δυνατότητα στα κράτη μέλη να εξειδικεύσουν τις πράξεις τις διαδικασίες επεξεργασίας σε σχέση με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από δικαστήρια και άλλες δικαστικές αρχές. Η αρμοδιότητα των εποπτικών αρχών δεν θα πρέπει να καλύπτει την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όταν τα δικαστήρια ενεργούν τη δικαιοδοτική τους ιδιότητα, προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία των δικαστικών λειτουργιών κατά την άσκηση των δικαιοδοτικών τους καθηκόντων, περιλαμβανόμενης της λήψης αποφάσεων.

Γ. Διεύρυνση εδαφικού πεδίου εφαρμογής (άρθρο 3)

Έχοντας ληφθεί υπόψη και η πρόσφατη νομολογία του ΔΕΕ, ο Κανονισμός διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του και ισχύει σε κάθε:

- Δραστηριότητα εγκατάστασης υπευθύνου ή εκτελούντος την επεξεργασία στην Ε.Ε. ακόμη και εάν η επεξεργασία λαμβάνει χώρα εκτός Ε.Ε.
- Δραστηριότητα εγκατάστασης υπευθύνου ή εκτελούντος την επεξεργασία εκτός Ε.Ε. αλλά η επεξεργασία αφορά υποκείμενα δεδομένα που βρίσκονται εντός Ε.Ε. (π.χ. e shop, profiling)

Δ. Επικαιροποίηση , συγκεκριμενοποίηση και προσθήκη Αρχών επεξεργασίας δεδομένων στον νέο Κανονισμό (άρθρο 5)

Στο άρθρο 5 του Κανονισμού περιλαμβάνονται παλαιότερες και επικαιροποιημένες αρχές επεξεργασίας δεδομένων, αλλά και νέες: Αρχή νομιμότητας, Αρχή αντικειμενικότητας, Αρχή διαφάνειας, Αρχή του σκοπού (και περιορισμού αυτού), Αρχή της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, Αρχή της ακρίβειας (δικαίωμα διόρθωσης ή διαγραφής), Αρχή του περιορισμού, Αρχή της ακεραιότητας και εμπιστευτικότητας (ασφάλεια), Αρχή της λογοδοσίας.

Ε. Βασικός πυλώνας του Κανονισμού: Αρχή της Λογοδοσίας (άρθρο 5 παρ. 2)

Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ. 2 του Κανονισμού «Ο υπεύθυνος επεξεργασίας φέρει την ευθύνη και είναι σε θέση να αποδείξει την συμμόρφωση με την παράγραφο 1 («λογοδοσία»)). Έτσι, με βάση την αρχή της λογοδοσίας ο υπεύθυνος επεξεργασίας οφείλει να λαμβάνει τα απαραίτητα μέτρα ώστε ανά πάσα στιγμή να αποδεικνύει ότι εφάρμοσε τον Κανονισμό. Η αρχή της λογοδοσίας ως υποχρέωση διαρρέει τον Κανονισμό και την βρίσκουμε στις διατάξεις των άρθρων 12, 15 παρ. 3, 24, 25, 28, 30, 33, 35 και 39. Πρόκειται για διάταξη «ομπρέλα» υπό την οποία τίθενται όλες οι αρχές επεξεργασίας του Κανονισμού και οφείλει ο υπεύθυνος επεξεργασίας αφενός να συμμορφώνεται, αφετέρου να αποδεικνύει ανά πάσα στιγμή την συμμόρφωση του.

ΣΤ. Ενδυνάμωση δικαιωμάτων υποκειμένων και αντίστοιχα ανάληψη αυστηρότερων υποχρεώσεων των υπευθύνων - νέες ρυθμίσεις

i. Ενδυνάμωση δικαιωμάτων - Χαρακτηριστικό του νέου Κανονισμού είναι η ενδυνάμωση των δικαιωμάτων των υποκειμένων των δεδομένων ανάμεσα στα οποία:

- Η αυστηροποίηση των γενικών προϋποθέσεων παροχής νόμιμης συγκατάθεσης ενηλίκων (άρ. 4 παρ. 11, 6-7) και των ανηλίκων (άρ. 8)
- Η παροχή των αιτηθέντων πληροφοριών στο υποκείμενο των δεδομένων εντός 1 μηνός (με δικαίωμα παράτασης 2 μηνών) ή ενημέρωση για τους λόγους τυχόν άρνησης (άρ. 12 παρ. 3)

- Το δικαίωμα πρόσβασης του υποκειμένου στα δεδομένα που τηρούνται σε σχέση με την ύπαρξη αυτοματοποιημένης λήψης αποφάσεων - κατάρτισης προφίλ (άρ. 15 παρ. 1 εδ. η') και το δικαίωμα εναντίωσης του στην ανωτέρω επεξεργασία (αρ. 21-22), ιδίως για σκοπούς απευθείας εμπορικής προώθησης

- Το δικαίωμα στη φορητότητα των δεδομένων (άρ. 20)

ii. Νέες ρυθμίσεις που εισάγονται με τον Κανονισμό:

1. Πρόβλεψη υποχρεώσεων και ευθυνών πλέον και από τον εκτελούντα την επεξεργασία (άρ. 28 - αιτ.σκ.81), ανάμεσα στις οποίες:

- Τήρηση αρχείου καταγραφής δραστηριοτήτων επεξεργασίας (άρ. 30 παρ. 2)
- Συνεργασία με την εποπτική αρχή (άρ. 31)
- Λήψη κατάλληλων τεχνικών και οργανωτικών μέτρων για την διασφάλιση της επεξεργασίας (άρ. 32)
- Ενημέρωση του υπευθύνου επεξεργασίας σε περίπτωση παραβίασης δεδομένων (άρ. 33 παρ. 2)
- Ορισμός υπευθύνου προστασίας δεδομένων [DPO] (άρ.37)
- Υπόκειται στον έλεγχο της εποπτικής αρχής (άρ. 57-58)
- Υπόκειται σε κυρώσεις διοικητικής, αστικής και ποινικής φύσης (άρ. 82-83-84)

2. Κατάργηση Γνωστοποιήσεων επεξεργασίας δεδομένων προς την εποπτική αρχή (βλ. αιτ. σκ. 89)

3. Περιορισμός αδειοδοτήσεων από την εποπτική αρχή για την επεξεργασία ειδικών κατηγοριών δεδομένων (άρθρο 9 παρ. 4, 36 παρ. 5 και 58 παρ. 3, γ'- αιτ.σκ. 53)

4. Εφαρμογή μέτρων προστασίας δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ' ορισμού (privacy by design-by de-fault)

5. Γνωστοποίηση παραβίασης δεδομένων στην εποπτική αρχή εντός 72 ωρών (άρ. 33)

6. Ανακοίνωση παραβίασης δεδομένων στο υποκείμενο (άρ. 34)

7. Διενέργεια εκτίμησης αντίκτυπου (Privacy Impact Assessment) προ επικίνδυνης επεξεργασίας (άρ. 35)

8. Προηγούμενη διαβούλευση με την εποπτική αρχή με βάση το αποτέλεσμα της εκτίμησης αντίκτυπου (αρ. 36)

9. Ορισμός Υπευθύνου Προστασίας Δεδομένων - DPO (αρ. 37)
10. Εκπόνηση και τήρηση Κώδικα Δεοντολογίας (αρ. 40)
11. Θέσπιση μηχανισμών πιστοποίησης, σφραγίδων και σημάτων προστασίας δεδομένων (αρ. 42)
12. Εκπροσώπηση υποκειμένων δεδομένων για την προστασία των δικαιωμάτων τους, επιβολή κυρώσεων και διεκδίκηση αποζημίωσης από μη κερδοσκοπικό φορέα, οργάνωση ή ένωση (άρ. 80) - “Actio Popularis”
13. Επιβολή διοικητικών προστίμων σε βάρος υπευθύνου ή εκτελούντος την επεξεργασία (άρ. 83) έως 20.000.000,00 ευρώ ή σε περίπτωση επιχειρήσεων έως το 4% του συνολικού παγκόσμιου ετήσιου κύκλου εργασιών του προηγούμενου οικονομικού έτους.

6.3. Κριτική του Νέου Κανονισμού

Με τον Κανονισμό εισάγεται πλέον μια λογική «οιονεί αυτορρύθμισης» στο πεδίο της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όπου την πρωτοβουλία εφαρμογής και συμμόρφωσης έχουν πλέον οι «βασικοί παίκτες» (υπεύθυνος και εκτελών την επεξεργασία) από μόνοι τους, ενώ ο συναφής εποπτικός έλεγχος διενεργείται κατά βάση κατασταλτικά αφού αφενός καταργείται η διαδικασία γνωστοποίησης της επεξεργασίας στην εποπτική αρχή και περιορίζεται η συναφής αδειοδότηση, αφετέρου, εισάγονται νέες ρυθμιστικές μέθοδοι, εργαλεία και ρόλοι προς ενδυνάμωση της πρόληψης αλλά και δημιουργίας μιας κουλτούρας προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, όπως η τήρηση των αρχείων καταγραφής της δραστηριότητας των δεδομένων, η εφαρμογή μέτρων προστασίας δεδομένων ήδη από τον σχεδιασμό και εξ' ορισμού (privacy by design-by default), η διενέργεια εκτίμησης αντικτύπου (Privacy Impact Assessment), η προηγούμενη διαβούλευση με την εποπτική αρχή και ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων.²⁰⁶

---

²⁰⁶ ΤΣΟΛΙΑΣ Γρηγόριος, μέλος(αν) της αρχής προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, <<GDPR Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης στον Γενικό Κανονισμό Προσωπικών Δεδομένων>>, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.itsecuritypro.gr, σελ 10, 01/06/2017.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κλείνοντας την παρούσα μελέτη, παρατηρούμε ότι όταν το κράτος συλλέγει προσωπικά δεδομένα, σεβόμενο τους περιορισμούς του Ν.2472/1997, ωφελείται ολόκληρο το κοινωνικό σύνολο. Καθίσταται εφικτή η υλοποίηση κοινωνικής πολιτικής προσαρμοσμένης στις πραγματικές ανάγκες των πολιτών, η ισότιμη φορολογική μεταχείριση, ο έλεγχος απονομής δικαιοσύνης, η ενημέρωση του κοινωνικού συνόλου για τα πρόσωπα που μετέχουν στο δημόσιο βίο, η καταπολέμηση της διαφθοράς και της διαπλοκής κατά την άσκηση της κρατικής εξουσίας, η πρόληψη εγκληματικών πράξεων και η μελλοντική σχεδίαση της κρατικής δράσης.

Οι ανωτέρω σκοποί δημοσίου συμφέροντος έχουν αποτυπωθεί, όπως διαφάνηκε, και στις αποφάσεις της ΑΠΔΠΧ στην οποία προσφεύγουν οι δημόσιες υπηρεσίες για την χορήγηση της απαιτούμενης άδειας επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων. Συνεπώς το ζητούμενο δεν είναι η επιλογή μεταξύ της προστασίας των προσωπικών δεδομένων και της εξυπηρέτησης της δημόσιας ασφάλειας αλλά η οριοθέτηση των πεδίων εφαρμογής των δύο εννόμων αγαθών, ώστε να διασφαλιστεί η κατά το δυνατόν μεγαλύτερη κανονιστική εμβέλεια και των δύο. Η οριοθέτηση αυτή, όπως προκύπτει και από τη παρούσα μελέτη είναι ένα ιδιαίτερα δυσχερές εγχείρημα, η επίτευξη του οποίου επιδεινώνεται, τόσο απ' τις νομοθετικές ατέλειες της προστασίας των προσωπικών δεδομένων, όσο και από τις αντικρουόμενες θέσεις των ανεξάρτητων διοικητικών αρχών που γνωμοδοτούν σε θέματα προστασίας προσωπικών δεδομένων, του ΝΣΚ και της ΑΠΔΠΧ.

Έτσι, έχει κριθεί από τη θεωρία αναγκαία η θέσπιση ειδικής νομοθεσίας για την προστασία προσωπικών δεδομένων σε ειδικούς τομείς της δημόσιας δράσης, όπως οι τομείς της κοινωνικής ασφάλισης, της αστυνομίας κ.α. καθώς και η θέσπιση απαγόρευσης της αλλαγής του σκοπού της επεξεργασίας των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Επίσης, κριτική έχει δεχθεί η εξαίρεση του Δημοσίου και των ν.π.δ.δ. από τον κύκλο των παθητικά νομιμοποιούμενων για την αστική ευθύνη που ιδρύει το άρθρ. 23 Ν.2472/1997 και η οποία είναι ευνοϊκότερη για το υποκείμενο των δεδομένων συγκριτικά με την ευθύνη των άρθρων 105 επ. ΕισΝΑΚ.

Προς την κατεύθυνση μιας μεγαλύτερης ασφάλειας δικαίου κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων θα συνέβαλε η εξειδίκευση των λόγων δημοσίου συμφέροντος του άρθρου 5 παρ. 2 περ. δ' που δικαιολογούν την επεξεργασία απλών προσωπικών δεδομένων κατ' αναλογία με το άρθρο 7 παρ. 2 περ. ε' του νόμου ή έστω η εισαγωγή από το νομοθέτη μια ρήτρας στάθμισης μεταξύ προστασίας προσωπικών δεδομένων και δημόσιας ασφάλειας. Ως προς την σύγκρουση των θέσεων της ΑΠΔΠΧ και του ΝΣΚ σε κρίσιμα θέματα που άπτονται της δράσης του Δημοσίου στο τομέα της προστασίας των προσωπικών δεδομένων (όπως η πρόσβαση σε δημόσια έγγραφα που περιέχουν προσωπικά δεδομένα τρίτου προσώπου) προτείνεται η θεσμοθέτηση ή η ανάθεση σε ήδη υπάρχον διοικητικό όργανο αποκλειστικής γνωμοδοτικής αρμοδιότητας για θέματα προστασίας των προσωπικών δεδομένων στο πλαίσιο της δημόσιας δράσης.

Η ισορροπία μεταξύ δημόσιας ασφάλειας και προστασίας προσωπικών δεδομένων αποτελεί ένα από τα πλέον ακανθώδη προβλήματα στις μέρες μας. Ξεπερνώντας την απλή και εύκολα εξωτερικά αντιληπτή σχέση δημόσιας ασφάλειας και ιδιωτικότητας αντιλαμβανόμαστε ότι είναι αποτέλεσμα της βαθύτερης σχέσης κράτους και πολίτη. Ακόμα και μία κατάσταση «μόνιμης» εκτάκτου ανάγκης χρήζει ιδιαίτερης αντιμετώπισης θεσμικά και πολιτικά, ώστε να μην καταστεί παράγοντας διάλυσης των κατακτήσεων του κράτους δικαίου, ή καλύτερα πως θα επιτευχθεί η ασφάλεια που επιθυμεί το κράτος δίχως όμως η ασφάλεια να «εκτοπίσει τη δημοκρατία»²⁰⁷.

---

²⁰⁷ ACKERMAN Br. Η Ασφάλεια Εκτόπισε τη Δημοκρατία, Ελευθεροτυπία, 11.09.2011

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- [1] Χ. Ακριβοπούλος, Το δικαίωμα στην ιδιωτική ζωή-Από τη γένεση, στη σύγχρονη διαμόρφωση και προστασία του, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2012
- [2] Ε. Αλεξανδροπούλου-Αιγυπτιάδου, Προσωπικά Δεδομένα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2007.
- [3] Κ. Ανθίμου, Το δικαίωμα πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου ως έκφανση του δικαιώματος της προσωπικότητας, ΚριτΕ 1998/1.
- [4] Π.Αρμαμέντου-Β.Σωτηρόπουλου., Προσωπικά Δεδομένα, Ερμηνεία Ν.2472/1997, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2005.
- [5] Μ.Αυγουστιανάκη, Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων - Προβλήματα και αντιμετώπιση από το δίκαιο, ΔτΑ, τ. 11,2001.
- [6] Σ.Βλαχόπουλου, Διαφάνεια της κρατικής δράσης και Προστασία προσωπικών δεδομένων, Τα όρια μεταξύ αποκάλυψης και απόκρυψης στην εκτελεστική εξουσία, εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, 2007.
- [7] Σ.Βλαχόπουλου, Το δικαίωμα στην υγεία στο πλαίσιο της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Εφαρμ. Δημ. Δικ. 2004
- [8] Α.Γέροντα, Πληροφορική και δίκαιο : συλλογή μελετών, εκδόσεις Αντ.Ν..Σάκκουλα, 1999.
- [9] Α.Γέροντα, Η προστασία του πολίτη από την ηλεκτρονική επεξεργασία προσωπικών δεδομένων, εκδόσεις Αντ. Ν.Σάκκουλα, 2002.
- [10] Α.Γέροντα, Η ηλεκτρονική επεξεργασία των πληροφοριών και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σύμφωνα με την νομολογία του ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου της Δ.Γερμανίας (BVerfGE65, 1), ΕΛΔνη 1989.
- [11] Α.Γεωργιάδη, Γενικές αρχές αστικού δικαίου, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1996.
- [12] Α. Γεωργιάδη - Μ.Σταθόπουλου, ΕρμΑΚ Γεωργιάδη-Σταθόπουλου.
- [13] Π.Δαγτόγλου, Γενικό Διοικητικό Δίκαιο, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 1997.
- [14] Π.Δόνου - Λ.Μήτρου – Φ.Μίτλεττον-Ε.Παπακωνσταντίνου, Η αρχή προστασίας προσωπικών δεδομένων και η επαύξηση προστασίας των δικαιωμάτων. Σειρά: Δίκαιο και Κοινωνία στον 21ο αιώνα, τ.2, εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2003.
- [15] Ι. Καρτσίδου, Η Ηλεκτρονική Παρακολούθηση σε υπαίθριους χώρους. Πρακτικά διήμερης επιστημονικής συνάντησης 14 και 15 Μαρτίου 2008, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2008.

- [16] Ι. Ιγγλεζάκη, Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα, Η επεξεργασία ειδικών κατηγοριών προσωπικών δεδομένων και οι συνέπειές της, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη, 2004.
- [17] Δ.Κατραμάδου., Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία π.δ (Ν.2472/1997) - Δικλείδα ασφαλείας ή κερκόπορτα για την κατάλυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του πολίτη;, ΔτΑ 3/1999
- [18] Λ.Μήτρου, Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, εκδόσεις Αντ.Ν. Σάκκουλα, 1999.
- [19] Μ.Σταθόπουλου, Η χρήση προσωπικών δεδομένων και η διαπάλη μεταξύ ελευθεριών των κατόχων τους και ελευθεριών των υποκειμένων τους, ΝοΒ 48/2000.
- [20] Τόμος τιμητικός του Συμβουλίου της Επικρατείας : 75 χρόνια, εκδόσεις Σάκκουλας, Αθήνα-Θεσσαλονίκη 2004
- [21] Δ.Τσάτσου., Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος, Γ', έκδοση Αντ.Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1992.
- [22] Κ.Χριστοδούλου, Δίκαιο Προσωπικών Δεδομένων, Τόμος, Γ,' Εκδόσεις Νομική Βιβλιοθήκη, 2013.
- [23] Μ.Λεβεντοπούλου, Η βιντεοεπιτήρηση και το δικαίωμα προστασίας προσωπικών δεδομένων, εκδ. Αντ.Ν. Σάκκουλα.
- [24] Β. Σωτηρόπουλος, Η Συνταγματική προστασία των προσωπικών δεδομένων, Εκδόσεις Σάκκουλα Αθήνα-Θεσσαλονίκη
- [25] Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., <<Η δημοσιοποίηση φωτογραφιών οροθετικών εκδιδομένων ως μέτρο για την προστασία της δημόσιας υγείας σε μία εθελοτυφλούσα κοινωνία>> Εφημ.ΔΔ 4/2012 σ 459-469.
- [26] Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ., <<Βιομετρικές μέθοδοι και προστασία ιδιωτικότητας: Σκέψεις με αφορμή την απόφαση ΔΕΕ Michael Schwarz κατά κρατιδίου Bochum>> ΔιΜΕΕ 4/2013, Έτος 10^ο, σ. 482-492.
- [27] Παναγοπούλου-Κουτνατζή Φ.,<<Χορήγηση δεδομένων υγείας με άδεια της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα: μία θεσμική αποτίμηση >>, Εφημ .ΔΔ 6/2015.
- [28] ΤΣΟΛΙΑΣ Γρηγόριος, μέλος(αν) της αρχής προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, << GDPR Υποχρεώσεις Συμμόρφωσης στον Γενικό Κανονισμό Προσωπικών Δεδομένων>>, δημοσιευμένο στον ιστότοπο www.itsecuritypro.gr, 01/06/2017.